

სააღდგომო ეპისტოლე

სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის, მცხეთა-თბილისის მთავარეპისკოპოსის, ბიჭვინთისა და ცხუმ-აფხაზეთის მიტროპოლიტის, უწმინდესი და უნეტარესი ილია II-ისა

ყოვლადსამღვდელონო მღვდელმთავარნო, ღირსნო მოძღვარნო, დიაკონნო, ბერ-მონოზონნო, ხელისუფალნო, საქართველოს წმინდა მართლმადიდებელი ეკლესიის ყოველნო წევრნო, მკვიდრნო ივერიისა და ჩვენი ქვეყნის საზღვრებს გარეთ მცხოვრებნო თანამემამულენო,

ქრისტე აღდგა!

„მოდით და ნახეთ გოლგოთა, სადაც ეშმაკი სასიკვდილოდ დაიჭრა და სიკვდილი განქარდა, მოდით და ნახეთ აკლდამა, სადაც დადგინდა ჩვენი აღდგომის წესი; ადგილი, რომელიც უხრწნელების დასაბამად იქცა და სიხარულით აღმოთქვით: „სადა არს, სიკვდილო, სანერტელი შენი; სადა არს, ჯოჯოხეთო, ძლევაი შენი?!“.

ქრისტე აღდგა!

„დასჯილი ევა განღმრთობილია, გაძევებული ადამი, — მოწოდებული, წყევლა გაუქმებული, სიკვდილი, — დაძლეული, ეშმაკი — განგმირული, მისი მსახურნი კი, — სირცხვილეულნი და ძლეულნი“ (წმ.იოანე ოქროპირი).

იესო ქრისტემ მკვდრეთით აღდგომით ყველა ადამიანში დაძლია სიკვდილი, რაც ორ ეტაპად განხორციელდა:

განკაცებისას მან ცოდვის არმქონე სრული ადამიანური ბუნება მიიღო, გაამდიდრა იგი საღმრთო ღირსებებით (კაცობრივი ბუნების თვისებების სრული დაცულობით) და ამ გზით განღმრთობის საშუალება მისცა ყველა ადამიანს.

მეორე საფეხურზე კი აღდგომილმა მაცხოვარმა მოკვდავი სხეულის ნაცვლად ახალი, უხრწნელი, არსობრივად შეცვლილი, დაცემამდელი ადამის მსგავსი, სულიერი სხეული შეიმოსა; მისმა ადამიანურმა ბუნებამ სხვა

თვისებები შეიძინა და გახდა დასაბამი კაცობრიობის მკვდრეთით აღდგომისა; იგია პირმშო შესვენებულთა, რადგან მიიღო ის სახე, რომელიც ექნებათ მართალთ მეორედ მოსვლის შემდეგ, როცა სიკვდილი უკვე აღარ იარსებებს და იქნება ახალი ცა და ახალი ქვეყანა.

— რა ვიცი ცათა შინა მყოფ მართალთა შესახებ, როგორი სახით არიან ისინი ზეცად?

— მართალნი არიან უკვდავნი, უხრწნელნი, უვნებელნი და ჩვენთვის მიუწვდომელ სხვა მრავალ სიკეთეთა მქონენი, ოღონდ ნეტარების ხარისხით განსხვავებულნი; თუმცა შევნიშნავთ იმასაც, რომ დიდი წმინდანებიც ჯერ არ არიან სრულ ნეტარებაში, რადგან მათ სულელებს, მაცხოვრის აღდგომილი სხეულის მსგავსი, თავისი უკვდავი და უხრწნელი სხეული არ შეუმოსავთ. „ღმერთმა ჩვენთვის უმჯობესი წინასწარ გაითვალისწინა, რათა ისინი (მართალნი) უჩვენოდ არ გამხდარიყვნენ სრულქმნილნი (ებრ. 11, 40)“ — წერს პავლე მოციქული.

— რატომ არის სულით და ხორციტ გაწმინდობა აუცილებელი?

— ასეთად შევიქმენით! მაგალითად, ანგელოზები მხოლოდ სულნი არიან. ადამიანი კი თავის თავში აერთიანებს სულსა და ხორცს, ანუ ხილულ და უხილავ სამყაროს. სხეულით იგი მატერიას (ნივთიერ, მცენარეულ და ცხოველურ სამყაროს) მოიცავს, სულით კი, — ანგელოზთა თანაზიარია. ბუნებითად ყოვლისშემომკრები, ყოვლისმომცველი მხოლოდ უფალია. მან ინება, რომ ჩვენც მსგავსი პატივი გვქონოდა და ამიტომაცაა ადამიანის დანიშნულება განსაკუთრებული.

— როგორ აღდგება, მაგალითად, ათასი წლის წინ გარდაცვლილის სხეული, როდესაც მისი ძვლებიც კი შეიძლება აღარ არსებობდეს?

— მიწაში დაფლული ხრწნადი სხეული სტიქიონებად იშლება, მაგრამ ღმერთი მას კვლავ შემოკრებს და განსხვავებული სახით აღადგენს; როგორც მაგნიტი ქვიშის გორაში გაბნეულ რკინის ნამცეცეებს ადვილად გამო-არჩევს, ასევე ჩვენი სულიც, უფლის ყოვლის-შემძლეობით, თავის უხრწნელ სხეულს შეი-მოსავს, როცა ეს ჟამი დადგება.

— როდის მოხდება ეს?

წმინდა ეკლესიის სწავლებით, ეს მოხდე-ბა მაშინ, როდესაც ადამიანთა შორის უკი-დურესი სიმძაფრით გამოვლინდება ცოდვა და მათი უდიდესი ნაწილისათვის არავითარი მნიშვნელობა აღარ ექნება სინმინდეს, ჭემ-მარიტ სარწმუნოებას, ღვთის სათნო წეს-ჩვეულებებს... როდესაც ღვთისა და მოყვასის წმინდა სიყვარულს შეენაცვლება ვნებები-სადმი თავაშვებული ლტოლვა და ადამიან-ები იქნებიან გამორჩეულად ამპარტავანნი, თავისმოყვარენი, ამასთან მგმობელნი, მშო-ბლების ურჩნი, ერთმანეთის მოძულენი, ცი-ლისმწამებელნი, შეურთებელნი, სასტიკნი, თავხედნი, კეთილის მოძულენი (2 ტიმ. 3, 2-4).

თუმცა ქრისტეს წმინდა ეკლესიას ჯო-ჯობეთის ბჭენი ვერ მოერევინან. დიდი განსაცდელების მიუხედავად, იგი ბო-ლომდე უბინოდ და შეურყვნელად დაიცავს მაცხოვრის მცნებებს, წმინდა გარდამო-ცემას, წმინდა მამების სწავლებას, შვიდი მსოფლიო კრებისა და ათი ადგილობრივი კრების განჩინებებს, რაც იმას ნიშნავს, რომ ადამიანს კვლავაც ექნება შესაძლებლობა განწმენდისა და გადარჩენისა; ანუ იმედი არასოდეს ჩაქრება, რასაც თავისი უდიდესი ბრწყინვალეობით აღდგომის დღესასწაული გვიცხადებს.

რაც შეეხება ქვეყნიერების აღსასრულის ზუსტ დროს, იგი დაფარულია თვით ანგე-ლოზთათვისაც, თუმცა ცალკეული წინას-წარი ნიშნები ამ დღის დადგომისა განკაცებ-ულმა უფალმა გვაუწყა.

ბოლო ჟამის შესახებ საგულისხმოა აგრეთვე წმინდა წერილში გადმოცემული ისტორიაც სოდომისა და გომორის შეს-ახებ, სადაც გაბატონებულმა უკიდურესმა გარყვნილებამ და ზნედაცემულობამ ღმერთი იმდენად განარისხა, რომ მათი განადგურება გადაწყვიტა. აბრაამ მამათმთავარი უფალს

ვევდრებოდა, რომ ამ ქალაქებში თუ ორ-მოცდაათი, ან თუნდაც უფრო მცირე რაოდე-ნობით იქნებოდნენ მართალნი, არ აღეგავა ისინი პირისაგან მიწისა. უფალმა დაუთმო და ბოლოს ათზე დათანხმდა, მაგრამ აღმოჩნდა, რომ ლოთის ოჯახის გარდა, მართალი არავინ იყო.

ასე რომ, ყველაფერი დამოკიდებულია იმაზე, როგორ ვცხოვრობთ, როგორი იქნე-ბა ჩვენი რწმენა და სიყვარული; ეს განსაზ-ღვრავს არა მარტო პირადად ჩვენს მომა-ვალს, არამედ, — ქვეყნის და მსოფლიოს ხვედრსაც.

— რა მოხდება მეორედ მოსვლის შემდეგ?

— მეორედ მოსვლისას საბოლოოდ გან-ისჯებიან ყოველნი, — ცოდვილნიც და მარ-თაღნიც, რათა არცერთ ადამიანს თავისი სიკეთის ამქვეყნად გამოვლენილი მისხალიც არ დაეკარგოს, მის სახელზე ახლობელთა და სხვათაგან აღსრულებული ქველი საქმენი მი-ეთვალოს და უკანასკნელი მსჯავრი უკეთესი მიეგოს.

ნეტარების ღირსნი ხდებიან როგორც მართალნი, ასევე ის ქრისტიანები, რომლე-ბიც სინანულით აღესრულნენ, მაგრამ სი-ცოცხლეში ვერ მოასწრეს ეჩვენებინათ ამის სათანადო ნაყოფი. ისინი, ღვთის გულმონყ-ალებითა და ეკლესიის შუამდგომლობით, მი-იღებენ ცოდვათა შენდობას.

ხოლო შემდეგ, უხრწნელი სხეულით შე-მოსილნი, ხატნი და მსგავსნი უფლისა, კვლავ გააგრძელებენ ღვთისკენ დაუსრულებელ სწრაფვას, რა თქმა უნდა, სხვა სახით და სხვა მდგომარეობით, დანარჩენნი კი მარადიულ სატანჯველს დაიმკვიდრებენ.

სწავლების მიხედვით, თავის გარდაქმ-ნილ, უკვდავ და უხრწნელი თვისებების მქონე სხეულებს, მართალთა მსგავსად, ღვთისა-გან განდგომილი ცოდვილნიც შეიმოსავენ, მაგრამ მოუნანიებელ დანაშაულთა და ვნე-ბათა სიმძიმე მათ დაუსრულებელ ტანჯვას განაპირობებს, როგორც მათი ნებაყოფლო-ბითი არასწორი არჩევანისა და მოქმედების შედეგს.

ეკლესიაში მაცხოვრისა და მისი მონა-ფეებისაგან დადგენილი ნათლობის წესის

აღსრულებით ადამიანს ყველა ცოდვა მიეტივება და სულიწმინდის ნიჭის თანაზიარი ამ ქვეყნად ყველა მართლმორწმუნე ხდება; ამასთან ადამზე აღმატებულის, რადგან ეს მაღლი ჩვენს პირველმშობლებს საჩუქრად, დამსახურების გარეშე, ჰქონდათ დედამიწაზე, ედემში; ქრისტიანებს კი იგი ეძლევათ მაცხოვრის უდიდესი გამომსყიდველი მსხვერპლისა და პირადი სულიერი ღვანლის შედეგად და ამასთან, მარადიული ნეტარების დასამკვიდრებლად; მაგრამ მის შენარჩუნებას ბოროტის მიერ დაგებული ათასგვარი განსაცდელის გამო, მცირედნი თუ აღწევენ.

ამიტომაც ნათლობა არ არის საკმარისი ჩვენს გადასარჩენად და შემოქმედთან აღდგენილი კავშირის შესანარჩუნებლად. მითუმეტეს დღეს, როდესაც განსაკუთრებით დამძიმდა დრო და ჩვენი ცოდვებიც, აუცილებელია მაცხოვრის მიერ ბოძებული ასევე უდიდესი საიდუმლოც სინანულისა, რომლის მაღლითაც უფალი შეიწირავს რა ჩვენს გულწრფელ აღსარებას, ღირსგვყოფს დაუსჯელად მივიღოთ წმინდა ზიარება და ცოდვებიც აღგვეხოცოს.

სამწუხაროდ, ყოველთვის იყვნენ და ახლა, მითუმეტეს, მრავლად არიან კადნიერნი, რომელნიც უარყოფენ ღვთის არსებობას, ან შემოქმედს სამართალს უწუნებენ და მიაჩნიათ, რომ თვითონ უნდა შექმნან ახალი რეალობა, ახალი სამყარო.

ათეისტური სულისკვეთების მქონენი ეყრდნობიან თავის გონებას და იმ მონაცემებს, რისი შეცნობის საშუალებასაც ჩვენი გრძნობის ხუთი ორგანო იძლევა; მათ არ იციან და არც სურთ იცოდნენ რაიმე ადამიანის ბუნების საუკეთესო და ყველაზე მნიშვნელოვან ნაწილზე, — სულიერ ცხოვრებაზე. მათთვის სიტყვა „ცოდვა“, „განწმენდა-კათარზისი“, ისეთივე გაუგებარია, როგორც „თავმდაბლობა“ ან „სინანულის განცდა“. ასეთთა შორის, როგორც წესი, სხეული და მინა ბატონობს და არა ზეცა და სული.

ჯერ კიდევ ბრძენი სოკრატე ამგვარ კითხვას სვამდა ურწმუნოთა მიმართ: „თუ გონება და გრძნობა ტვინის თვისებად მიგაჩნიათ, მაშ რატომ აღარ მოქმედებს ეს უნარი სიკვდილის შემდეგ, ტვინი ხომ ისევ ადგილზე აქვს გარდაცვლილს“? და დასძენდა: „როგორც სულს ვერ ვხედავთ და არსებობს, ასევე ღმერთს

ვერ ვხედავთ და არსებობს. როგორც უსულოდ არ არსებობს სხეულის სიცოცხლე, ასევე უღმერთოდ, — საერთოდ ცხოვრება.“

რა თქმა უნდა, შეიძლება იცხოვრო ქრისტეს გარეშე, მისი სწავლების გარეშე, აქციო შენი თავი ვნებების სათარეშოდ, მაგრამ სიკვდილს ვერ დაემალები და ვერც საშინელ სამსჯავროს გადურჩები.

გარდაცვალება წერტილს უსვამს ჩვენს ყველა მინიერ ოცნებასა და წარმავალ სურვილს; სიკვდილით აზრს კარგავს ყველაფერი, რაც ასე გვიყვარდა და შევნატროდით, ან რაც გვძულდა და სასიკვდილოდაც გვემეტებოდა. სამარესთან ამსოფლურ საცდურთა ნიღბები ცვივა და მწარე რეალობა დგება.

დღეს, როდესაც მსოფლიოში ათეისტური ტალღა გაძლიერდა და მისი გავლენა ჩვენს ქვეყანაშიც იგრძნობა, თვალნათელი გახდა, როგორ დეგრადირდება ადამიანი უფლის გარეშე, როგორ ადვილად გადაგვარებადია იგი, როგორი უგუნური და თვითგანადგურებისაკენ მიდრეკილი ხდება ის.

ბოროტი ძალა, შეფარვით თუ აშკარად, ყოველთვის ებრძოდა ჭეშმარიტებას, მაგრამ XX საუკუნიდან ამან განსაკუთრებული სახე მიიღო: ჯერ მსოფლიოს არაერთ ქვეყანაში კომუნისტური რეჟიმის სახით გაბატონდა ათეიზმი, რომელიც კატეგორიულად და ძალმომრეობითად უარყოფდა ღმერთს და, ამასთან, სიცრუეზე დაყრდნობით, ქმნიდა თავისთვის სასურველი „სანიმუშო, ზნეობრივი ადამიანების“ სახეებს; მათი საშუალებით კი გარკვეულ ორიენტირს უსახავდა ცალკეულ პიროვნებებსაც და საზოგადოებასაც.

ახლა კი, შეიძლება ითქვას, გამოცხადებულია სრული თავისუფლება როგორც მორწმუნეთა, ისე ურწმუნოთა მიმართ, მაგრამ ამ სივრცეში მკვეთრად იგრძნობა ღვთის უარყოფელთა სითამამე; ისინი სრული თავაშეებულების პროპაგანდას აქტიურად ეწევიან ყველა საშუალებით და ცდილობენ, ეს ქმედება სიმართლისა და სიკეთის სახელს დაუკავშირონ, რათა თავისი გაუკუღმართებული შემოთავაზებანი ხალხისთვის მისაღები გახადონ.

საერთოდ, ცოდვა როგორც მაღლი, გადამდებია და ამის ნაყოფს უკვე ვიმკით საზოგადოების ყველა ფენაში.

თუმცა სიმართლეს სიცრუის მანქანა რელიგოზად ვერასდროს გაუსწორებს თვალს, მოტყუებით კი, — მრავალთ აცდუნებს. ამიტომაც აუცილებელია საღვთო ჭეშმარიტების ცოდნა, თანაც ღრმა ცოდნა, რადგან ბოროტი ძალა ამ მხრივაც ფრიად მანიპულირებს.

დღეს მორწმუნე ადამიანს დიდი მოთმინება მართებს, რომ ამდენ ტყუილს, ცილისწამებასა და ღვარძლს გაუძლოს და თვითონაც არ გადაგვარდეს. ჩვენი შესაძლებლობებით ეს მიუღწეველია, ღვთის დახმარებით კი, — შესაძლებელია. აუცილებელია, უფალთან სულიერი, ლოცვითი ურთიერთობა, ბიბლიისა და წმინდა მამების დარიგებების კითხვა, რომ განვმტკიცდეთ და შენევნაც ღვთისა მივიღოთ.

აღდგომა გამაერთიანებელია კაცობრიობის წარსულის, აწმყოსი და მომავლისა. ჩვენს წინაშე ძველი აღთქმა წარმოჩინდება, როგორც დაფარული ახალი აღთქმა, ახალი აღთქმა კი, — როგორც განცხადებული, აღსრულებული ძველი აღთქმა.

ბიბლია იწერებოდა დაახლოებით 1400 წლის მანძილზე სხვადასხვა ავტორისაგან: ნასწავლთა და უსწავლელთა, მეფეთა და მინათმოქმედთა, სახელმწიფო მოხელეთა, მწყემსთა და მეთევზეთა მიერ. იგი შედგება ისტორიის, წინასწარმეტყველებების, ეპისტოლეების, კანონებისა და რელიგიურ-ზნეობრივი დარიგებებისაგან. მაგრამ თავიდან ბოლომდე ამ შეუდარებელ წიგნს გასდევს ერთი და იგივე ღვთივგანბრძნობილი სულიერი სწავლება, ერთი და იგივე აზრი და დანიშნულება.

ნათქვამის ნათელსაყოფად მხოლოდ ორიოდ მაგალითს მოვიტანთ:

წმინდა ილია, ისაია და დანიელი, იონა, დავით მეფსალმუნე და სხვა წინასწარმეტყველნი პირდაპირ წერდნენ მაცხოვარზე, ახალ სჯულზე და მის მეუფებაზე.

ჯერ კიდევ ძველი აღთქმის დასაწყისში ნაუწყებია ერთარსება სამპიროვანი ღმერთის შესახებ, რომელიც ახალ აღთქმაშია განცხადებული.

იესო ქრისტე იწოდება ძედ დავითისა და აბრაამისა, რითაც საღვთო საკვრელით იკვრება ეს წმინდა წიგნი.

ამასთან, როგორც ძველ, ისე ახალ აღთქმაში ერთი და იგივე მცნებებია უმთავრესად მიჩნეული: „შეიყვარე უფალი ღმერთი შენი ყოვლითა გულითა შენითა, ყოვლითა სულითა შენითა, ყოვლითა გონებითა შენითა და ყოვლითა ძალითა შენითა. ეს არის პირველი მცნება. მეორეა: შეიყვარე მოყვასი შენი, ვითარცა თავი შენი.“ (მარკ. 12, 30-31; შდრ. II სჯ. 6,5. ლევიტ. 19,18). შევნიშნავთ, რომ ქრისტიანისთვის მოყვასი არის ყველა ადამიანი, მათ შორის პირადი მტერიც.

სიყვარული ეს არის ყველაზე ამაღლებული გრძნობა, სხვისადმი ერთგულად მსახურების თავისუფალი არჩევანი. თუ ჩვენს ქმედებაში ადგილი აქვს შიშს, ან სხვა რაიმე ზენოლას, ანგარებას, პირფერობას ან ეგოისტურ გამოვლინებებს, ეს სიყვარული აღარ იქნება ღვთისსათნო, გულწრფელი, მართალი და თავისუფალი. მაგალითად: ვერასოდეს ვერ ვუნოდებთ სიყვარულს იმ ურთიერთობას, სადაც ადგილი აქვს ამპარტავნებას, შურს, ავხორცობას, ხელმრუდობას, ლოთობას, ნარკომანიას, ამ და სხვა მავნე მიდრეკილებით გაერთიანებულ ადამიანთა კავშირს, რადგან სინამდვილეში ეს ყოველივე არის ვნებების მონობა და ჭაობივით ჩამთრევი მანკიერებების ტყვეობა.

სიყვარული და თავისუფლება აუცილებელი პირობაა შენში ღმერთის სისავსის გამოვლენისთვის.

გვიყვარდეს ღმერთი ნიშნავს, მთელი არსებით, გაცნობიერებულად და გულწრფელად გვიყვარდეს ყველაფერი მის მიერ ქმნილიც; ეს კი აუცილებელ პირობად, ასევე, გულისხმობს ჩვენი „მეს“ ბატონობისაგან გათავისუფლებას, საკუთარ თავზე ორიენტირებულობის რადიკალურად შეცვლას და ამაში სიხარულისა და ბედნიერების პოვნას.

ეგოიზმისაგან თავის დაღწევა ადვილი არ არის. ბრძენი ადამიანები გვიჩვენებენ, რომ ჯერ უნდა შევიყვაროთ ზოგადი ღირებულებები და ვიღვანოთ ცხოვრებაში მათი დამკვიდრებისთვის; მაგალითად, როგორიცაა: სიმართლე, თავისუფლება, მშვიდობა, სოციალური სამართლიანობისთვის ზრუნვა, სამშობლოს კეთილდღეობა და ა.შ.

ავიღოთ თუნდაც თაობათა შორის ურთ-

იერთობა; იგი ყოველთვის გარკვეულ სირთულეებს შეიცავდა, რადგან უფროსებს ჰგონიათ, რომ მათ აქვთ ცხოვრებისეული გამოცდილება და უკეთესად იციან, რა უნდა აკეთონ შვილებმა. შვილებს მიაჩნიათ, რომ მათ თვითონ უნდა განსაზღვრონ თავისი ყოფა და პირიქით, ბევრ რამეს უნუნებენ მშობლებს.

თაობათა ურთიერთობა მანამდე იქნება პრობლემური, ვიდრე ორივე მხარე ერთმანეთში არ დაინახავს იმ უმნიშვნელოვანესს, რაც პირადად მათ აკლიათ და რაც შეიძლება და აუცილებელიცაა, ისწავლონ ერთმანეთისაგან. ის, რომ მშობლებს და ასაკოვან ადამიანებს ბევრი რამ უნახავთ და ადამიანური ურთიერთობების მხრივ მეტი ცოდნა აქვთ, ბუნებრივია, მაგრამ ახალგაზრდები, რომ უფრო გაბედულნი, ზოგჯერ რადიკალურნიც არიან, ამასთან, აქვთ ახალი იდეები, ახალი ხედვა, ახალი მისწრაფებები, – ესეც ფაქტია. უფროსების ვალია, მათი შემოთავაზებებიდან სწორი არჩევანი გააკეთონ, დაინახონ მათში რეალური სასიკეთო შედეგები და მომავალ თაობას დაეხმარონ გზის გაკაფვაში. თანამშრომლობა და ურთიერთშეფასების საჭიროება უნდა იგრძნოს ორივე მხარემ. ეს ნებისმიერი ქვეყნის ნორმალური განვითარებისთვის აუცილებელი პირობაა.

შემდეგ ეტაპზე კი უფრო ადვილია შევიყვაროთ სხვა პიროვნება; ეს კი ნიშნავს დავინახოთ მასში განუმეორებელი, განსაკუთრებული ღირებულებები და ეს დავაფასოთ. ადვილი არ არის შური, თავდაჯერებულობა, სხვისი დამცირებით თავის უპირატესად წარმოჩენის სურვილი, ამპარტავნება, და სხვა ამგვარი თვისებანი დამაბრკოლებელ გარემოებად არ გვექცეს; ამიტომაც სიკეთის ქმნასთან ერთად, აუცილებლად, უნდა ვიმუშაოთ ჩვენს თავზეც.

ეგოიზმის დაძლევის და სწორი სულიერი განვითარების მაჩვენებელია ისიც, თუ როგორია სამშობლოსადმი ჩვენი დამოკიდებულება.

დღევანდელი რეალობა გვიჩვენებს, რომ ამ მიმართულებით რამდენიმე სახის შეტევა ხორციელდება: ერთნი, გარეშე ძალებისაგან ხელშეწყობილნი, აღვივებენ სეპარატისტულ სულს და ქვეყნის დანაწილების თეორიებს ქმნიან; მეორენი პატრიოტიზმის სახელით

არასწორ მიმართულებებს ანვითარებენ და ამ გრძნობას დამახინჯებულ სახეს აძლევენ; სხვანი კი ზოგადად ადამიანური ღირებულებებით გვესაუბრებიან და პატრიოტიზმს ჩამორჩენილობად თვლიან.

არ არსებობს ანმყო წარსულის გარეშე. ნებისმიერი ღირსეული პიროვნებისთვის სამშობლოს ისტორიის ცოდნა აუცილებელი პირობაა; სახელმწიფოსთვის კი, — სიძლიერის ერთ-ერთი მთავარი გარანტი, რადგან ეს ცოდნა, სწორ აზროვნებასთან შეერთებული, აღძრავს ისეთ გრძნობებს, როგორცაა იდეისთვის უანგარო მსახურება, ერთგულება, ვაჟკაცობა, გონიერება, თავდადება..., რაც ბოროტის მცდელობას, თავისთავად, წარუმატებელს ხდის; ამასთან, საზოგადოდ აღიარებული ქვეყნის წინააღმდეგობა, რომ „ვისაც თავისი ქვეყანა არ უყვარს, მას არავისი სიყვარული არ ძალუძს“ (ჯ. ბაირონი), „სამშობლოს ნამდვილი სიყვარულის გარეშე კი კაცობრიობის ნამდვილი სიყვარული არ არსებობს“ (ა. ფრანსი).

ცხოვრების გზა ვინროა და ძნელად სავალი, მაგრამ მეტად საინტერესო და მიმზიდველი. ეს არის მუდმივი გამოცდა და ბრძოლა ბოროტი ძალის სხვადასხვა გამოვლინებასთან: იგი შენს შესაძლებლობებს სულ სხვა კუთხით დაგანახებს და, სწორად მოქმედების შემთხვევაში, ღვთის მაღლი იმდენად აღგავსებს, რომ მას ვეღარ განეშორები. ამასთან ისე შეიცვლება, რომ ყოველგვარი გაჭირვება შიშით კი არა, სულიერი სიმშვიდითა და სიძლიერით განგმსჭვალავს და ველარაფერი დაგამარცხებს. მაშინ შენი ღვანლი, მაცხოვრის მაცხოვრებელ მაღლს შეერთებული, ღვთის ნეტარებას დედამიწაზევე გაგრძნობინებს და შენს უდიდეს მიზანსაც აღგასრულებინებს.

— და რაში მდოგმარეობს იგი?

— განმღრთობაში, ძალისამებრ ჩვენისა, ღვთის მიბაძვაში!

ეს არის ნებისმიერი ადამიანის მთავარი დანიშნულება, ეს არის მონოდება, რომლის წინაშე ყველა სხვა მიწიერი ზრუნვა, სურვილი და განსაცდელი უნდა გაუფერულდეს.

ღმერთი სრულყოფილია, ჩვენც გვმართებს, მუდამ ვისწრაფვოდეთ სრულყოფილებისაკენ და ვცდილობდეთ იმ ნი-

ჭის სრულად გამოვლენას, რაც უფლისაგან მოგვეცა; იქნება ეს: მინათმოქმედება, სხვა ფიზიკური შრომის უნარი, სწავლა, მეცნიერული აზროვნება, ხელოვნების სხვადასხვა სფეროში მუშაკობა, პედაგოგობა, ექიმობა, მშენებლობა, ქვეყნის მსახურება, ღვთის მსახურება მოციქული ამიტომაც გვარიგებს: ყველაფერი რასაც გააკეთებთ, გააკეთეთ როგორც ღვთისთვის, მთელი სულითა და გულით (კოლ.3,23).

რაოდენ მაღლიერნი უნდა ვიყოთ უფლისა, რომელმაც საოცარი, ჩვენი გონებისათვის მიუწვდომელი, წყალობა მოგვცა, — თავისი უნაპირო სიყვარულის გამო ჩვენთვის დაითმინა ტანჯვა, წამება, შეურაცხყოფა, დამცირება, ჯვარცმით სიკვდილი და აღდგომითა და ამალღებით მოგვანიჭა სრულქმნის შესაძლებლობა. და რაოდენ უგუნურნი და უმადურნი ვიქნებით, თუ ეს ვერ გავაცნობიერეთ და ამაოებაში დავინთქით?!

პასექამდე, სვიმონ კეთროვნის სახლში ყოფნისას, იესო ქრისტეს ერთი ცოდვილი ქალი მორიდებით მიუახლოვდა, ცრემლით დაალტო მისი ფერხნი, დაასხა ძვირფასი ნელსაცხებელი და თავისი თმით დაუნყო შემშრალება.

ამის მხილველმა მოციქულებმა გულისწყრომაგამოხატეს, რადგან ფიქრობდნენ, უმჯობესი იყო ეს სურნელოვანი ზეთი გაეყიდათ და საფასური გლახაკთათვის დაერიგებინათ.

ქალის გულწრფელი ქმედება კი მაცხოვარმა ასე შეაფასა: „მთელ ქვეყანაზე, სადაც იქადაგება ეს სახარება, ყველგან ითქვას.., რაც მან გააკეთა, მის მოსახსენიებლად“ (მათე 26,13).

ინებოს ღმერთმა, ცოდვაში მყოფმა ყველა ადამიანმა, ამ ქალის მსგავსად, ადრე თუ გვიან, შეიცნოს ღმერთი, თავისი ნელსაცხებელი მთავრის მას და, მამასთან დაბრუნებული უძღვები შვილივით, შეიმოსოს სამოსელი პირველი.

ქართველნი, აფხაზნი, ოსნი, ბერძენნი, უკრაინელები, რუსნი, სომეხნი, ებრაელები, აზერბაიჯანელები, უდინნი, იეზიდნი, ქურთნი, ინგუშნი, ქისტნი, ჩერქეზნი, ჩეჩენნი, ლეკნი, — ყოველნი მკვიდრნი საქართველოსა და ჩვენს საზღვრებს გარეთ მცხოვრებნი თანამემამულენო, ადიდეთ და „უგალობეთ ღმერთს თქვენს გულებში მაღლიერებით.“ (კოლას. 3,16); და სასოებით „ჰმადლობდეთ მამას, რომელმაც გვიხსნა ბნელის ხელმწიფებისგან და შეგვიყვანა თავისი სიყვარულის სამეფოში, რომელშიც გვაქვს გამოსყიდვა და ცოდვების მიტევება“ (კოლას. 1, 12-14).

მაშ, „შევიმოსოთ რწმენისა და სიყვარულის აბჯარი და ხსნის იმედის მუზარადი.“ (თესალ. 1,58), რადგან

ქრისტე აღდგა!

გიხაროდეთ!

სიყვარულით თქვენთვის მლოცველი

ილია II

სრულიად საქართველოს
კათოლიკოს-პატრიარქი
თბილისი
2019 წელი

საგვარეულო მოძრაობა საქართველოს ალორქინების საფუძველი

ვაჟა ნადირაშვილი საქართველოს საგვარეულოთა კავშირის „გვარი და გვარიშვილობის“ გამგეობის თავმჯდომარე, საქართველოს დამსახურებული მშენებელი

ქართველთა ამქვეყნიური სამება მამული, ენა, სარწმუნოება, რომელსაც სახლიშვილობა, გვარიშვილობა და მამულიშვილობა ასაზრდოებს.

ივანე ჯავახიშვილის გამოკვლევით სიტყვა „გვარი“ XI-ე საუკუნემდე ქართული სამწერლო ენაში არა ჩანს. საქართველოში მხოლოდ ორი სიტყვა იყო ადამიანების ურთიერთშემაკავშირებელი, ეს სიტყვებია „ნათესავი“ და „სახლი“. ხოლო ერთი და იგივე საგვარეულოს წევრს და ერთიადიმავე გვარის მქონებელ ადამიანს ქართულად „სახლიკაცი“ ან „სახლიშვილი“ ეწოდებოდა და ახლაც ეწოდება. აქედან ჩანს, რომ გვარს უძველეს დროს „სახლი“ ჰქმევია. საგვარეულოს იმ უხუცეს წევრს, რომელსაც გვარის საერთო ქონების მართვა-გამგეობა ჰქონდა ჩაბარებული „მამასახლისი“ ჰქვიადა.

შემდგომ უმაღლეს ხელისუფალს, განუსაზღვრელი უფლებებით ქართველი ხალხი „ხელმწიფეს“ უწოდებდა. გვარს ისტორიულ საქართველოში დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა. საგვარეულო წყობილება მაშინდელი ცხოვრების დედა-ბოძი იყო.

როგორც ივანე ჯავახიშვილი აღნიშნავს, საქართველოში ბევრი სოფელი ყოფილა, რომელიც მხოლოდ ერთ საგვარეულოს ეკუთვნოდა.

განსაკუთრებით ეს შეიმჩნევა მთიან მხარეებში. შემდეგ პერიოდში ოჯახების გაყოფამ, ცალ-ცალკე განსახლებამ, ერთი ადგილიდან მეორეში გადაადგილებამ, განმასხვავებელი სახელების მინიჭების-საჭიროება წარმოშვა. აღწერის დავთრებში დაიწყო მამაშვილობის სახელების ჩანერა. უმეტესი გვარები ზედმეტი სახელების ან ძირითადი სახელების მიხედვით მიენიჭათ.

ასევე გაჩნდა ბიზნესის — ინდივიდუალური მენარმეობის საწყისები. საყოფაცხოვრებო ნივთების, შრომისა და საბრძოლო იარაღის წარმოებაში დახელოვნებამ წარმოშვა პროფესიონალური ხელოსნების ფენა, ბევრს სწორედ ამ ხელობიდან წარმოემვათ გვარები: მაგალითად მჭედლიშვილები და მჭედლიძეები, მეჭურჭლიშვილები, მექვე-

აბიშვილები, მეცხვარიშვილები, ტომარაძეები და სხვები.

ზოგიერთმა გვარმა შემდეგ ეტაპზეც განაგრძო ტრადიციული საქმიანობა წინაპართა მიხედვით, განსაკუთრებით სამკურნალო მედიკამენტების წარმოებაში მაგ: პაჭკორიები, თურმანიძეები და სხვები.

აქვე მინდა ავლნიშნო ბიზნესწარმოების საწყისი ეტაპები ვიდრე საქართველოში კაპიტალიზმის ელემენტები ჩაისახებოდა.

იმდროინდელი სამენარმეო და ბიზნეს საქმიანობა ძალიან ჰგავს დღევანდელ კოპერაცივს — ორგანიზაციულ სამართლებრივი ფორმითა და პრინციპებით.

მაშინ მას „შეყრილობა“ ეწოდებოდა. დოკუმენტების კრებულის სამართლებრივ საბუთებს ეწოდებოდა „შეყრილობის წიგნები“.

1717 წლის საბუთში ნათქვამია თუ როგორ გაერთიანდნენ ერთ დროს გაყრილი ბიძაშვილობა საერთო საქმის საწარმოებლად „ყველა გაგვიერთიანებია, რაც ერთობაში შევიტანოთ, საერთო იყოს, რაც დაგვეკარგოს ისიც საერთო იყოს..... თქვენდა უკითხავად არც მამული გავცე..... თუ პური ღვინო გადაურჩეს, საერთოთ მოვიხმაროთ, ან მამული ვიქრთამოთ, ან ვიყიდოთ ყველა საერთო იყოს“-ო.

მეორე შეყრის წიგნში სწერია: „რაც გვაბადია და მომავალშიც გვექნება ჩვენ თანასწორად უნდა გვეკუთნოდეს და ყველაფერი უნდა საერთო შეთანხმებით გავაკეთოთ და გადავწყვიტოთ ხოლმე, რასაც შევიძინებთ, საერთო უნდა იყოს“-ო.

1798 წლის საბუთში წერია: „საერთო კეთილდღეობის გულისათვის ერთ ოჯახად შევიყარენით. ჩვენ უნდა ერთი ერთმანეთს ვუშველოთ, ვიმუშაოთ და ვაჭრობა ვანარმოვოთ და ყველაფერი გავაკეთოთ, რაც ჩვენი სახლისათვის სასარგებლო იქნება და ჩვენ შორის სიტყვები „ჩემია“ ან „შენია“ არ უნდა იყოს, არამედ ყველაფერი რაცა გვაქვს

და რაც გვექნება, ყველას თანასწორ წილად უნდა გვეკუთვნოდეს”.

აქედან ჩანს, რომ ადრე გაყრილ-დაშორებულები საერთო გასაჭირის დასაძლევად შეერთება-შეკავშირებაზე ზრუნავდნენ. საგვარეულო კვლავ ერთიანდება, მამულს აერთებს და საერთო მეურნეობის წარმოებას იწყებს. ეს ხდება არამარტო სოფლის გლეხების დონეზე, არამედ მაღალი წრის წოდებაშიც.

საგვარეულოები მთელ მსოფლიოში ნამყვან პოზიციებს იკავებდნენ და დღესაც იკავებენ. როგორც ფრინც სფრინგმაიერი თავის წიგნში „ილუმინატური საგვარეულოები“ მოგვითხრობს, ანტიკურ ხანაში ოჯახები წარმოადგენდნენ სანათესაო გაერთიანებებს. მოგვიანებით ასეთი ოჯახები ახლო აღმოსავლეთიდან ვენეციაში, შვეიცარიაში, რუსეთში, ლონდონსა და ამსტერდამში დამკვიდრდნენ.

საგვარეულოებად კი ისინი მე-16 საუკუნეში ჩამოყალიბდნენ. საბანკო საქმიანობითა და ვაჭრობით დაკავებულმა ოჯახებმა ძლევამოსილ საგვარეულოებს ჩაუყარეს საფუძველი. დიდი საგვარეულოები მთელ მსოფლიოს მოედნენ. ჩადგნენ ქვეყნების სათავეებში, შექმნეს საიდუნლო ილუმინატორული ორგანიზაციები და ამის საშუალებით მართავდნენ მსოფლიოს. ამერიკის შეერთებული შტატების ოცდახუთი პრეზიდენტი ერთმანეთის ნათესავები არიან. ამერიკის შეერთებული შტატების თორმეტი პრეზიდენტი ჯორჯ ვაშინგტონით დაწყებული, რუზველტებით და მამა-შვილი ბუშებით დამთავრებული ინგლისის მეფის ედუარდ I-ის პირდაპირი შთამომავლები არიან. ასეთი მაგალითების მოყვანა მრავლად შეიძლება. ილუმინატორი საგვარეულოები ქმნიდნენ დინასტიებს. „მსოფლიო სცენაა, ჩვენ კი მსახიობები ვართ,“ — ეს სიტყვები ილუმინატების ერთ-ერთ დიდ მაგისტრს ეკუთვნის. ძლიერნი ამა ქვეყნისანი სამყაროს ასე აღიქვამენ. მსოფლიოს ძლევამოსილი საგვარეულოები დიდი გავლენითა და პატივისცემით სარგებლობენ. დიდ ქვეყნებშიც კი ილუმინატორი საგვარეულოები არად დაგიდევენ კონსტიტუციას, ისინი მთავარ და მეოხარისხოვან პოლიტიკურ პარტიებს, სამთავრობო გადაწყვეტილებებს, ფულის ბეჭდვის პროცესს და ქრისტიანულ სამყაროსაც აკონტროლებენ.

აქედან ჩანს, რომ ყველა პარტიაზე ძლიერი საგვარეულო გაერთიანებებია. სწორედ,

რომ საგვარეულო მოძრაობა გადაარჩინს საქართველოს და ის იქნება ქართველი ხალხის სულიერი ზრდის, ეროვნულ-პატრიოტული იდეებისა და ქართული ტრადიციების აღორძინების წარმართველი ძალა.

საქართველოში საგვარეულო მოძრაობა ჯერ კიდევ გასული საუკუნის ოთხმოცდაათიანი წლებიდან დაიწყო. ინიციატორი იყო გაზეთი „რაოე“ და მის ირგვლივ მყოფი მეცნიერ-შემოქმედთა ჯგუფი. იდეის მხარდამჭერი და თანამდგომი გახლდათ სრულიად საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქი, უნმინდესი და უნეტარესი ილია II.

2003 წელს დაფუძნდა საქართველოს საგვარეულოთა კავშირი „გვარი და გვარიშვილობა“.

დამფუძნებლები იყვნენ ბატონები: ლევან ფრუიძე, ბონდო გაგნიძე, თენგიზ მაისურაძე, გრამიტონ კვარაცხელია და ზურაბ ჭავჭავაძე.

სწორედ ისინი იყვნენ პირველი გამგეობის წევრებიც. გამგეობის თავმჯდომარედ არჩეულ იქნა პროფესორი ლევან ფრუიძე. კავშირის საქმიანობის მიზანი იყო: საგვარეულოთა კავშირების ჩამოყალიბება, გვარების ისტორიის შესწავლა და საგვარეულო მატრიანეების შექმნა, ქართული ტრადიციების შენარჩუნება და პროპაგანდა, ეროვნულ-ქრისტიანული სინმინდეების დაცვა და მოვლა, გვარების წარდგენა პატრიარქთან დასალოცად. პირველად მაისურაძეების გვარი დაილოცა.

2009 წელს საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქის ლოცვა-კურთხევით საქართველოს საგვარეულოთა კავშირის „გვარი და გვარიშვილობის“ იურიდიულ მისამართად თბილისის წმინდა სამების საკათედრო ტაძარი განისაზღვრა. საქმიანობა გაიშალა სამების ახალგაზრდული ცენტრის დარბაზში. გამგეობა შეივსო ახალი წევრებით. გამგეობის თავმჯდომარედ არჩეულ იქნა საქართველოს ეროვნული მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი ბატონი ავთანდილ არაბული. გაიზარდა დაფუძნებული საგვარეულო კავშირების რიცხვი.

გვარებმა გააქტიურეს მუშაობა: ეკლესია-მონასტრების აღდგენის და მოვლა-პატრონობის, საკუთარი ფუძე-ადგილების მოძიების, სოფლების აღორძინების, გვარების ისტორიის შესწავლის და სხვა. მათი დამსახურების გამო გვარები წარდგენილ იქნენ საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქის წინაშე დასალოცად.

გამოვიდა გაზეთი „გვარიშვილობა“, რომელიც შემდეგ ჟურნალად გადაკეთდა. მოგვიანებით გამოვიდა ახალი გაზეთი „გვარი და ტრადიცია“. გაზეთებში და ჟურნალებში იბეჭდებოდა ინფორმაციები საგვარეულო მოძრაობის, საგვარეულო კავშირების საქმიანობისა და გვარების ისტორიების შესახებ.

2015 წლის ნოემბრიდან საქართველოს საპატრიარქოს ტელევიზია „ერთსულოვნებამ“ შუადღის პროგრამაში დაიწყო 20 წუთიანი გადაცემა საგვარეულო მოძრაობის შესახებ.

გვარებმა შექმნეს თავიანთი სიმბოლოები (დროშა, გერბი, ლოგო) დააწერინეს მფარველი ხატები. ამუშავდა სამეცნიერო საბჭო.

როდესაც გაიზარდა შექმნილი საგვარეულოთა კავშირების რაოდენობა შეიდასამდე, გვარების წინამძღოლთა ურთიერთდაახლოებისა და შეკავშირებისათვის გადაწყდა შექმნილიყო გვარების წინამძღოლთა დარბაზი.

საქართველოს საგვარეულოთა კავშირის „გვარი და გვარიშვილობის“ ხელმძღვანელობით 2011 წლის 3 ივლისს თბილისის წმინდა სამების საკათედრო ტაძრის ახალგაზრდული ცენტრის დარბაზში, გვარების წინამძღოლთა შეკრებაზე გვეწვია სრულიად საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქი. ამ შეკრებაზე დაფუძნდა გვარების წინამძღოლთა დარბაზი.

დარბაზის საპატიო თავმჯდომარედ არჩეული იყო სრულიად საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქი, უწმინდესი და უნეტარესი ილია II. შეიქმნა დარბაზის საბჭო, რომლის თავმჯდომარედ არჩეულ იქნა ბატონი ლევან ფრუიძე.

დარბაზის სხდომებზე განხილული იყო შემდეგი საკითხები: საქართველოს სასოფლო-სამეურნეო მიწების მდგომარეობა და მისი გასხვისების პრობლემები — მომხსენებელი გახლდათ პროფესორი პაატა კოდუაშვილი, ჰიდროელექტროსადგურების მშენებლობის პრობლემები — მომხსენებელი პროფესორი მირონ ფიცხელანი, ასევე მოსმენილ იქნა დამოუკიდებელ ექსპერტთა ჯგუფის მოსაზრებანი ელექტრო-ენერგეტიკის სახელმწიფო პოლიტიკის ცვლილებათა აუცილებლობის შესახებ — მომხსენებელი ვახტანგ ზარქუა, ქართველი ერის დემოგრაფიული კოლაფსი და მცირე გვარების სავალალო ბედი — მომხსენებელი პროფესორი ალექსანდრე თოთაძე, საქართველოს გარეთ დარჩენილი და დევნილი გვარებთან ურთ-

ერთობის პრობლემა — მომხსენებელი პროფესორი ლევან ფრუიძე. დარბაზის სხდომაზე გვეწვივნენ სამაჩაბლოდან დევნილი მოქალაქეები. მათ დააყენეს ხალხური დიპლომატიის გამოყენების საკითხი. გამოითქვა აზრი ერთობლივი კომისიების მუშაობის შესახებ. შეიქმნა გვარების წინამძღვრებისაგან 5 კაციანი კომისია ბატონ მამია ჭუმბურიძის ხელმძღვანელობით.

განვიხილეთ ეკოემიგრანტთა მდგომარეობა — მომხსენებელი საქართველოს ეკოემიგრანტთა საზოგადოების თავმჯდომარე სიმონ შარაძე. ასევე იხილებოდა გვარების წინამძღოლთა ანგარიშები მათ მიერ ჩატარებული მუშაობის შესახებ და მიმდინარე საკითხები.

გვარები აქტიურად მონაწილეობენ ეკლესია მონასტრის აღდგენასა და მშენებლობაში: მაისურაძეებმა მრავალ ეკლესიას მოუარეს, შეაკეთეს და შესწირეს ხატები. აღადგინეს სოფელ ილოზის ღვთისმშობლის სახელობის ეკლესია, ლეკვეიშვილების გვარმა სოფელ იანეთში ააშენა წმინდა გიორგის სახელობის ეკლესია, ტყემალაძეების გვარმა საჩხერის რაიონში, სოფელ ბაჯითის წმინდა სამების სახელობის ეკლესია, ასევე ტყემალაძეების და ხაჩიძეების გვარების ერთობლივი ძალისხმევით ხარაგოულის რაიონის სოფელ წაქვაში აღადგინეს კვირაცხოვლობის სახელობის ეკლესია. უფლის შენებებით წინაპრების სახელზე ვაჟა ნადირაშვილი აშენებს მთავარანგელოზ მიქაელის სახელობის ეკლესიას. ამდაგვარი მაგალითების მოყვანა მრავლად შეიძლება.

ასევე მრავალი გვარი ეწევა ქველმოქმედებას. მაისურაძეების გვარს ტრადიცია აქვთ, რომ ყოველ დღესასწაულზე, რომელიმე შეჭირვებულ ოჯახს დაეხმარონ საყოფაცხოვრებო ტექნიკით და სხვა ნივთებით. ასევე კვირკველების გვარმა 58 ოჯახს ახალი წელი მიულოცა და გადასცა საჩუქრები.

ბალდავაძეებმა დაანესეს ორდენი, რომლითაც ჯილდოვდებიან გვარში აქტიური და ღვაწლმოსილი პიროვნებები.

მრავალმა გვარმა გამოიკვლია თავიანთი გვარისა და წინაპრების ისტორია, ასევე შექმნეს ფილმები თავიანთი მოღვაწეობის შესახებ.

საგვარეულო კავშირების განსაკუთრებული ზრუნვის საგანია საქართველოში არსებული მძიმე დემოგრაფიული ვითარება: მოსახლეობის რაოდენობისა და შობადობის შემცირება. იზრდება ნასოფლარები განსა-

კუთრებით — მთაში. არსებული დემოგრაფიული სურათის გასაცნობიერებლად მნიშვნელოვანია გვარების შესწავლა.

საქართველოში დღეს ათასობით გვარია, მათ შორის — დიდი წარსულის მქონე, რომელთაც გადაშენების საფრთხე ემუქრება; ბევრ გვარში — რამდენიმე ათეული, ზოგჯერ კი — თითო-ორი ადამიანი შემორჩენილი, რაზეც ამ გვარების წარმომადგენლებს და საზოგადოებასაც ხშირად ინფორმაცია არა აქვთ.

საქართველოს საგვარეულოთა კავშირმა „გვარი და გვარიშვილობამ“ გამოსცა წიგნი „გვარსახელები საქართველოში“. წიგნი ეყრდნობა სამოქალაქო რეესტრის მონაცემებს. აქ წარმოდგენილია საქართველოში მცხოვრები 96915 გვარი. წიგნი შესულია ქორწინების შედეგად ან სხვა ვითარებაში მიღებული შერწყმული გვარები, არაქართული მოსახლეობის ქალისა და მამაკაცის განმასხვავებელი დაბოლოვებულებიანი გვარები, გვარები, რომლებიც მხოლოდ ერთ ან ორ პიროვნებას ითვლის.

საგვარეულო მოძრაობის მიმდინარეობა მუდმივად იყო საქართველოს პატრიარქის ყურადღების ქვეშ.

2013 წლის 1 ივლისს წმინდა სამების საკათედრო ტაძრის ახალგაზრდული ცენტრის საკონფერენციო დარბაზში გაიმართა გვარების წინამძღოლთა შეკრება. შეკრებაზე მოზრძანდა სრულიად საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქი..

განხილული იყო ერთი ძირითადი საკითხი: საქართველოს სამინათმოქმედო ტრადიციული კულტურების გადარჩენის შესახებ. მოხსენება გააკეთა ბიოლოგიის მეცნიერებათა აკადემიურმა დოქტორმა ინეზა მაისაიამ. შეკრებას ესწრებოდნენ საქართველოს პარლამენტის კომიტეტის თავმჯდომარეები ბატონები ზურაბ ტყემალაძე და დავით ონოფრიშვილი, ქართველ ებრაელთა მსოფლიო კონგრესის თანათავმჯდომარე ჯამლეტ ხუბაშვილი, პატრიარქის ფონდის ხელმძღვანელი ლაშა ჟვანია, მეცნიერები, ამ დარგის სპეციალისტები, სასულიერო პირები. შეკრების მუშაობა შეაჯამა სრულიად საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქმა, მან დადებითი შეფასება მისცა ზემოთ აღნიშნული თემის წამოწვევას.

ამავე წლის 21 ნოემბერს ლევან ფრუიძე, საველ მარსაგიშვილი და ვაჟა ნადირაშვილი სალამოს ლოცვის შემდეგ საპატრიარქოში, ზამთრის ბაღში შეხვდნენ კათოლიკოს პა-

ტრიარქს.

განხილეს საგვარეულო კავშირების შექმნისა და გვარების დალოცვის ორგანიზების, სასოფლო-სამეურნეო მიწებისა და მიტოვებული სოფლების აღორძინების, ტრადიციული კულტურების გაშენების და მისი განვითარების, გორის მუზეუმთან სტალინის ფენომენის მეცნიერული შესწავლის ცენტრის შექმნის საკითხები.

საყოველთაოდ ცნობილია სრულიად საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქის ლვანლი საგვარეულო მოძრაობის დაწყებასა და შემდგომ განვითარებაში.

საქართველოს საგვარეულოთა კავშირის „გვარი და გვარიშვილობის“ გადაწყვეტილებით სრულიად საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქი, უწმინდესი და უნეტარესი ილია II დაჯილდოვდა საქართველოს საგვარეულოთა კავშირის „გვარი და გვარიშვილობის“ უმაღლესი ჯილდოთი: სახელობითი მოოქროვილი მედლით, საგვარეულო მოძრაობაში შეტანილი განსაკუთრებული წვლილისათვის.

2016 წლის 4 იანვარს (პატრიარქის დაბადების დღეს) კავშირის წევრთა ერთი ჯგუფი, გამგეობის თავმჯდომარის ლევან ფრუიძის ხელმძღვანელობით თბილისის წმინდა სამების საკათედრო ტაძრის საკურთხეველში ეწვია პატრიარქს, მიულოცეს დაბადების დღე, გადასცეს მედალი და აგრეთვე ხის ბუდეში ჩასმული ეტრატე, რომელზედაც იყო მილოცვის ტექსტი 1200 გვარის ხელმოწერით.

ქ. თბილისის წმინდა სამების საკათედრო ტაძრის ეზოში, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქის უწმინდესი და უნეტარესი ილია მეორის უშუალო წინამძღოლობით სამმა დიდმა გვარმა: ბერიძეებმა, გელაშვილებმა და მაისურაძეებმა დარგეს სამი მუხის ხე, ვითარცა სიმბოლო საქართველოს ძლიერებისა. ამას უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა და დღესაც აქვს. განზრახულია ამ მუხებთან პატრიარქის წინაშე დადონ ფიცი ძველმა ფიცის კაცებმა და გვარების წინამძღოლებმა ერის, მამულისა და ქართული ეკლესიის უანგარო თავდადებისა და მსახურებისათვის.

მეტად მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო გვარიშვილთა თვითშემოქმედებითი სალამო, რომელიც ჩატარდა 2017 წლის 21 აპრილს ტელევიზია ერთსულოვნების დარბაზში. აღნიშნული ღონისძიება მიეძღვნა საქართველოს მართმადიდებლური ეკლესიის ავტოკეფალიის აღდგენის 100 და სრულიად

საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქის, უნმინდესი და უნეტარესი ილია II-ს აღსაყდრების 40 წლისთავს.

საღამოში მონაწილეობა მიიღეს საოჯახო ანსამბლებმა. თბილისიდან ადამაშვილების, დუშეთიდან გორელიშვილების, ახალციხიდან თელიაშვილების ოჯახებმა, გ. ცაბაძის სახელობის ხალხურ საკრავთა ორკესტრმა, საჩხერის ვაჟთა გუნდმა, ინდივიდუალურმა შემსრულებლებმა ანი კეკუამ, ნინო ნადირაშვილმა და სხვებმა.

კომპოზიტორმა ჯემალ ადამაშვილმა ვაჟა ნადირაშვილის ტექსტზე შექმნა ჰიმნი, რომელიც ააჟღერა ვაჟთა გუნდმა „მძღველმა“. ყველა მონაწილეს გადაეცა მონაწილის დიპლომები და სუვენირები.

საქართველოს საგვარეულოთა კავშირის „გვარი და გვარიშვილობას“ მუდმივი კონტაქტი აქვს აჭარის მამულიშვილთა საგვარეულო კავშირთან, მის თავმჯდომარესთან ბატონ ნიაზ ბოლქვაძესთან. მათ შექმნეს მემორიალის მაკეტი, რომლის დადგმაც განსაზღვრულია ბათუმში, აჭარის ოსლომალთა იმპერიის ბატონობიდან განთავისუფლების აღსანიშნავად. ყოველი წლის 25 აგვისტოს აღინიშნება ამ მოვლენისადმი მიძღვნილი საზეიმო შეკრება. კავშირის „გვარი და გვარიშვილობის“ დელეგაცია არაერთხელ ყოფილა ბათუმში და მიუღია მონაწილეობა მათ მიერ ჩატარებულ ღონისძიებებში.

სრულიად საქართველოს კათოლიკოს პატრიარქის ფონდმა „გაამწვანე საქართველო“ გამოგვიყო მახათას მთაზე მამათა მონასტრის მიმდებარედ ნახევარი ჰექტარი მიწის ნაკვეთი. ამ ნაკვეთზე გვარიშვილებმა დარგეს 350 ძირი ზეთისხილის ნერგი, თითოეულ ნერგს გაუკეთდა ფირნიში, იმ გვარის აღნიშვნით ვინც იგი დარგო. ამით შეიქმნა გვარიშვილთა ხეივანი.

ამავე მახათას მთაზე ფერისცვალების მონასტრის წინამძღვრის იოანე მაისურა-

ძის ინიციატივით მონასტერთან შეიქმნა ბერების განსასვენებელი. გვარებმა ამ საძვალის მოწყობაში მიიღეს აქტიური მონაწილეობა, როგორც ფიზიკურად ისე ფინანსურად.

გვარები ასევე მონაწილეობდნენ მასობრივ ღონისძიებებში: სამასი არაგველების, 100000 მონამის ხსენების, ოჯახის სინმინდის და სხვა ღირშესანიშნავი დღეების აღნიშვნაში.

2019 წლის 11 თებერვალს სამების საკათედრო ტაძარში ჩატარდა კავშირის „გვარი და გვარიშვილობის“ 15 წლისადმი მიძღვნილი საიუბილეო საღამო. მოხსენება გააკეთა კავშირის „გვარი და გვარიშვილობის“ გამგეობის თავმჯდომარემ ვაჟა ნადირაშვილმა. სიტყვით გამოვიდნენ: გვარების წინამძღოლები ვაჟა ბერიძე, ოთარ კერვალიშვილი, მირიან ფიცხელანი, თენგიზ მაისურაძე, საქართველოს თავადაზნაურთა საკრებულოს გამგეობის თავმჯდომარე მალხაზ ამაშუკელი, საქართველოს სამეფო სახლის კანცლერი კახა ქორიძე და სხვები.

გვარიშვილთა ჰიმნი

ქართველნო თქვენს გენს ლოცვა—
კურთხევა,
ფუძის სიმტკიცე, გვარის მრავლობა,
რომ წინაპართა კვალს მიჰყვებოდეს
თქვენი ამაყი შთამომავლობა.

დავდგეთ იქ სადაც გვარიშვილობა
აღორძინდება მთიდან ბარამდე
და საქართველო კვლავაც გვეხილოს
ნიკოფსიიდან დარუბანდამდე.

მრავალჟამიერ გვარიშვილობას,
გვარის მრავლობას

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ივანე ჯავახიშვილი, ტომი მე-6 საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის 1982 წლის გამოცემა, გვ.136-144.
2. ფრიც სფრინგმაიერი, ნიგნი I — 2017 წლის გამოცემა, გვ. 13-16.
3. ლევან ფრუიძე, ნიგნი „გვარი და გვარიშვილობა“, 2011 წლის გამოცემა.

რეზიუმე

ოდითგან გვაროვნული წყობილება სახელმწიფოებრიობის მოწყობის საფუძველი იყო. დღეს მსოფლიოს ბევრ ქვეყანას დინასტიები მართავენ. საქართველოში საგვარეულო მოძრაობა საწინდარია ეროვნულ-პატრიოტული გრძნობების გაღვივების. გვარები დედა ფუძე-ადგილების მოძიების, სალოცავი ეკლესია-მონასტრების აღდგენა-აშენების, სოფლების აღორძინებისა და მოსახლეობის ამ საშვილიშვილო საქმეში ჩაბმის, ჯანსაღი ეროვნული ტრადიციების დამკვიდრების, თითოეული პიროვნების სულიერი და მატერიალური დონის ამაღლების იდეით არიან გამსჭვალულები. ეს იქნება ჩვენი ქვეყნის ეკონომიური და პოლიტიკური სიძლიერის საფუძველი.

SUMMARY

Since ancient times, the family/patrimonial order has been the basis for arrangement of the state. To the date, many countries of the world are ruled by the distances. In Georgia, the family/patrimonial movement is the precondition for reviving of national patriotic feelings. The families/patrimonies are willing to search for the places of origin, to restore and to construct churches and monasteries, to revive villages and to involve the population in the important activities with the idea of introduction and raising of healthy national traditions. That will be the basis for economic and political strength of our country.

დაბროვებითი საპენსიო პროგრამა

მაია კაპანაძე

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი,
მარიამ ღირსიაშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

საკვანძო სიტყვები: საპენსიო პროგრამა. დადგენილგადასახდელიანი პროგრამა და დადგენილგადასახდელიანი პროგრამა.

ჩვენი ქვეყნისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია საზოგადოების კეთილდღეობა, რომელიც პირდაპირ კავშირშია ქვეყნის ეკონომიკურ დონესთან. საქართველოსთვის ყველაზე მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს ეკონომიკური გაძლიერება. ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკური კავშირები მნიშვნელოვანადაა დამოკიდებული იმაზე თუ რა სამთავრობო ზომები ხორცილდება ეკონომიკური განვითარებისათვის. ზოგადად სახელმწიფოს პოლიტიკა იმგვარად უნდა იყოს შემუშავებული, რომ ორიენტირებული იყოს საზოგადოების მომავალ კეთილდღეობაზე. მთავრობა ზოგჯერ იღებს გადაწყვეტილებებს, რომლებიც გლობალურად მიღებულია როგორც კეთილდღეობის უზრუნველსაყოფი ქმედება, თუმცა არ ითვალისწინებს იმ რისკ-ფაქტორებს რომლებიც განსხვავებულია ყველა ქვეყნისათვის.

სახელმწიფოს სოციალური პოლიტიკის მნიშვნელოვან ნაწილს წარმოადგენს ქვეყნის საპენსიო სისტემა. იმისათვის რომ მოქალაქეთა სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესების პროცესი წარმართოს სწორად, საჭიროა ეფექტიანი საპენსიო სისტემის დანერგვა. მოქალაქეთა სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესება კი პირდაპირ პროპორციულად განავითარებს ქვეყნის ეკონომიკას. მსოფლიოში არსებობს საპენსიო პროგრამისორი ტიპი: დადგენილგადასახდელიანი პროგრამა და დადგენილგადასახდელიანი პროგრამა.

დადგენილგადასახდელიანი პროგრამის შემთხვევაში პენსიაში გასვლის შემდეგ გადახდილი პენსია დამოკიდებულია იმ პენსიანების ოდენობაზე, რომელიც დამქირავებელმა და დაქირავებულმა მომუშავემ შეიტანეს პროგრამაში. დამქირავებლის შენატანი, როგორც წესი, არის დაქირავებული თანამშრომლის ხელფასის ფიქსირებული პროცენტი. ამ თანხის გადახდის შემდეგ დამქირავებელს ვალდებულებები არ გააჩნია.

შესაბამისად დამქირავებლის ყოველწლიური დანახარჯი სავსებით პროგნოზირებადია და აქედან გამომდინარე დადგენილგადასახდელიანი პროგრამა ბუღალტრული აღრიცხვის თვალსაზრისით ნაკლებ სირთულეს წარმოადგენს.

დადგენილგადასახდელიანი პროგრამის შემთხვევაში პენსიაში გასვლის შემდეგ პენსიის სახით გადახდილი თანხა დამოკიდებულია დაქირავებული მომუშავეს ხელფასის საბოლოო ან კარიერის განმავლობაში არსებულ საშუალო რაოდენობაზე. საქართველოს მთავრობამ მხარი დაუჭირა დადგენილგადასახდელიანი საპენსიო პროგრამას, რომლის მიზანსაც წარმოადგენს ხანდაზმული პირების უზრუნველყოფა ღირსეული ცხოვრებისათვის აუცილებელი ოდენობის პენსიით. აღნიშნული რეფორმის აუცილებლობა გამომწვეულ იქნა ბიუჯეტზე იმ წნეხის არსებობით, რომელიც 1990 იანი წლებიდან აწევს სახელმწიფოს პენსიის სახით. ვინაიდან ქვეყანაში მკვეთრად იზრდება დაბერების პროცესი, უფრო და უფრო გაუჭირდებოდა სახელმწიფოს საზოგადოების პენსიით უზრუნველყოფა.

საპენსიო ასაკის მქონე პირები მძიმე სოციალურ ეკონომიკურ მდგომარეობაში იმყოფება, რადგან პენსიების ოდენობა მნიშვნელოვნად ჩამორჩება ქვეყანაში საშუალო ხელფასს, აღნიშნული კი გამომწვეულია იმით, რომ დასაქმებული იხდის გადასახადებს პენსიონერის სოციალური უზრუნველყოფისათვის. ვინაიდან მოსახლეობის საპენსიო უზრუნველყოფა ხორცილდება სახელმწიფო ბიუჯეტიდან, ქვეყნის ბიუჯეტის მნიშვნელოვანი ნაწილი იხარჯება საპენსიო ასაკს მიღწეულ ადამიანებზე, თუმცა სახელმწიფო ვერ უზრუნველყოფს მათ სრულფასოვან სოციალურ მდგომარეობას. ყველა განვითარებულ ქვეყანაში ადამიანის საპენსიო თანხა განისაზღვრება შრომითი საქმიანობის განმავლობაში გადახდილი გადასახადის ოდენობითა და შრომითი სტაჟით. ვფიქრობ ეს ძალიან სამართლიანია, ვინაიდან საჭიროა მოხდეს საზოგადოების დიფერენცირება შრომისა და დამსახურების მიხედვით. არ არის სამართლიანი როდესაც ადამიანს, რო-

მელიც მთელი თავის ცხოვრება მუშაობდა და ემსახურებოდა მის ქვეყანას, აქვს დამსახურებები, სამეცნიერო ნაშრომები, დიდი წვლილი მიუძღვის ქვეყნის საგანმანათლებლო სისტემის დახვეწასა და ეკონომიკის განვითარებაში და ა.შ. ჰქონდეს ისეთივე პენსია, როგორც ადამიანს, რომელიც მთელი ცხოვრების განმავლობაში სხვა ადამიანის შრომაზე იყო დამოკიდებული. რა თქმა უნდა აქ არ იგულისხმება შრომისუუნარო ან შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირები. აღნიშნული საპენსიო სისტემის მიზანი კი სწორედ ხანდაზმულებში სიღარიბის დონის შემცირებაა, რასაც საარსებო მინიმუმთან მისი თანაფარდობაც ადასტურებს.

სწორედ ამ არგუმენტებზე დაყრდნობით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ დადგენილგადასახდელიანი საპენსიო პროგრამა არის ყველაზე სამართლიანი გზა იმისა, რომ ადამიანს დაუფასდეს შრომა და ჰქონდეს ცხოვრების მანძილზე შესაბამისი პენსია.

ახალ რეფორმასთან დაკავშირებით, განსხვავებული აზრი გაჩნდა საზოგადოებაში. უარყოფითად მიიღო ახალი რეფორმა. რაც გამოიწვია იმ დეტალებმა, რომელთა გათვალისწინება აუცილებელი იყო რეფორმის განხორციელებამდე. დაგროვებითი საპენსიო სისტემის რეფორმა ბევრ ქვეყანაში განხორციელდა სხვადასხვა შედეგებით. შეგვიძლია განვიხილოთ პოლონეთის მაგალითი, რათა უფრო ნათელი გახდეს რა რისკებთან გვაქვს საქმე, როდესაც საქმე ეხება დაგროვებით საპენსიო პროგრამის რეფორმას, რომლის განხორციელებაც ევალება სახელმწიფოს „ქუდის ქვეშ“ მიერ შექმნილ საპენსიო ფონდს.

როდესაც პოლონეთში დაგროვებითი საპენსიო სისტემა ამოქმედდა, ამოქმედებიდან 3 წელში ამ სისტემაში ჩართული იყო 10 მლნ-მდე ადამიანი, რაც დასაქმებულთა 60% ს შეადგენდა, ხოლო 5 წელში ქვეყანაში უკვე არსებობდა 16 საპენსიო ფონდი, რომელთაც განსაკარგავად მიღებული ჰქონდათ 46 მლრდ ზლოტის ღირებულების კაპიტალი. ხოლო ამ თანხის 50% სახელმწიფო ობლიგაციებში იყო დაბანდებული. როდესაც 2008-2009 წლებში გლობალური ფინანსური კრიზისი წარმოიშვა პოლონეთის საპენსიო ფონდებში განთავსებული თანხები მიემართა ბიუჯეტის დეფიციტის დასაფინანსებლად. შესაბამისად განხორციელდა ფონდების აქტივების 50% ის კონფისკაცია.

რაც შეეხება საქართველოში საპენსიო

რეფორმას, აქ საქმე გვაქვს სხვადასხვა რისკებთან, როგორებიცაა საგადასახადო წნეხის ზრდა, მყიფე ეკონომიკური გარემო, მიმდინარე სავალუტო კრიზისი, საქართველოს ფასიანი ქაღალდების მეორადი ბაზრის განუვითარებლობა და საპენსიო აქტივების კვალიფიციური მართვა-ინვესტირების ინსტრუმენტები, სადაც ყველაზე მნიშვნელოვან ფაქტორს წდობის ფაქტორი წარმოადგენს. განვიხილოთ თოთოეული რისკ-ფაქტორი.

ჩვენი აზრით, ვფიქრობ ეკონომისტთა უმრავლესობა დაგვეთანხმება, რომ საქმე გვაქვს გადასახადების წნეხის ზრდასთან. ვინაიდან დასაქმებული ვალდებულია გადაიხადოს ყოველთვიურად დარიცხული შემოსავლის 2%, ხოლო დამსაქმებელი ვალდებულია გადაიხადოს გაცემული ხელფასის 2% ყოველთვიურად საპენსიო ფონდში, ჯამში გამოდის რომ საგადასახადო წნეხი იზრდება 4%-ით. აღნიშნულ აზრს ამყარებს ის ფაქტიც, რომ საპენსიო სისტემაში ჩართვა არის სავალდებულო და არა ნებაყოფიბითი, რაც იმის ნიშანია, რომ თითოეულ მოქალაქეს გადასახადი მინიმუმ 2%—ით გაეზარდა. რეფორმის თანახმად, სავალდებულო წესით, დამსაქმებელს ეზრდება გადასახადი დასაქმებულის ხელფასის 2%-ის ოდენობით, რაც ისედაც მძიმე მდგომარეობაში არსებული ეკონომიკისათვის კოლაფსის ტოლფასი შეიძლება აღმოჩნდეს. არსებობს რისკი იმისა, რომ დამსაქმებლები შეეცდებიან თავი აარიდონ საპენსიო ფონდში თანხის გადარიცხვას, რაც საბოლოო ჯამში, კვლავ დასაქმებულის ინტერესისა და უფლების შეზღუდვის ხარჯზე მოხდება. რეფორმა დიდი ალბათობით ვერ იქნება წარმატებული, ქვეყანაში ფაქტობრივად არარსებული კერძო დანაზოგების, შიდა ინვესტიციებისა და სავალუტო კრიზისის ფონზე.

იმ ქვეყნებში, სადაც ეკონომიკა მზარდია და ფინანსური ბაზრები განვითარებული, კერძო დაგროვებითი საპენსიო მოდელი ამართლებს, რადგან დაბანდებული პენსია მაღალ სარგებელს იძლევა. თუმცა, საქართველოს ეკონომიკისთვის, სადაც ინფლაცია და რისკები დიდია, დაგროვილი რესურსი შეიძლება გაუფასურდეს. საპენსიო რეფორმის განხორციელებისთანავე პირველივე კვარტალში დაგროვებით საპენსიო ანგარიშებზე აკუმულირდება ასობით მილიონი ლარი, რომელთა განთავსება საქართველოს ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე შეუძლებელი

იქნება. შესაძლოა მოხდეს აქტივების განვითარებული ქვეყნების ფასიანი ქაღალდების ბაზარზე განთავსება, თუმცა ამ შემთხვევაში, მკაცრად უნდა განისაზღვროს საპენსიო აქტივების ნაწილის პირდაპირი ინვესტირება ქართულ ეკონომიკაში, რათა თავიდან იქნას აცილებული ქვეყნის ფარგლებს გარეთ საინვესტიციო რესურსის გადინება. აუცილებელია, ასევე გაირკვეს და ნათლად ჩამოყალიბდეს აქტივების მმართველი კომპანიების როლი სისტემაში, რასაც რეფორმის კონცეფციაში სათანადო ყურადღება არ ეთმობა.

საპენსიო რეფორმის წარმატებით განხორციელებისათვის მნიშვნელოვანია ქვეყანაში არსებობდეს საკანონმდებლო ჩარჩო, რომელიც უზრუნველყოფს კერძო საინვესტიციო კომპანიების და ზოგადად ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესებას, ამისათვის

კი სახელმწიფომ იმგვარი ზედამხედველობა უნდა გაუწიოს საპენსიო აქტივებს, რომ არ შეექმნას დაბრკოლება კერძო-საინვესტიციო კომპანიებს. სახელმწიფო ვალდებულია შექმნას სექტორებისა და პროექტების ნუსხა და განსაზღვროს ინვესტირების ინსტრუმენტები, სადაც საპენსიო ფონდებს შეეძლება ინვესტირება ქვეყნის ეკონომიკაში.

რისკ-ფაქტორს წარმოადგენს ასევე მოსახლეობის უნდობლობა, როგორც სახელმწიფოს ასევე კერძო საინვესტიციო კომპანიების მიმართ. რეფორმის განხორციელების პროცესში კრიტიკული მნიშვნელობა აქვს, რომ მოსახლეობის უმეტესობას აქვს დანაზოგების მიმართ დაბალი დონის დისციპლინა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს კაპიტალის ბაზრის განვითარების და საპენსიო რეფორმების დეპარტამენტი საქართველოს საპენსიო რეფორმის ანგარიში, 2016 წლის მარტი;
2. პოლიტიკური კოალიცია „ქართული ოცნება“, 2012 წლის წინასაარჩევნო კამპანია;
3. საქართველოს მთავრობის 2014 წლის 14 ივნისის 400 დადგენილება;
4. საქართველოს მთავრობა, 2014;
5. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, 2016;
6. საქართველოს კანონი დაგროვებითი პენსიის შესახებ 21/07/2018
7. United Nations, 2015;
8. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2011
9. ACCA - P2 Corporate Reporting- FTC Kaplan Limited, 2008

რეზიუმე

დაგროვებითი საპენსიო პროგრამის განხორციელება ყველაზე მნიშვნელოვანი ნაბიჯია და უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ პოლიტიკაში. დღესდღეობით პრობლემურ საკითხს წარმოადგენს დაგროვებითი საპენსიო პროგრამის ფარგლებში აკუმულირებული თანხების ინვესტიციების გზები და რისკის შეფასების მეთოდები, რომელზე დაყრდნობითაც მოხდება აღნიშნული თანხების ინვესტირება, მომავალში სარგებლის მიღების მიზნით. პროგრამის წარმატებულად განხორციელებისთვის საჭიროა კვალიფიციური კადრებით დაკომპლექტებული გუნდი, რომლის წევრებსაც პრაქტიკული გამოცდილება ექნებათ საფონდო ბირჟებთან ურთიერთობაში. ვინაიდან საქართველოში საფონდო ბირჟის პლატფორმა არ არსებობს სათუაო აღნიშნულ სფეროში კვალიფიციური და გამოცდილი კადრების მოძიება.

SUMMARY

ACCUMULATIVE PENSION PROGRAM

Kapanadze Maia
Academian Doctor of Economics.
Associated Professor

Mariam Ghirsiashvili
Doctoral Student of Georgian Technical University

KEYWORDS: Pension program. Defined contribution plans and Defined benefit plans

The implementation of the accumulated pension program is the most important initiative and its plays a key role in the socio-economic policy, This is not a controversial issue. But nowadays problematic is the way to invest in the money accumulated by the pension program. Risk assessment methods are also important, because Investment of accumulated amounts will be determined based on risk assessment methods, Which will benefit us in the future. For successful implementation of the program, it's necessary to have a qualified staff, whose members will have practical experience in dealing with stock exchanges. There is no stock market platform in Georgia, that's why it is difficult to find qualified and experienced personnel in this field.

მაღალი რანგის სახელმწიფო მოხელეთა პროფესიული განვითარების სისტემები საზღვარგარეთის ქვეყნებში

ლია ზაზაშვილი
სტუ ბიზნესტექნოლოგიების ფაკულტეტის დოქტორანტი

სხვადასხვა ქვეყანაში მნიშვნელოვანი განსხვავებები არსებობს მაღალი მმართველობითი რანგის მოხელეებთან დაკავშირებული სისტემების თვალსაზრისით. მათ მიეკუთვნება უმაღლესი დონის მოხელეთა შერჩევის და დანიშვნის ფორმები თუ მეთოდები, მათი პროფესიული ზრდის და მობილობის ორგანიზების სახეები, პოლიტიკურ და ადმინისტრაციულ თანამშრომლებს შორის დამოკიდებულება, სახელმწიფო მოხელეებისადმი პოლიტიკური კონტროლის ხასიათი, კონსტიტუციური და ადმინისტრაციული სისტემების თავისებურებები. ამ სფეროებიდან, სხვადასხვა ქვეყნებს შორის, სამი მთავარი განმასხვავებელი მომენტი გამოიყოფა: 1. პოლიტიკურ და კარიერულ მოხელეებს შორის თანაფარდობა, რაც აშშ-ში შეადგენს 1 : 5, ინგლისსა და საფრანგეთში – 1 : 40. 2. საჯარო სამსახურის მოდელის ხასიათი, რომელიც განსაზღვრავს მაღალი რანგის მოხელეთა პროფესიული კარიერის და მობილობის ტიპს - კონტიტენტური ევროპის ქვეყნებში ჩამოყალიბებულია მოხელის ინსტიტუტი, რომელიც საჯარო სამსახურის შესახებ კანონს ეფუძნება, ანგლოსაქსურ ქვეყნებში, კი საჯარო სამსახური ჩვეულებრივ შრომის კანონმდებლობას ეფუძნება და ხასიათდება მეტი ლიაობით. 3. პროფესიონალიზმის ტრადიციები - აშშ-ში აქცენტი კეთდება ვინრო პროფილის სპეციალისტებზე, ხოლო დიდ ბრიტანეთში - ზოგადი ხასიათის ცოდნასა და უნარებზე, ე. წ. „ჯენერალისტებზე“. [3]

აშშ-ში უმაღლეს ხელმძღვანელთა სამსახური (შენიორ ხეცუტივე შერვიცე) 1979 წლიდან, სახელმწიფო მართვის რეფორმის მიმდინარეობის შედეგად ჩამოყალიბდა, რომელიც აღმასრულებელი ხელისუფლების ორგანოს ცალკე სისტემას წარმოადგენს. ხელმძღვანელ თანამდებ-

ობებზე დანიშვნა ეფუძნება კონკურენციის და ლიაობის პრინციპს. სახელმწიფო თანამდებობის დასაკავებლად საჭიროა საკონკურსო გამოცდების გავლა და ლია კონკურენციის გზით სხვა კანდიდატებთან შედარებით უპირატესობის მოპოვება. არსებობს ალტერნატიული გზაც - სპეციალურ სასწავლო პროგრამაში მონაწილეობის მიღება. ცალკეულ ფედერალურ უწყებებში შექმნილია ე. წ. რესურსების მართვის საბჭო, რომელიც განსაზღვრავს ხელმძღვანელ თანამდებობებზე კანდიდატების შერჩევის და დაქირავების პროცედურებს. კანდიდატთა გადარჩევა კომისიის მიერ ხდება რამდენიმე კრიტერიუმით: მმართველობითი გამოცდილება; სპეციალური და უნიკალური თვისებების არსებობა, რომელიც უზრუნველყოფს სამუშაოს წარმატებულ შესრულებას; ხელმძღვანელებისთვის განკუთვნილი სპეციალური სასწავლო პროგრამების წარმატებული გავლა. ყველა კანდიდატის შეფასება ხდება მმართველობითი კომპეტენტურობის მოდელის მიხედვით, მოდელი მოიცავს მმართველობითი კვალიფიკაციის კომპეტენციათა ხუთ ძირითად სფეროს, რომლებიც, თავის მხრივ, აერთიანებენ სხვადასხვა მმართველობით თვისებებს. მათ მიეკუთვნება: 1. ცვლილებების მართვა - მომავლის ხედვა, გარემოს გაცნობიერება, შემოქმედებითობა, ინოვაცია, სტრატეგიული აზროვნება, უწყვეტი სწავლა, მოქნილობა, მოტივაცია. 2. პერსონალის მართვა - კონფლიქტების მართვა, კულტურული ფაქტორების გაგება, გუნდის ფორმირება, პატიოსნება; 3. რესურსების მართვა - ფინანსების მართვა, ადამიანური რესურსების მართვა, ტექნოლოგიების მართვა; 4. შედეგების მიღწევა - პასუხისმგებლიანობა, პრობლემის გადაჭრის უნარი, წინდახედულობა, სიმტკიცე,

მომხმარებელზე ორიენტაცია, ადმინისტრაციული ჩვევები; 5. კომუნიკაცია და კოალიციის ფორმირება - მეტყველებითი კომუნიკაცია, წერიითი კომუნიკაცია, მოლაპარაკებების წარმოება, კავშირების შექმნა და პარტნიორობა, პოლიტიკური ფაქტორების გაგება, პიროვნებათშორისი ურთიერთობების ჩვევები. ეს მოდელი სახელმწიფო მართვის ყველა დონისათვის ზოგადია და წარმოადგენს მეთოდურ საფუძველს პოტენციური ლიდერების გამოსავლენად, სასწავლო პროგრამების შესამუშავებლად და უმაღლესი ხელმძღვანელობის პროფესიული განვითარების გეგმების შესადგენად. [1]

აშშ-ში შექმნილია უმაღლესი რანგის ხელმძღვანელთა მომზადების ერთიანი ნაციონალური ცენტრი - ფედერალური ადმინისტრაციული ინსტიტუტი, რომელიც წარმოადგენს პერსონალის მართვის სამსახურის სტრუქტურას, მისი ხელმძღვანელი ექვემდებარება უშუალოდ სამსახურის დირექტორს. დღეისათვის ფედერალური ადმინისტრაციული ინსტიტუტი უმაღლესი რანგის სახელმწიფო მოხელეებს ორი ტიპის პროგრამას სთავაზობს: „ლიდერობა დემოკრატიულ საზოგადოებაში“ და „მმართველობითი უნარების განვითარება“. სწავლების პროგრამების შინაარსი სცდება უწყობრივ პრობლემებს და ამოცანებს და ორიენტირებულია ისეთ დისციპლინებზე, რომლებიც ხელს შეუწყობენ ინოვაციური და ლიდერული თვისებების ფორმირებას, მმართველობითი ამოცანებისადმი შემოქმედებით მიდგომას. განსაკუთრებული როლი ექცევა უმაღლესი რანგის მოხელეთა სწავლებას და პროგრამების შემუშავებას, რომელიც მიმართულია ხელმძღვანელთა კომპეტენციების ცალკეული სფეროების განვითარებაზე. მათ მიეკუთვნება ხუთი სასწავლო პროგრამა: „პერსონალის მართვა“ (1 კვირა), „მართვა შედეგებისთვის“ (1 კვირა), „რესურსების მართვა“ (3 დღე), „მოლაპარაკებები ინტერესების საფუძველზე“ (2 დღე), „ცვლილების მართვა და კოალიციის ფორმირება“ (2 კვირა). მმართველობითი თვისებების გაუმ-

ჯობესების ერთ-ერთ ინსტრუმენტს წარმოადგენს ლიდერობის ეფექტურობის გაზომვის სპეციალური მეთოდიკა, რომელიც განსაზღვრავს ხელმძღვანელის კომპეტენტურობის დონეს, ცალკეული მოსამსახურის და მთლიანად ორგანიზაციის პერსონალის განვითარების მოთხოვნილებას. დადგენილია უმაღლესი მოხელეების თანამდებობრივი მოვალეობების შესრულების ყოველწლიური შეფასება (ქულობრივი სისტემით) და მათი ატესტაცია 3 წელიწადში ერთხელ. [4]

ფინეთში ხელმძღვანელ პირთა საქმიანობის ეფექტურობის შესაფასებლად გამოიყენება ოთხი ძირითადი კრიტერიუმი: 1. საქმიანობის შედეგი და პასუხისმგებლობის განცდა, მასში შედის შესრულებული სამუშაოს ხარისხი და რაოდენობა; შეთანხმებული ამოცანების შესრულება. 2. პროფესიული კვალიფიკაცია, რომელიც მოიცავს სამუშაოს შინაარსის ცოდნას, ინიციატივიანობას და დამოუკიდებლობას, მრავალმხრივი უნარების ფლობას. 3. თანამშრომლობის და ურთიერთობების უნარები; 4. განვითარების პოტენციალი, რომელშიც იგულისხმება ახალი ამოცანებისადმი დამოკიდებულება, თვითსრულყოფაზე ზრუნვა და სამუშაო გარემოს გაუმჯობესების ორგანიზებაში მონაწილეობა. მოცემული კრიტერიუმები შემდეგი ნიშნების მიხედვით ფასდება: საქმიანობის შედეგი და პასუხისმგებლობის განცდა - 35%; პროფესიული კვალიფიკაცია - 35%; თანამშრომლობის და ურთიერთობების უნარები - 15%; განვითარების პოტენციალი - 15%. აღნიშნული შეფასების შედეგების გათვალისწინებით ხდება ხელმძღვანელთა მატერიალური თუ არამატერიალური სტიმულირება.

ჰოლანდიაში მაღალი რანგის მოხელეთა სპეციალური სამსახური (ე ლეგემენე ესტუურსდიენსტ) შეიქმნა 1995 წელს. აღნიშნული სამსახურის შექმნის მიზანს წარმოადგენდა ხელმძღვანელ პირთა მობილობის გაზრდა, მათი პროფესიული განვითარება და საქმიანობის კოორდინაცია, რაც ზოგადად, სახელმ-

ნიფო მართვის სისტემის მოქნილობის, პასუხისმგებლიანობის და ინოვაციური პოტენციალის ზრდის ხელშემწყობ პირობას წარმოადგენს.

მოხელეთა კარიერული ზრდის ხელშეწყობის მიზნით ცალკე ორგანიზებულ იქნა პროფესიული განვითარების განყოფილება, რამაც მაღალი რანგის სახელმწიფო მოხელეებთან მუშაობისადმი შემდეგი მიდგომები გამოავლინა: 1. მოხელეთა მობილობის მექანიზმის სრულყოფა, რომელიც გულისხმობს მათი ჰორიზონტალური და ვერტიკალური გადაადგილებების შესაძლებლობას, პროფესიული მიზნების მიღწევას და შრომითი ანაზღაურების ზრდას. მუდმივი როტაცია, ასევე პერსონალის შემადგენლობის ცვლილების შესაძლებლობას იძლევა, რაც უზრუნველყოფს ხარისხიან სამუშაოს შესრულებას ორგანიზაციის „სასიცოცხლო ციკლის“ და ამოცანების შესაბამისად. 2. ხელმძღვანელი თანამდებობებისთვის სპეციალური მმართველობითი უნარების მქონე კარიერულ მოხელეთა შერჩევა. ამ შემთხვევაში დიდ როლს ასრულებს „მმართველობითი პროფილის“ (მანაგემენტ პროფილეს) მოდელის გამოყენება, რომელიც საშუალებას იძლევა კონკრეტული ვაკანსიისთვის შეირჩეს შესაბამისი კანდიდატი. „მმართველობითი პროფილის“ მოდელი მოიცავს კომპეტენციათა შვიდ სფეროს, რომელთაც მიეკუთვნება: 1. სისტემური მართვა (მომავლის ხედვა, მიზნების მართვა, კავშირების ფორმირება, ლიდერობა); 2. პრობლემის გადაჭრა (ინფორმაციის ანალიზი, ალტერნატივების ფორმირება, კონცეპტუალური მოქნილობა, გადაწყვეტილების მიღება); 3. პიროვნებათშორისი ურთიერთობები (მოსმენის უნარი, ირგვლივმყოფთა რეაქციების გაგების უნარი, მოქნილობა ქცევაში, დაქვემდებარებულთა პროფესიული განვითარების ხელშეწყობა); 4. ოპერატიული ეფექტურობა (ინიციატიურობა, ოპერატიული კონტროლი, უფლებამოსილებების დელეგირება, კონცენტრირების უნარი); 5. ადამიანებზე გავლენის მოხდენა (მეტყველებითი პრეზენტაცია, საკუთარ

თავში დარწმუნებულობა, მოქმედების გეგმის შემუშავება, დარწმუნების უნარი); 6. პიროვნული თვისებები (ენერგიულობა, სტრესგამძლეობა, ხარისხიანი საქმიანობის მოტივაცია, სწავლის უნარი); 7. გარემოს გათვალისწინებით მართვა (გარემოს გაცნობიერება, პოლიტიკური ფაქტორების გაგების უნარი). მთავარი ყურადღება ეთმობა ხელმძღვანელ პირთა პროფესიულ განვითარებას. მათ მოეთხოვებათ გაცნობიერებული ქონდეთ საკუთარი ძლიერი და სუსტი მხარეები, მოახდინონ თვითმეფასება კომპეტენტურობის მოდელის მიხედვით. [2]

სახელმწიფო პოლიტიკის ძირითად მიმართულებებს მაღალი რანგის მოხელეებთან მუშაობის თვალსაზრისით, წარმოადგენს: 1. მობილობის სისტემის განვითარება (განსაკუთრებით უწყებათშორისი); 2. უმაღლესი რანგის მოხელეების საჭირო უნარების განვითარება და ცოდნის დონის ამაღლება; 3. კარიერული ზრდის ხელშეწყობა პოტენციური შესაძლებლობების და შესრულებული სამუშაოს შეფასების საფუძველზე; 4. სახელმწიფო სამსახურის და ადმინისტრირების სფეროში სამეცნიერო კვლევების წარმოება; 5. ინფრასტრუქტურის განვითარება უმაღლესი რანგის მოხელეთა საქმიანობის ხელშეწყობის და პროფესიული სტანდარტების მიღწევის მიზნით.

ანალოგიური სისტემა არსებობს ავსტრალიაში, ახალ ზენლანდიასა და ზოგიერთ სკანდინავიურ ქვეყნებში.

მდენად, საზღვარგარეთის ბევრ ქვეყანაში განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა მაღალი რანგის მოხელეთა პროფესიულ განვითარებას, რაზეც მეტყველებს, ამ მიზნით, მათთვის ცალკე შექმნილი სპეციალური სამსახურები. ევროპული და ამერიკული მოდელებიდან საქართველოში შეიძლება გაზიარებულ იქნას სახელმწიფო დაწესებულებებში მაღალი რანგის მოხელეთა მართვის ეფექტურობის ასამაღლებელი ღონისძიებები. მათ შორის მნიშვნელოვანია ცალკე სტრუქტურის ორგანიზება, რომელიც პასუხისმგებელი იქნება მაღალი რანგის მოხელეებთან მუშაობაზე და მაღალი რან-

გის მოხელეების აქტიური როტაციის ხელშეწყობა სამინისტროებსა და უწყებებს შორის; არანაკლებ მნიშვნელოვანია პროფესიული განვითარების სისტემების დანერგვა ცალკეულ სამინისტროსა თუ უწყებაში; მაღალი რანგის მოხელეების სწავლის, პროფესიული განვითარების და მოტივაციის მიზნით სპეციალური პროგრამების შემუშავება და მმართველობითი კომპეტენციების მეცნიერუ-

ლად დასაბუთებული მოდელის შექმნა. ასევე, ხელმძღვანელთა კომპეტენციების ცალკეული სფეროს განვითარებაზე მიმართული პროგრამების სისტემის ჩამოყალიბება. გასათვალისწინებელია სწავლების პროგრამების შემუშავებისას ყურადღების პრაქტიკაზე, ინოვაციურ და ლიდერულ თვისებებზე გამახვილება;

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ. Правдин А.А. ВЕСТНИК ЭКСПЕРТНОГО СОВЕТА. НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ № 2 (5), июнь 2016.
2. Лобанов В.В. Работа с высшим административным персоналом в США. М., 2003. 106 с.
3. Управление высшим административным персоналом (опыт Голландии и США), В. Лобанов; №2/00, http://vasilievaa.narod.ru/25_2_00.htm
4. Управление персоналом: Учебник. Изд. 2-е, доп. и перераб. / Под общ. ред. А.И. Турчинова. - М.: Изд-во РАГС, 2008. - 608 с. 282-289გვ

რეზიუმე

სახელმწიფო აპარატის ეფექტურ მუშაობას დიდწილად განსაზღვრავს მაღალი რანგის თანამდებობების მოხელეთა კომპეტენტურობა და პროფესიონალიზმი. ისინი ხელმძღვანელობენ სახელმწიფო პროგრამების განხორციელებას და უშუალოდ მონაწილეობენ სახელმწიფო პოლიტიკის სხვადასხვა ასპექტის შემუშავებაში, მათზეა დამოკიდებული სახელმწიფოს ადმინისტრაციული პოტენციალი, რაც აისახება მკაფიო მიზნების და პრიორიტეტების დასახვასა და მიღწევაში. ეს ყველაფერი განსაზღვრავს სახელმწიფოს კონკურენტუნარიანობის და ეკონომიკის განვითარების დონეს. მაღალი რანგის მოხელეთა პროფესიული საქმიანობის ეფექტურობისადმი განსაკუთრებულ ინტერესზე მიაწინებს ის გარემოება, რომ ბევრ ქვეყანაში შექმნილია სპეციალური სტრუქტურა - „უმაღლეს ხელმძღვანელთა სამსახური“, რომელიც პასუხისმგებელია მმართველობითი დონის მოხელეების მუშაობის ხარისხზე და უზრუნველყოფს ამ პოზიციებისთვის კანდიდატების შერჩევას, მათ პროფესიულ განვითარებას და შესრულებული სამუშაოს შეფასებას. მოხელეთა ამ ჯგუფის მიმართ განსაკუთრებული ინტერესი, ბევრ ქვეყანაში, დაკავშირებულია სახელმწიფო საქმიანობის პირდაპირი ადმინისტრირების მეთოდიდან მეცნიერულად დასაბუთებულ მართვაზე გადასვლასთან. ჩვენს ქვეყანაში მიმდინარე ფართომასშტაბიანი რეფორმების ფონზე, მნიშვნელოვანია სხვა ქვეყნების შესაბამისი მუშაობის შესწავლა და მათი გამოცდილების გათვალისწინება.

SUMMARY

PROFESSIONAL DEVELOPMENT SYSTEM OF SENIOR GOVERNMENT OFFICIALS IN FOREIGN COUNTRIES

Zazashvili Lia

PHD student of GTU

The efficient work of the state apparatus is largely determined by the competence and professionalism of high ranking officials. They are guided by the implementation of state programs and are directly participating in the development of different aspects of state policy, depending on the administrative potential of the state, reflecting the clear goals and priorities of the state. All this determines the level of competitiveness and economic development of the state. The special interest of high-ranking officials is to highlight the fact that in many countries a special structure is created by the «Superior Leaders» Service» responsible for the quality of the management level and ensures the selection of candidates for these positions, their professional development and Full work evaluation. Particular interest in this group of people in many subjects is related to the transition to scientifically justified management from the direct management method of state activities. On the background of large-scale reforms in our suburbs, it is important to study the relevant work of other countries and take their experience.

სიღარიბის ანთროპოლოგიური თეორია

გიორგი კეპულაძე

ეკონომიკის დოქტორი,
აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

სიღარიბე წარმოადგენს გლობალურ პრობლემას, რომელსაც შეისწავლის სხვადასხვა მეცნიერებანიანუ სიღარიბის შესწავლა ეფუძნება მულტიდისციპლინარულ მიდგომას. სოციალურ მეცნიერებებში სიღარიმისეულადაა განხილული სიღარიბის პოლიტიკური თეორია, სიღარიბის ფსიქოლოგიური თეორია [13], სიღარიბის სოციალური თეორია [15], სიღარიბის ეკონომიკური თეორია [14]. მოცემულ ნაშრომში ჩვენ განვიხილავთ სიღარიბის ანთროპოლოგიურ თეორიას.

სიღარიბის ანთროპოლოგიური თეორია იღებს სათავეს მე-20 საუკუნის 60-ან წლებში ანუ მაშინ, როცა ანთროპოლოგიური მეცნიერების წარმომადგენლები შეეცადნენ შეესწავლათ სიღარიბე, როგორც გამოცალკავებული მოვლენა. ანთროპოლოგ-თეორეტიკოსები შეეცადნენ განეხილათ სიღარიბე, როგორც ადაპტიური, თვითშენარჩუნებადი სისტემა, რომელიც უკვდავყოფს საკუთარ მდგომარეობას.

სიღარიბის ანთროპოლოგიური თეორია ეფუძნება სხვადასხვა სოციალურ დისციპლინებს და ადგენს კავშირს ადამიანთა ქცევისა და ადამიანის არსებობის კულტურული (ხელოვნური!) გარემოს შორის. ის შეისწავლის სიღარიბეს სხვადასხვა გარემოცვის პირობებში ადამიანთა შორის ჩამოყალიბებული ურთიერთობებიდან გამომდინარე. სიღარიბის ანთროპოლოგიური თეორია ეფუძნება სხვადასხვა კულტურების ურთიერთშედარებას და ცალკეული კულტურების პირობებში სიღარიბის თავისებურებათა ანალიზს.

ანთროპოლოგიური მიდგომის ზოგადი დახასიათება

ანთროპოლოგიური კვლევები იძლევიან მნიშვნელოვან ინფორმაციას სიღარიბის მიზეზების შესახებ და იკვლევენ სიღარიბესთან დაკავშირებულ განსხვავებულ გამოცდილებას. ანთროპოლოგიური მეცნიერება ადგენს სიღარიბის სტრუქტურას და განიხილავს მას, როგორც აზროვნების კატეგორიას

და როგორც სოციალურ კატეგორიის, რომლის შესწავლა ხორციელდება სიღარიბის ეთნოგრაფიული კვლევისა და კლასიფიკაციის საფუძველზე.

სიღარიბის ანთროპოლოგიური კვლევა ეფუძნება განსხვავებულ კულტურულ პირობებში ადამიანთა ქცევაზე დაკვირვებას და ურთიერთშედარებას, ეთნოგრაფიულ შესწავლასა და ადამიანთა მიერ მიღებულ გამოცდილებაზე დაკვირვებას რთულ სოციალურ-პიროვნულ ურთიერთობათა საფუძველზე და, ამ ურთიერთობებიდან გამომდინარე, ადამიანთა მდგომარეობის (მ.შ. მატერიალური) გაანალიზებასა და გაგებას.

ანთროპოლოგიური მეცნიერების მიერ შემუშავებულ კონცეფციებზე დაყრდნობით სიღარიბის ანთროპოლოგიური თეორია ყურადღებას ამახვილებს ადამიანის ქცევაზე განსხვავებულ სოციალურ-კულტურულ გარემოში, რაც წარმოადგენს მნიშვნელოვან მიდგომას სიღარიბის პრობლემის გაგებისათვის და ხელს უწყობს სხვა სოციალურ მეცნიერებებს სიღარიბესთან დაკავშირებულ პრობლემების შესწავლაში.

ანთროპოლოგიური კვლევები გამომდინარეობენ სიღარიბის არა აბსოლუტური შეფასებიდან, არამედ განიხილავენ სიღარიბეს, როგორც სოციალურ ურთიერთობას. სიღარიბისადმი ანთროპოლოგიური მიდგომისათვის მნიშვნელოვანია იმის გაგება, თუ როგორ მივიდნენ ადამიანები სიღარიბის მდგომარეობამდე და როგორ ხდება სიღარიბის კლასიფიკაცია, რასაც გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს იმ ორგანიზაციებისათვის, რომლების მიზნად ისახავენ სიღარიბესთან ბრძოლას [7].

ანთროპოლოგიური კვლევებში სიღარიბე არის ადამიანთა შორის სოციალური ურთიერთობები, რომლებიც ცვალებად ხასიათს ატარებენ და არა აბსოლუტური მდგომარეობა, რომელიც არ ექვემდებარება ცვლილებებს [7; 10].

სოციალური ურთიერთობებისა და გან-

1 კულტურულ გარემოში იგულისხმება არა ბუნებრივი გარემო, არამედ ადამიანთა მიერ ხელოვნურად შექმნილი გარემო, რომელიც ატარებს გარკვეული საზოგადოების ნიშან-თვისებებს.

სხვაგვარი საზოგადოებების, როგორცაა განსხვავებული სოციალური ჯგუფები, კასტები, სოფლის საზოგადოებების და სხვ., ეთნოგრაფიული კვლევები იძლევიან ადამიანთა უთანასწორობისა და სიღარიბის მრავალმხრივ გაგებას [5; 8].

ანთროპოლოგების კვლევის არეალში მოქცეულია ქონებრივი ურთიერთობათა ჩამოყალიბების პრობლემები, ადამიანთა შორის უფლებების განაწილების საკითხები და სხვ. ანთროპოლოგიური კვლევები თანმიმდევრულად ავლენენ მოვლენების, და მათ შორის სიღარიბის, სოციალურ ბუნებას და სოციალური ურთიერთობების მნიშვნელობას საზოგადოებაში უთანაბრობის განვითარების შემცირების მიზნით [2; 3].

სიღარიბე, როგორც მდგომარეობა და როგორც სტატუსი, ეს არის სოციალურ ურთიერთობათა გამოვლენა და მეცნიერული კატეგორია, რომლის მეშვეობით სოციალური აგენტები ახორციელებენ სიღარიბის კლასიფიკაციასა და სამყაროზე ზემოქმედების შესწავლას.

ანთროპოლოგები განიხილავენ კატეგორია „სიღარიბის“ გენეალოგიას ადამიანთა განსხვავებული კატეგორიებისა და განსხვავებულ ისტორიულ და სოციალურ პირობებთან მჭიდრო კავშირში.

სიღარიბის ანთროპოლოგიური თეორია იძლევა პასუხს კითხვებზე თუ ვინ არის ღარიბი, რატომ არის ის ღარიბი და რა შეიძლება გაკეთდეს სიღარიბის შემცირებისათვის [1, გვ.1].

ემიკური და ეთიკური მიდგომა, როგორც სიღარიბის ანთროპოლოგიური თეორიის მეთოდოლოგიის საფუძველი

ანთროპოლოგიური მიდგომა ხასიათდება კარგად განვითარებული ტერმინოლოგიით და მნიშვნელოვანწილად ეფუძნება ე.წ. ემიკურ მიდგომას (emic standpoint) და ეთიკურ მიდგომას (etic standpoint) [9, გვ.8].

„ემიკური მიდგომა“ ანუ „ხედვა, შეფასება შიგნიდან“ დამახასიათებელია ისეთი შეხედულებებისათვის, რომელთა წარმომადგენლები უშუალოდ არიან ინტეგრირებული გარკვეულ სოციალურ-კულტურულ სივრცეში, ხოლო „ეთიკური მიდგომა“ ანუ „ხედვა, შეფასება გარედან“ დამახასიათებელია სოციალურ-კულტურულ სივრცის გარეთ მყოფ პირებისთვის და ვარაუდობს შეხედულებების ობიექტურობას, ნეიტრალურობასა და

უნივერსალურობას. ემიკური და ეთიკური მიდგომა წარმოადგენენ სოციალური გამოცდილების განსხვავებულ მხარეებს, რომელთა შორის ურთიერთობები წარმოადგენენ ეთნოგრაფიული მიდგომის ამოსავალ წერტილს. სწორედ ასეთი მიდგომების საფუძველზე ავითარებს სიღარიბის კულტურის თეორიას ცნობილი ამერიკელი ანთროპოლოგი ოსკარ ლუისი.

სიღარიბის (სუბ)კულტურის ანთროპოლოგიური თეორია

ტერმინი „სიღარიბის კულტურა“ მეცნიერების ცნებათა აპარატში შემოიღო ამერიკელმა ანთროპოლოგმა ოსკარ ლუისმა (Oscar Lewis, 1914-1979) 1959 წელს. თავის ცნობილ ნაშრომში „ხუთი ოჯახი: მექსიკური საქმის კვლევა სიღარიბის კულტურის საკითხებში“ (Oscar Lewis, Five Families: Mexican Case Studies in the Culture of Poverty) [6; 7], რომელიც იყო გამოქვეყნებული 1969 წელს, ო.ლუისის განიხილავს ღარიბებს, როგორც სამართლის სუბიექტს, რომელთა ცხოვრება (და ხასიათმა) სიღარიბის ზეგავლენით განიცადა მნიშვნელოვანი ტრანსფორმაცია. ო.ლუისის შეხედულებით, ღარიბი ადამიანები მუდმივად განიცდიან სიღარიბის ზეწოლას, რაც ქმნის კულტურის განსაზღვრულ ტიპს ანუ ავტონომიურ კულტურას¹. ეს იმიტომ ხდება, რომ ადამიანები იბადებიან ან/და იზრდებიან სიღარიბის პირობებში და ითვისებენ სიღარიბისთვის დამახასიათებელ ქცევის ნორმებს. ამასთან, ო.ლუისი აღნიშნავს, რომ ფიზიკური სიღარიბის დაძლევა არ არის საკმარისი სიღარიბის კულტურის დაძლევისათვის და, ამგვარად, სიღარიბის კულტურა გარდაიქცევა დამოუკიდებელ ძალად, რომელიც არ არის დამოკიდებული მისი წარმოშობის მიზეზებთან და ავლენს თვითმენარჩუნების უნარს.

ო.ლიუისის შეხედულებით „სიღარიბე ავითარებს მექანიზმებს, რომლებიც მიისწრაფიან მის კვლავწარმოებისკენ, განსაკუთრებით იმის გამო, თუ როგორ უყურებენ სიღარიბეში მცხოვრები ადამიანები მსოფლიოს და ცხოვრებას, რა ფასეულობებს ირჩევენ, რისკენ მიისწრაფიან, როგორ ზრდიან შვილებს [7, გვ. 12], ვინაოდან ინგლისელი კიტ ს. ჟოზეფის (eith Sinjohn Joseph, 1918-1994) შეხედულებით, მშობლებს, რომლებმაც თვითონ ვერ მიაღწიეს წარმატებას ცხოვრებაში, არ შეუძლიათ განუვითარონ შვილებს

1 მომდევნოში ო.ლუისი ტერმინს „კულტურა“ შეცვლის ტერმინით „სუბკულტურა“.

წარმატებაზე მიმართული ქცევა.

ო.ლუისმა დაადგინა სიღარიბის კულტურის სამოცდაათი მახასიათებელი. მისი შეხედულებით, ადამიანები, რომლებიც დაქვემდებარებულნი არიან სიღარიბის კულტურას, განიცდიან მარგინალობის (ანუ ცხოვრების პერიფერიაზე ყოფნის), დაუცველობის, დამოკიდებულების, გარიყულობის და ა.შ. გრძობას. ეს ადამიანები შეიგრძნობენ მხოლოდ საკუთარ გაჭირვებას და მათთვის უცხოა სხვისი პრობლემების გაზიარება, ისინი არ უკავშირებენ თავის გასაჭირს სხვა ანალოგიურ მდგომარეობაში მყოფ ადამიანთა მდგომარეობას.

ამგვარად, „სიღარიბის კულტურის“ თეორიის თანახმად, სიღარიბის პირობებში არსე-

ბობა დროთა განმავლობაში კვალს ტოვებს ღარიბ ადამიანთა ცხოვრების წესზე და აყალიბებს განსაკუთრებული პრიორიტეტების, ფასეულობების, ჩვევებისა და ქცევის სისტემის მქონე გარემოს, რომელშიც მუდმივად ცხოვრობენ ღარიბები.

„სიღარიბის კულტურის“ თეორიის კრიტიკოსი ანთროპოლოგი ქეროლ სტეკი (Carol Stack, დაბ. 1940წ.) თავის 1974 წელს გამოცემულ კრიტიკულ ნაშრომში „All Our Kin“ [11] აცხადებს, რომ სიღარიბის კულტურის თეორია არ უნდა სწამდეს პირველ რიგში თავად ღარიბ ადამიანებს, ვინაიდან ეს თეორია „მუშაობს“ მდიდრების ინტერესებში და გამოხატავს პოლიტიკური ჯგუფებისა და მეცნიერების იდეებს.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Booth David, Melissa Leach and Alison Tierney, Experiencing poverty in Africa: perspectives from anthropology, Background Paper No. 1(b) for the World Bank Poverty Status Report 1999, <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/6168.pdf>.
2. Douglas M., 1991, Witghcraft and Ieprosy: two strategies of exclusion, Journal of the Royal Anthroological Institute, Man, 26(4), გვ 723-735.
3. Dumont L., 1970, Homo Hierarchicus: An Essay on the Caste System, Chicago: University of Chicago Press.
4. Green Maia, 2006, Representing Poverty and Attacking Representations: Perspectives on Poverty from Social Anthropology, Q-Squared Working Paper No. 27, Centre For International Studies • University Of Toronto, June 2006.
5. Gudeman S., 1978, The Denise of a Rural Economy: FfromSunsustence to Capitslism in Latim American Village, Boston: Routledge.
6. Lewis Oscar, 1959, Five Families: Mexican Case Studies in the Culture of Poverty. 1969, New York: Basic Books, Inc.
7. Lewis Oscar, 1969, Culture of Poverty. In Moynihan, Daniel P. On Understanding Poverty: Perspectives from the Social Sciences. New York: Basic Books. 1969.
8. Nash J., 1979, We eat themines and mines eats us? Dependancy and Explanation in Bolivia, New york: Columbia University Press.
9. Pike K.L., Language in relation to a unified theory of the structure of human behavior. Preliminary edition. Glendale, CA: Summer Institute of Linguistics, 1954.
10. Sahlins M., 1972, Stone Age Economics, New York, Aldine.
11. Stack Carol, 1974, All Our Kin. Harper & Row.
12. Беглова Е. И., 2012, Мировой опыт по преодолению бедности, полезный для России: опыт преодоления бедности в странах с различным уровнем экономического развития, Российское предпринимательство, № 11 (209) გვ. 4-9.
13. გიორგი კეპულაძე, სიღარიბის ფსიქოლოგიური თეორია, საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი „გლობალიზაცია და ბიზნესი“. 5, 2018, გვ. 181-184. <http://www.eugb.ge/uploads/content/N5/5-28.pdf>, <http://www.eugb.ge/uploads/journal/gb-N5.pdf>
14. არნანია-კეპულაძე თ., კეპულაძე გიორგი, სიღარიბის პრობლემა ნეოკლასიკურ ეკონომიკურ თეორიაში, ჟურნალი „ეკონომისტი“, № 1987-66890, 2, გვ. 22-32, 2017. http://pgie.tsu.ge/contentimage/sxvadasxva/jurnali_ekonomisti/ekonomisti_2-2017.pdf
15. კეპულაძე გიორგი, სიღარიბის სოციოლოგიური თეორია, საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემიის სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი, „მოამბე“, ISSN 2233-3606,

31, გვ. 17-21.

http://dspace.nplg.gov.ge/bitstream/1234/292661/1/Saqartvelos_Biznesis_Mecnierebata_Akademiis_Moambe_2018_N31.pdf

რეზიუმე

აღნიშნულ ნაშრომში განხილულია ანთროპოლოგთა შეხედულებები სიღარიბის პრობლემასთან დაკავშირებით. შესწავლილია სიღარიბის ანთროპოლოგიური თეორიის ზოგადი დახასიათება, სადაც განხილულია გრინ მაიას, ჯ. ნეშის, და სხვათა ნაშრომები, ემიკური და ეთიკური მიდგომებში განხილულია კ.ლ. პიკეს ნაშრომი და სიღარიბის (სუბ)კულტურის ანთროპოლოგიური თეორია გაანალიზებულია ლუის ოსკარის, კიტ ს. ჟოზეფის და ქ. სტეკის ნაშრომების საფუძველზე.

ნოტარიუსის როლი და მნიშვნელობა მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებში

მედეა კოპალიანი
სამართლის მაგისტრი

ნოტარიატის შექმნის ისტორია სათავეს ძველი რომიდან იღებს. ის წარმოიშვა მაშინ, როცა კერძოაქტებისათვის საჯარო-ძალმოსილების მინიჭება აუცილებელი გახდა, ხოლო ნოტარიული დამონშების შემდეგ, საჯარო აქტი მეტ ნდობას იმსახურებდა. უძველესი დროიდან, საკუთრების უფლების დადგენასა და კაცობრიობის ისტორიული მოვლენების დადასტურებაში, ნოტარიუსის როლი მნიშვნელოვანი იყო. არსებობს ცნობები, რომ ქრისტიანობის კოლუმბს მოგზაურობის დროს ახლდა სამეფო ნოტარიუსი ესკოვედო, რომელმაც შეადგინა კოლუმბის მიერ ამერიკის აღმოჩენის აქტი და ამგვარად დაადასტურა ეს ისტორიული ფაქტი.

ნოტარიუსის პროფესიის პირველად ჩანასახებს ვხვდებით რომში, ჯერ კიდევ რესპუბლიკის პერიოდში, „scribae“-სა და „exceptores et notarii“-ს სახით, რომლებიც დაკავებულნი იყვნენ იურიდიული მასალისათვის დოკუმენტური ფორმის მიცემით¹. თავად სიტყვა „ნოტარიუსის“ წარმოშობა დაკავშირებულია ტექსტის კარნახით ჩაწერისას სპეციალური ნიშნების (notae) გამოყენებასთან².

თანამედროვე ნოტარიატი და ნოტარიუსი დაფუძნებულია საფრანგეთში 200 წლის წინ ცნობილი „25 ვანტოზის“ (16 მარტი 1803წ., რომელიც შეესაბამებოდა 25 ვანტოზს, საფრანგეთის რევოლუციის მე-11-ე წელს) ორგანული კანონის საფუძველზე, რომლის მიხედვითაც შეიქმნა ლათინური ნოტარიატის მოდელი³.

დროთა განმავლობაში ამ პროფესიამ განვლო განვითარების ეტაპები და ამჟამად, მსოფლიოში ნოტარიუსის პროფესიის ორი მოდელი არსებობს: ლათინური (სამოქალაქო)

ნოტარიუსი⁴ და საჯარო ნოტარიუსი⁵. საქართველო 2007 წლიდან ნოტარიატის საერთაშორისო კავშირის წევრია⁶. ნოტარიატთან დაკავშირებული საკითხები რეგულირდება: საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით, საქართველოს კანონით „ნოტარიატის შესახებ“, „სანოტარო მოქმედებათა შესრულების წესის შესახებ“ ინსტრუქციით, „სანოტარო მოქმედებათა შესრულებისათვის საზღაურისა და საქართველოს ნოტარიუსთა პალატისთვის დადგენილი საფასურის ოდენობების, მათი გადახდევინების წესისა და მომსახურების ვადების დამტკიცების შესახებ“ მთავრობის დადგენილებით, საქართველოს საერთაშორისო ხელშეკრულებებით და შეთანხმებებით და სხვა საკანონმდებლო და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები⁷.

ქვეყნები, რომელთა ნოტარიატიც მიეკუთვნება ლათინურ ნოტარიატს, 1948 წლიდან გაერთიანებულნი არიან ლათინური ნოტარიატის საერთაშორისო კავშირში. აღნიშნულ კავშირს 2005 წლის ნოემბერში სახელწოდება შეეცვალა და დაერქვა ნოტარიატის საერთაშორისო კავშირი, რომლის წევრიც არის ასევე საქართველოს ნოტარიუსთა პალატა.

ნოტარიატის საერთაშორისო კავშირი შეიქმნა 1948 წელს არგენტინაში, ქალაქ ბუენოს-აირესში. მისი მიზნებია: საერთაშორისო ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა, სამართლის იმ დარგების შესწავლა, რომელიც მიმართულია ნოტარიატის სფეროს სრულყოფისაკენ, ლათინური ნოტარიატის პრინციპების გავრცელება და კანონმდებლობის შესწავლა, ასევე, ურთიერთობის დამყარება იმ ქვეყნებთან, სადაც არ არის ნოტარიატის ორგანიზაცია. მისი საქმიანობის ძირითადი

1 ბესერიონ სეხნიაიძე, მზია მაჩიტაძე, „ნარკვევები ნოტარიატის ისტორიიდან“, საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი „საქართველოს ნოტარიატი“ #1 (თბილისი, 2001 წ. სტუ-ს სტამბა) გვ. 12.

2 იქვე გვ. 13

3 მარიკა გოგოლაძე, ნოტარიატის განვითარების ისტორიიდან, „ახალგაზრდა ადვოკატები“. სამეცნიერო ჟურნალი ქ.თბილისი, მარტი, №1, 2014 წ.

4 Civil notary

5 Public notary

6 იხ. . Statutes of the UINL, Approved by the General Meeting on 2 October 2007

ხელმისაწვდომია :[http://www.uinl.net/DOCUMENTOS/ARCHIVOSWEB/EN520-%20Statuts%20\(approuv%20ANM%20Madrid%202010707\).pdf\(08.07.720126\)](http://www.uinl.net/DOCUMENTOS/ARCHIVOSWEB/EN520-%20Statuts%20(approuv%20ANM%20Madrid%202010707).pdf(08.07.720126))

7 საქართველოს კანონი ნოტარიატის შესახებ, მუხ. 2

მიმართულებებია: ნოტარიატისათვის საინტერესო თემების შესწავლა, კანონთა სრულყოფა საერთაშორისო დონეზედა ეროვნული კანონმდებლობისათვის კონკრეტული წინადადებების შეთავაზება, გამოცდილების გაზიარება, სანოტარო აქტების მიღების პროცედურების გამარტივება, მათი აღჭურვა მაღალი მტკიცებულებითი ძალით და ამით გარიგებათა იურიდიული უსაფრთხოების გარანტირება¹.

როგორც უკვე აღინიშნა, საქართველო ამ ორგანიზაციის წევრია 2007 წლის 2 ოქტომბრიდან², რაც იმას ნიშნავს, რომ საქართველოში ნოტარიუსი ახორციელებს ისეთ ფუნქციებს, რაც დამახასიათებელია ლათინური ტიპის ნოტარიუსისათვის, განსხვავებით საჯარო ნოტარიუსისაგან.

1989 წლიდან ლათინური ნოტარიატის სისტემა ფართოდ იწერება ევროპის სხვადასხვა ქვეყანაში. ლათინური ნოტარიატი აერთიანებს რომაულ-გერმანული სამართლის ქვეყნებს: ალბანეთს, ბელგიას, გერმანიას, ესტონეთს, საფრანგეთს, საბერძნეთს, იტალიას, ხორვატიას, ლიტვას, ლატვიას, ლუქსემბურგს, მალტას, მონაკოს, პოლანდიას, პოლონეთს, პორტუგალიას, რუმინეთს, რუსეთს, სანმარინოს, შვეიცარიას, სლოვაკეთს, სლოვენიას, ჩეხეთს, უნგრეთს, თურქეთს და სხვ.

ლათინურ ნოტარიატს არ მიეკუთვნებიან ანგლოამერიკული სამართლის ქვეყნები, მათ შორის: დიდი ბრიტანეთი, ირლანდია და ამერიკის შეერთებული შტატები. ამ მხრივ გამონაკლისს წარმოადგენს, მაგალითად, ლონდონში კონტინენტური სამართლებრივი სისტემის გავლენით შექმნილი ე.წ. ლათინური ტიპის ნოტარიატი და ლუიზიანას შტატი აშშ-ში, სადაც ნოტარიატი ფუნქციონირებს ლათინური სისტემის მიხედვით³.

ლათინური ნოტარიატის ძირითადი ნიშანია ნოტარიუსი, როგორც დამოუკიდებელი ორგანო, რომელიც ახორციელებს სახელმ-

ნიფოს მიერ მასზე დელეგირებულ უფლებამოსილებებს, და მისი აქტები გათანაბრებულია საჯარო დაწესებულებებისა და სასამართლოს აქტებთან⁴. ორგანიზაცია „ნოტარიუსთა საერთაშორისო გაერთიანება“ განსაზღვრა და ჩამოაყალიბა ლათინური ნოტარიატის ძირითადი ნიშნები:

– ნოტარიუსი არის საჯარო უფლებამოსილების განმახორციელებელი პირი, რომელსაც სახელმწიფოსაგან უფლებამოსილების დელეგირების საფუძველზე შეუძლია დაამონმოს, დაადასტუროს, შექმნას ოფიციალური ძალის მქონე დოკუმენტები; ასევე, კონსულტაცია გაუწიოს მოქალაქეებს სამართლებრივ საკითხებზე. იგი თავის უფლებამოსილებებს ახორციელებს თავისუფალი პროფესიის ფარგლებში;

– ნოტარიუსის საქმიანობა არის საჯარო, ნოტარიუსი არის დამოუკიდებელი და მიუკერძოებელი;

– სანოტარო დოკუმენტების მიმართ არსებობს კანონიერებისა და ნამდვილობის პრეზუმფცია, რომელიც მხოლოდ სასამართლოს მიერ შეიძლება იქნეს უარყოფილი;

– სანოტარო დოკუმენტებს აქვს მტკიცებულების ძალა და ისინი, სასამართლოს გადანყვეტილებების მსგავსად, აღსრულებადია⁵;

– ნოტარიუსთა საქმიანობის მოქმედების სფერო/იურისდიქცია და ნოტარიუსთა დასაძვები რაოდენობა განსაზღვრულია ეროვნული კანონმდებლობით;

– ნოტარიუსის საქმიანობა ემსახურება პრევენციულ სამართლებრივ დაცვას, მხარეებს შორის შემდგომი დავების თავიდან აცილებას⁶.

ლათინური ნოტარიატის სახელმწიფოებში, როგორც წესი, იუსტიციის სამინისტრო ასრულებს ზედამხედველობის ფუნქციას.

ნოტარიუსთა არჩევის წესი და კრიტერიუმები, ასევე, ნოტარიუსთა გაერთიანების პრეზიდენტის არჩევისა თუ დანიშვნის წესი

1 ბესიკ სეხნიაიძე, ნოტარიატი, ლექციათა კურსი (თბილისი, 2006 წ. მეორე გამოცემა) გვ. 320–322.

2 ნოტარიატის საერთაშორისო კავშირის წევრთა საერთო კრება, რომელიც შედგა 2007 წლის 2 ოქტომბერს, ქალაქ მადრიდში, ერთხმად აღიარებს საქართველოს ნოტარიუსთა პალატას, როგორც საქართველოს ნოტარიატის უმაღლეს წარმომადგენლობას, იღებს მას ნოტარიატის საერთაშორისო კავშირის წევრად და მას ანიჭებს ყველა უფლებასა და პრივილეგიას, რაც ამ კავშირის წევრობისთვისაა დადგენილი“. – ამონარიდი წერილიდან გაგზავნილი საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის თავმჯდომარისადმი ნსკ-ის პრეზიდენტის მიერ, 10.10.2007 წ. (ხელმისაწვდომია სსიპ საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის არქივში).

3 I.Dannenber-Mietzko et al., Notariatskunde (Wiesbaden 2005).13

4 ევროპის ნოტარიუსთა 25-ე კონფერენცია.

5 იქვე

6 იქვე

სახელმწიფოთა უმრავლესობაში მსგავსია, გარკვეული თავისებურებების გათვალისწინებით. სახელმწიფოთა უმეტესობაში ნოტარიუსთა საქმიანობის განხორციელების ტერიტორიულ იურისდიქციას განსაზღვრავს იუსტიციის მინისტრი და, როგორც წესი, იურისდიქცია ემთხვევა რეგიონში მოქმედი სასამართლოს იურისდიქციას. მაგალითად, პოლონეთში, საფრანგეთსა და რუმინეთში სანოტარო ბიუროს ტერიტორიული იურისდიქცია ემთხვევა ამავე ტერიტორიაზე მოქმედი სააპელაციო სასამართლოს იურისდიქციას¹, ხოლო ავსტრიაში, ჩეხეთში, ესპანეთსა და იტალიაში სანოტარო ბიუროს იურისდიქცია დამოკიდებულია პირველი ინსტანციის სასამართლოს იურისდიქციაზე².

ლათინურ ნოტარიუსებს, რომელთაც მეორენაირად „თავისუფალი ნოტარიატის“ წარმომადგენლებსაც³ უწოდებენ, აქვთ ჰიბრიდული სტატუსი, არიან როგორც საჯარო მოხელეები (მომსახურების განევისას ექსკლუზიური უფლებებით სარგებლობენ), ასევე, თავისუფალი პროფესიის პირები (სამართლებრივი მომსახურების განევისას სხვა სამართლებრივ პროფესიებთან კონკურენციაში იმყოფებიან). „საჯარო ფუნქცია განსაზღვრავს ნოტარიუსის საქმიანობის შინაარსს, ხოლო თავისუფალი პროფესიისა კმნის საქმიანობის ფორმას“⁴.

მაგალითად, საფრანგეთში ნოტარიუსები, როგორც საჯარო მოხელეები, სარგებლობენ სახელმწიფოს მხრიდან დაცვითა და კანონით დადგენილი მონოპოლიით, ხოლო, როგორც თავისუფალი პროფესიის წარმომადგენლები, ისინი არიან თავისუფალნი საქმიანობაში, სახელმწიფოს მხრიდან აქვთ ხელშეწყობა, რათა ჩაერთონ ეკონომიკურ საქმიანობაში

ღია ბაზარზე⁵. ისინი საკუთარი ფინანსებით, პრაქტიკითა და მუშახელით არიან ჩართულნი საქმიანობაში⁶, მაგრამ მიუხედავად ასეთი დამოუკიდებლობისა, იუსტიციის მინისტრი მაინც აკონტროლებს სანოტარო ბიუროების რაოდენობასა და მდებარეობას⁷.

ლათინურ ნოტარიატში რამდენიმე ძირითადი პრინციპი მოქმედებს: იუსტიციის მინისტრის მიერ თანამდებობაზე დანიშვნა, ნოტარიუსთა რაოდენობის სახელმწიფოს მიერ დადგენა, სანოტარო მოქმედებების შესრულებისათვის მთავრობის მიერ საზღაურის განაკვეთების დადგენა, თანამდებობაზე დანიშვნის წინაპირობა – ამ ქვეყნის მოქალაქეობა, თავისუფალი რეკლამირების აკრძალვა და სხვა⁸.

ვინაიდან ევროპის ყველა სახელმწიფოს გააჩნია საკუთარი კანონმდებლობა, შესაბამისად ნოტარიუსის როლიც განსხვავებულია ქვეყნების მიხედვით. მაგალითად დიდ ბრიტანეთში სანამ ნოტარიუსს მიმართავენ მყიდველი და გამყიდველი, მანამდე მათი მხრიდან პროცესში ჩართულები არიან და მონაწილეობენ იურისტები, რომლებიც ათანხმებენ ერთმანეთში ნივთის ღირებულებას, სრულიად იცავენ რა მხარეთა ინტერესებს. გერმანიაში კი ასეთი წესი არ არსებობს, ამიტომ გამყიდველს და მყიდველს შეუძლიათ პირდაპირ წავიდნენ ნოტარიუსთან და მოახდინონ გარიგება, თუმცა ისეც უნდა აღინიშნოს, რომ გარიგების დასრულებამდე აუცილებლად უნდა მოხდეს ყველა დეტალის განხილვა უძრავი ქონების აგენტთან. აქ თვალნათლივ ჩანს სხვაობა ინგლისურ და გერმანულ მოდელებს შორის, შესაბამისად საჯარო ნოტარიუსთა და ლათინურ ნოტარიატს შორის. აქვე მოკლედ აღვნიშ-

1. ამ დროისთვის რუმინეთში არსებობს 15 სააპელაციო სასამართლო. სასამართლოები მდებარეობს ყველა ოლქში და ბუქარესტში, მაშინ, როცა პირველი ინსტანციის სასამართლოები (ამ დროისთვის სულ 188) მდებარეობს ოლქებში და ბუქარესტის რაიონებში. დამატებითი ინფორმაციისთვის იხილეთ რუმინეთის სასამართლო სისტემა.

2. Bogdan CIUCA. Few Perspectives on the Comparative Law Concerning Notarial Activity. 2009 Acta U. Danubius Jur., 162

3. ვიტორიო დი კანო, თავისუფალი ნოტარიატი: ორგანიზაციის ზოგადი პრინციპები და ურთიერთობა სახელმწიფო ორგანოებთან, მთარგმ. ლელა ინკირველი, საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი – საქართველოს ნოტარიატი №1 (თბილისი, 2001 წ. სტუ-ს სტამბა) გვ. 23.

4. Roger Van den Bergh, Yves Montangie, Competition in professional services markets: are latin notaries different? ხელმისაწვდომია: http://www.cleis.unisi.it/site/files/040_Van_den_Bergh_Yves_Montangie.pdf(08.07.2012w.)

5. Gisela Shaw, Notaires in France – an unassailable profession. Or are they?, International journal of the legal professional, Vol. 13 No. 3 November 20069 published at Routledge, Taylor & Francis Group p. 244.

6. Gisela Shaw, Notaires in France – an unassailable profession. Or are they?, p.246.

7. Gisela Shaw, Notaires in France – an unassailable profession. Or are they?, p.252.

8. Gisela Shaw, “the German notariat and the European challenge”, p.39.

ნავთ, რომსაჯარო ნოტარიუსთა, რომლებიც გვხვდებიან მაგ: აშშ-ში, ინგლისში, სტატუსი სრულიად განსხვავებულია და განსხვავებულ პრინციპებზეა აგებული. ინგლისში ისინი იწოდებიან არა მინისტრის, არამედ კენტერბერის არქიეპისკოპოსის მიერ¹. მათი რაოდენობა შეზღუდული არ არის, საქმიანობენ შეჯიბრებითობის პრინციპით, დაშვებულია რეკლამირება, სავალდებულო მოთხოვნა არაა გაერთიანებული სამეფოს მოქალაქეობა და არც მთავრობა ერევა მათ საქმიანობაში². საჯარო ნოტარიუსები ახდენენ მხოლოდ მხარეთა იდენტიფიცირებას, მათი ხელმოწერის ნამდვილობის დამოწმებას და დოკუმენტზე ბეჭდის დასმას. მათ ეკრძალებათ კონსულტაციის გაცემა და დოკუმენტის შინაარსის ჩამოყალიბება, თუ, ამავე დროს, არ აქვთ ადვოკატის სტატუსიც. იმ ქვეყნებში, სადაც საჯარო ნოტარიუსის ინსტიტუტი არსებობს, სათანადო და სრულყოფილი ტრანზაქციის განხორციელებისათვის, საჭიროა, ადვოკატების მომსახურების გამოყენება და ურთიერთობებში სადაზღვევო სააგენტოების ჩართვა.

საქართველოში დიდი ხნის მანძილზე ნოტარიუსს უყურებდნენ როგორც უიღბლო იურისტს, რომელმაც ვერ შესძლო ადგილის დამკვიდრება სასამართლოსა და პროკურატურაში თუ ადვოკატურაში.

1996 წლის 1 აგვისტოს ძალაში შევიდა საქართველოს კანონი „ნოტარიატის შესახებ“. კანონმა სრულიად შეცვალა დამოკიდებულება ნოტარიატის მიმართ. ის გახდა პრესტიჟული, პრივილეგირებული, საპატიო და საპასუხისმგებლო საქმიანობა. ახალი კანონის მიღებამ დასაბამი მისცა სანოტარო სამართლის განვითარებასა და მუდმივ რეფორმირებას, რომელიც დღემდე გრძელდება. ნოტარიუსი ხელს უწყობს ადამიანებს გახდნენ სრულყოფილებიანი მესაკუთრეები; იღებენ აქტიურ მონაწილეობას სამართლებრივი წესრიგის გამყარებაში. საკუთრების ახალი სამართალურთიერთობის ჩამოყალიბებისას, ქვეყნის სოციალური და ეკონომიკური ცხოვრების რადიკალურ ცვლილებებთან დაკავშირებით, სულ უფრო ხშირად დგება ნოტარიუსისთვის – როგორც იურიდიული პირებისა და მოქალაქეების უდავო უფლებებისა და კანონიერი ინტერე-

სების გარანტიისთვის – მიმართვის საჭიროება. 1996 წლამდე ჩვენს ქვეყანაში არსებობდა მხოლოდ სახელმწიფო ნოტარიატი³.

დღეს კი ნოტარიუსის განმარტება მდგომარეობს შემდეგში:

ნოტარიუსი – არ არის საჯარო მოხელე, ის არის იურისტი, რომელიც მასზე სპეციალური საჯარო უფლებამოსილებით დაკისრებულ ფუნქციებს აღასრულებს თავისუფალი პროფესიის ფარგლებში. იგი უფლებამოსილია: დაამოწმოს კონტრაგენტების მიერ შედგენილი აქტებისა და კონტრაქტების ავთენტურობა (ნამდვილობა); შეადგინოს დოკუმენტები და მისცეს მათ საჭირო და მართებული ფორმა; იყოს იმ პირების მრჩეველი, რომლებიც მიმართავენ მას სამართლებრივი დახმარებისთვის და განახორციელოს უდავო სუბიექტური უფლებების დაცვა სუბიექტის ნებაყოფლობის საფუძველზე.

რაც შეეხება იმას თუ რა შემთხვევაში და რა მოთხოვნით შეუძლია მიმართოს მოქალაქემ ნოტარიუსს თუ მოქალაქეს ესაჭიროება:

1. ხელმოწერის ნამდვილობის დადასტურება;
2. ასლის ორიგინალთან შედარება;
3. ასლის ორიგინალთან შესაბამისობის დადასტურება;
4. სამართლებრივი კონსულტაცია;
5. სამემკვიდრეო საქმის წარმოება;
6. სამკვიდრო მონაწილის გაცემა;
7. თარგმნა დამოწმებით;
8. პირის ცოცხლად ყოფნის დამოწმება;
9. სააღსრულებლო ფურცლის გაცემა;
10. და ყველა სხვა დოკუმენტის დამოწმებული ასლების გაცემა.

ამ შემთხვევებში უნდა მიმართოს ნოტარიუსს, ვინაიდან სანოტარო დოკუმენტების დამოწმებულ ასლებს აქვთ ორიგინალის იურიდიული ძალა.

ზემოთხსენებული მომსახურებების მიღება უფრო გაადვილებულია, ვინაიდან უკვე ამოქმედებულია სანოტარო სერვისი ონლაინ რეჟიმში 2010 წლიდან და შესაბამისად ამავე წელს საქართველოში 7391 სანოტარო აქტი დამოწმდა ონლაინ რეჟიმში. გარდა ამისა ნოტარიუსთა პალატის იურიდიული სამსახური კონსულტაციას გასცემს ასევე ონლაინში. მაგრამ თუ მოქალაქეს ეს არ აკმაყოფილებს

1. Archbishop of Canterbury

2. Gisela Shaw, “the German notariat and the European challenge”, p.40.

3. მარია გოგოლაძე, ნოტარიატის განვითარების ისტორიიდან, „ახალგაზრდა ადვოკატები“. სამეცნიერო ჟურნალი ქ.თბილისი, მარტი, №1, 2014 წ.

და სურს ნოტარიუსთან ვიზიტი მას ასევე შეუძლია, რომ ონლაინში წინასწარ დაჯავშნოს მისთვის სასურველ ნოტარიუსთან ვიზიტი, მისთვის სასურველ დროს.

რაც შეეხება სხვა სერვისებს, ერთ-ერთი ყველაზე ნოვატორული მომსახურება, რომელიც 2013 წლის 01 ოქტომბრიდან ამოქმედდა არის – სანოტარო მედიაცია, რაც გულისხმობს დავის მოგვარების ალტერნატიულ, გამარტივებულ და იაფ ფორმას. ვინაიდან საფასური არის საკმაოდ ხელმისაწვდომი და ამასთანავე მოქალაქემ წინასწარ იცის განეული სანოტარო მოქმედების შესრულებისათვის საზღაურის ოდენობა, რომელიც განისაზღვრება საქართველოს კანონით და რომელიც განთავსებულია თვალსაჩინო ადგილზე სანოტარო ბიუროებში.

ვფიქრობ საზოგადოებისათვის საინტერესო იქნება ის ფაქტი, რომ სანოტარო მომსახურების განევის პროცესი აისახება ვიდეოფორზე და საჭიროების შემთხვევაში მისით სარგებლობა არის შესაძლებელი¹.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, 2007 წლიდან საქართველოს ნოტარიუსთა პალატა ნოტარიუსთა საერთაშორისო კავშირის წევრია და აქტიურად არის ჩართული საერთაშორისო ღონისძიებებში, იზიარებს კავშირის რეკომენდაციებს. ქართული სანოტარო კანონმდებლობა ლათინური ნოტარიატის ძირითად პრინციპებს ეფუძნება.

2009 წლიდან ყველა სანოტარო აქტი ელექტრონულად რეგისტრირდება.

2010 წლიდან დაინერგა ონლაინ სანოტარო სერვისები და საქართველოს მოქალაქეს შესაძლებლობა აქვს, დოკუმენტი მსოფლიოს ნებისმიერი წერტილიდან დაამოწმოს.

2013 წლიდან სანოტარო სერვისების ხელმისაწვდომობის გაზრდის მიზნით საქართველოს იუსტიციის მინისტრის ინიციატივით დაიწყო კომპანია „ნოტარიუსი ყველა რაიონს“.

2015 წლის დეკემბრიდან საკანონმდებლო ცვლილებების საფუძველზე სავალდებულო გახდა ნოტარიუსის სამი წლის ვადით დანიშვნა ისეთ მაღალმთიან დასახლებებსა და მუნიციპალიტეტებში, სადაც სანოტარო მომსახურება ხელმისაწვდომი არ არის.

2016 წელს იუსტიციის მინისტრმა ექვს ასეთ მუნიციპალიტეტში ნოტარიუსები უკვე დანიშნა. სოფლების მოსახლეობისთვის სანოტარო სერვისებით სარგებლობა შესა-

ძლებელია საზოგადოებრივ ცენტრებშიც².

საქართველოში ნოტარიატის უმთავრესი პრინციპებია: კანონიერება, დამოუკიდებლობა, მიუკერძოებლობა, ობიექტურობა, პროფესიული საიდუმლოება, კოლეგიალურობა, ნოტარისუსის სამოქალაქო პასუხისმგებლობა და სხვ.

სანოტარო ბიურო – ესაა თანამედროვე, კლიენტზე მორგებული ძლიერი და მაღალკვალიფიციური იურიდიული მომსახურებისა და კონსულტაციების ადგილი (კომპეტენციის ცენტრი), სადაც საზოგადოებას გარანტირებული აქვს აბსოლუტური სანდოობა, დაცულობა და დაზღვეული მომავალი (ამას ყველაფერს იღებს უტყუარი, კანონის ძალის მქონე დოკუმენტაციით, საკუთარი ნების გაუყალბებლობით, პროცესის სრული ინფორმირებით შესაძლო რისკებისა თუ პოზიტიური შედეგების შესახებ და, რაც ასევე ძალიან მნიშვნელოვანია – ამ ყველაფერს ადამიანი კომფორტში, მასზე ორიენტირებულ გარემოში იღებს).

ნოტარიატი წარმოადგენს საჯარო ფუნქციისა და კერძო ინიციატივის იდეალურ სინთეზს და იგი ხელმისაწვდომია ყველა სოციალური ფენისათვის. საქართველოში ნოტარიატის შესახებ არასაკმარისი თეორიული ცოდნის გამო მისი პოტენციალი არასრულად არის გამოყენებული. საქართველოს ნოტარიატში უკანასკნელ წლებში დანერგილმა საკანონმდებლო და ტექნოლოგიურმა სიახლეებმა დაგვანახა, რომ ნოტარიატი არის სისტემა, რომელსაც დინამიური განვითარებისა და სრულყოფის პირობებში გააჩნია ახალი, ჯერ კიდევ სრულად აუთვისებელი შესაძლებლობები. ნოტარიატი მუდმივ განვითარებასა და დახვეწაზე უნდა იყოს ორიენტირებული.

ტრადიციული მიდგომა, რომ ლათინური ტიპის ნოტარიატი იძლევა საიმედო პროდუქტს, მაგრამ ამას აკეთებს ნელა და აფერხებს სამოქალაქო ბრუნვას (ეს მოსაზრება განსაკუთრებით გაბატონებულია ეკონომისტთა წრეებში). თანამედროვე ელექტრონული სერვისებისა და ახლებური სტრატეგიული მიდგომის პირობებში რადიკალურად უნდა შეიცვალოს. საჯარო რეესტრების საინფორმაციო ბაზებთან პირდაპირმა ელექტრონულმა წვდომამ, ონლაინ სერვისების დანერგვამ შესაძლებელი გახადა სანოტარო პროცედურების სისწრაფის გაზ-

1. <http://legalclinic.iliauni.edu.ge/notariasis-danishnuleba-da-sanotaro-phunqtsia-thanamedrove-saqartveloshi/>

2. <http://www.notary.ge/geo-2920-saqartvelos-iusticiis-ministrma-notariusta-saertashoriso-konferencia-gaxsna>

რდა და, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, ეს განხორციელდა არა სამართლებრივი უსაფრთხოების შემცირების, არამედ პირიქით – უსაფრთხოების ზრდის ხარჯზე. დღეს, ნოტარიუსთან გაცილებით სწრაფად და იმავდროულად, უფრო უსაფრთხოდ არის შესაძლებელი გარიგების დადება და რეგისტრაცია, ვიდრე ეს ხდება ნოტარიუსის გვერდის

ავლით¹.

საქართველოს ნოტარიატის განვითარების სტრატეგიაში გამოთქმული მოსაზრებებით ზუსტად, ნათლად და თანმიმდევრულადაა წარმოდგენილი განვითარების სამომავლო პერსპექტივები, რასაც სრულიად ვიზიარებთ და ვეთანხმებით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. საქართველოს კანონი ნოტარიატის შესახებ
2. ე. დეკერსი, „სანოტარო საქმე, დეონტოლოგია და სტრუქტურები“
3. მარია გოგოლაძე, ნოტარიატის განვითარების ისტორიიდან, „ახალგაზრდა ადვოკატები“.სამეცნიერო ჟურნალი ქ.თბილისი, მარტი, №1, 2014 წ.
4. ბესერიონ სეხნიაიძე, მზია მაჩიტაძე, „ნარკვევები ნოტარიატის ისტორიიდან“, საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი „საქართველოს ნოტარიატი“ №1 (თბილისი, 2001 წ. სტუ-ს სტამბა) გვ. 12.
5. სეხნიაიძე, მაჩიტაძე, „ნარკვევები ნოტარიატის ისტორიიდან“. გვ. 13.
6. მიშელ მერლოტი „ზოგადი მოსაზრებები ლათინური ნოტარიატის როლის შესახებ და თავისუფალი ნოტარიატის ძირითადი პრინციპები“
7. Civil notary
8. Public notary. Statutes of the UINL, Approved by the General Meeting on 2 October 2007 ხელმისაწვდომია: :[http://www.uinl.net/DOCUMENTOS/ARCHIVOSWEB/EN520-%20Statuts%20\(approuv%20ANM%20Madrid%20210707\).pdf](http://www.uinl.net/DOCUMENTOS/ARCHIVOSWEB/EN520-%20Statuts%20(approuv%20ANM%20Madrid%20210707).pdf) (08.07.2012 წ.)
9. ბესიკ სეხნიაიძე, ნოტარიატი, ლექციათა კურსი (თბილისი, 2006 წ. მეორე გამოცემა) გვ. 320–322.
10. ნოტარიატის საერთაშორისო კავშირის წევრთა საერთო კრება, რომელიც შედგა 2007 წლის 2 ოქტომბერს, ქალაქ მადრიდში, ერთხმად აღიარებს საქართველოს ნოტარიუსთა პალატას, როგორც საქართველოს ნოტარიატის უმაღლეს წარმომადგენლობას, იღებს მას ნოტარიატის საერთაშორისო კავშირის წევრად და მას ანიჭებს ყველა უფლებასა და პრივილეგიას, რაც ამ კავშირის წევრობისთვისაა დადგენილი“. – ამონარიდი წერილიდან გაგზავნილი საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის თავმჯდომარისადმი ნსკ-ის პრეზიდენტის მიერ, 10.10.2007 წ. (ხელმისაწვდომია სსიპ საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის არქივში).
11. I.Dannenbergh-Mletzko et al., Notariatskunde (Wiesbaden 2005).13
12. Bogdan CIUCA. Few Perspectives on the Comparative Law Concerning Notarial Activity. 2009 Acta U. Danubius Jur., 162
13. ევროპის ნოტარიუსთა 25-ე კონფერენცია.
14. ვიტორიო დი კანო, თავისუფალი ნოტარიატი: ორგანიზაციის ზოგადი პრინციპები და ურთიერთობა სახელმწიფო ორგანოებთან, მთარგმ. ლელა ინჰკირველი, საქართველოს ნოტარიუსთა პალატის სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი – საქართველოს ნოტარიატი №1 (თბილისი, 2001 წ. სტუ-ს სტამბა) გვ. 23.
15. Roger Van den Bergh, Yves Montangie, Competition in professional services markets: are latin notaries different? http://www.cleis.unisi.it/site/files/040_Van_den_Bergh_Yves_Montangie.pdf(08.07.2012წ.)
16. Gisela Shaw, Notaires in France – an unassailable profession. Or are they?, International journal of the legal professional, Vol. 13 No. 3 November 20069 published at Routledge, Taylor & Francis Group p. 244.
17. Gisela Shaw, Notaires in France – an unassailable profession. Or are they?, p.246.
18. Gisela Shaw, Notaires in France – an unassailable profession. Or are they?, p.252.
19. Gisela Shaw, “the German notariat and the European challenge”, p.39.
20. Archbishop of Canterbury

1. საქართველოს ნოტარიატის განვითარების სტრატეგია. გვ. 2

21. Gisela Shaw, “the German notariat and the European challenge”, p.40.
23. <http://legalclinic.iliauni.edu.ge/notariusis-danishnuleba-da-sanotaro-phunqtsia-thanamedrove-saqartveloshi/>
24. <http://www.notary.ge/geo-2920-saqartvelos-iusticiis-ministrma-notariusta-saertashoriso-konferencia-gaxsna>
25. მარკა გოგოლაძე, ნოტარიატის განვითარების ისტორიიდან, „ახალგაზრდა ადვოკატები“.სამეცნიერო ჟურნალი ქ.თბილისი, მარტი, №1, 2014 წ.
26. საქართველოს ნოტარიატის განვითარების სტრატეგია 2014.
27. საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო. ნოტარიატის სისტემები: საერთაშორისო პრაქტიკის მიმოხილვა. 2013
28. Статья «Некоторые тенденции эволюции нотариата и нотариальной формы в мире» / Медведев И.Г. // «Нотариальный вестник», май 2014 года
29. Статья «Нотариальное право Германии» / статья подготовлена Германским Фондом международного правового сотрудничества совместно с Федеральной нотариальной палатой // «Нотариальный вестник», сентябрь 2012 года
30. Статья «Юридические профессии в Соединенном Королевстве (Англия и Уэльс)» / А.В. Ястребов, Ю.И. Руденко // «Нотариальный вестник», июль 2012 года
31. Code notarial — Edition 2017, Conseil Supérieur du Notariat, LexisNexis / Code Bleu, 1316 P.
32. Economic impact of regulation in the field of liberal professions in different. Member States. Iain Paterson, Marcel Fink, Anthony Ogus. Study for the European Commission, 2003, URL: http://ec.europa.eu/competition/sectors/professional_services/studies/executive_en.pdf
33. Европейский Кодекс Нотариальной этики», принят Конференцией нотариусов Европейского Союза 3–4 февраля 1995 года в Неаполе, изменен 20–21 октября 1995 года в Граце, 17–18 марта 2000 года в Брюсселе и 9 ноября 2002 года в Мюнхене

რეზიუმე

ნაშრომში განხილულია ნოტარიუსის როლი და მნიშვნელობა მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში. ყურადღება გამახვილებულია ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებზე როგორცაა: ნოტარიატის შექმნის ისტორია, ნოტარიუსის პროფესიის პირველადი ჩანასახები, სიტყვა „ნოტარისუს“ წარმოშობა. აღნიშნულია, რომ მსოფლიოში ნოტარიუსის პროფესიის ორი მოდელი არსებობს: ლათინური (სამოქალაქო) ნოტარიუსი და საჯარო ნოტარიუსი. ვინაიდან საქართველო ნოტარიატის საერთაშორისო კავშირის ნევრია ძირითადი ყურადღება ნაშრომში ეთმობა ლათინური ნოტარიატის სისტემას და მიმოხილვას, თუმცა მცირე ფორმატში განხილულია საჯარო ნოტარიუსის მოდელიც.

ნაშრომში ასევე საუბარია საქართველოს ნოტარიუსთა მომსახურების სერვისებზე, დავის მოგვარების ალტერნატიულ, გამარტივებულ და იაფ ფორმებზე და ასევე ელექტრონულ და ინოვაციურ მიდგომებზე.

ჩვენ სრულად ვეთანხმებით „საქართველოს ნოტარიატის განვითარების სტრატეგიაში“ გამოთქმული მოსაზრებებს, რომელშიც ზუსტად, ნათლად და თანმიმდევრულადაა წარმოდგენილი განვითარების სამომავლო პერსპექტივები.

SUMMARY

NOTARY ROLE AND SIGNIFICANCE IN DIFFERENT COUNTRIES OF THE WORLD

Medea Kopaliani – Master of Law

In the work there is discussed Notary Role and Significance in Different Countries of the World. The focus is on the very important themes such as: History of Notary Creation, Primary Germs of the Notary Profession, Derivation of the word “Notary”. It is denoted, that there are two models of Notary in the world: Latin (civil) Notary and Public Notary. As Georgia is the member of Notary International Union, the work mainly focuses on the System of Latin Notary and its review, though there is discussed a model of Public Notary in a small format too.

Also Services of Georgian Notaries are considered in the work, as well as alternative, simplified and cheap forms of the dispute settlement, including electronic and innovative methods.

We completely agree with the views stated in “The Strategy of Georgian Notary Development”, in which the future development perspectives are exactly, clearly and consistently presented.

ტერორიზმი და პოლიტიკური კალაუფლება

ნინო ზაალიშვილი, სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი

ტერორიზმი უახლესი ისტორიის ერთ-ერთი ყველაზე საშიში გამოხატულებაა. თანამედროვე ეპოქაში მისი გავრცელება კიდევ უფრო შორს წავიდა ვიდრე ეს წინა საუკუნეებში იყო შესაძლებელი. ტერორიზმი შიშთან, საშინელებასთან, აფეთქებასთან და სიკვდილთან ასოცირდება. იგი დიდი ხანია გასცდა ეროვნულ ჩარჩოებს, ეფექტური იარაღი გახდა ქვეყანათა შორის საშინელ და დამამცირებელ ომებში.

აღნიშნულმა მოვლენამ, მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყანას გააცნო თავი და მილიონობით დაზარალებული ადამიანის სტატუსი დაამკვიდრა. თანამედროვე მსოფლიოს წინაშე მრავალ სხვა გადაუჭრელ პრობლემათა შორის ტერორიზმით გამოწვეულ ეკონომიკურ, პოლიტიკურ და ადამიანურ დანაკარგებს ერთ-ერთი პირველი ადგილი უკავია.

მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში მომხდარმა ტერორისტულმა აქტებმა კაცობრიობა უდიდესი პრობლემის წინაშე დააყენა. იგი პოლიტიკური ძალაუფლებისათვის ბრძოლის ერთ-ერთ სახედაც იქცა, მაგრამ მიუხედავად ამ საშიშროებისა მეცნიერებამ აქამდე ვერ შეძლო შეემუშავებინა ამ დანაშაულთან ბრძოლის მოქმედი სისტემა და მეცნიერული დეფინიცია.

ტერორიზმი 21-ე საუკუნეში მრავალი სახელმწიფოს პრობლემაა, თუმცა მას გაცილებით დიდი ხნის ისტორია აქვს. ტერორიზმი დანაშაულებრივი ხელყოფის ერთ-ერთი საშიში ფორმაა, რომელსაც საფუძვლად უდევს სუბიექტის მისწრაფება (ლტოლვა), მიმართული გარშემომყოფთა დაშინებისაკენ, მოქალაქეთა სოციალური ქმედებების პარალიზებისაკენ, ხელსუფლების ორგანოების ნორმალური ფუნქციონირებისა და მართვის შეფერებისაკენ. ამ გზით ტერორისტი დამნაშავეები აღწევენ თავიანთ ანტისაზოგადობრივ ზრახვებს.

„ტერორიზმს“ არაერთგვაროვანი მნიშვნელობა აქვს. ძალზე ფართო გაგებით, ტერორისტულად შეგვიძლია მივიჩნიოთ ნებისმიერი ძალადობის თუ დაშინების აქცია. ყოველ შემთხვევაში, სიტყვის ლათინური ძირი, რომელიც შიშს და საშინელებას უკავშირდება, მისი ამგვარი გამოყენების საშუალებას იძლევა. მისდა მიუხედავად, თუ ტერმინის წმინდა

პოლიტიკური მნიშვნელობა გვანტერესებს, მისი მოცულობა გარკვეული მიმართულებებით უნდა შევზღუდოთ.

ტერორიზმი პირდაპირი სახით არ შეიძლება გახდეს პოლიტიკური ძალის თეორიის განხილვის ობიექტი. პოლიტიკური ძალის თეორიის საკითხების ჩამონათვალში ძნელად თუ შევხვდებით პარაგრაფებს, რომლებიც ტერორიზმის არსებას და ბუნებას ანალიზებდეს. ერთ-ერთი მიზეზი ამისა გახლავთ ის გარემოება, რომ ტერორიზმი არ შედის პოლიტიკური ძალის მაკონსტიტუირებელი პოზიტიური ელემენტების სიაში. მეორე მხრივ, ვერც იმ ვითარებას დავტოვებთ ყურადღების გარეშე, რომ ტერორიზმი და ტერორისტულ ორგანიზაციები არა მხოლოდ ანგარიშგასაწევ პოლიტიკურ ძალას წარმოადგენენ, არამედ ძალზე ხშირად კონფლიქტში არიან ხელისუფლებასთან და არა მხოლოდ ერთი რომელიმე ქვეყნის ხელისუფლებასთან, არამედ საერთაშორისო თანამეგობრობასთანაც კი. ტერორისტული ორგანიზაციების სხვა პოლიტიკურ ძალებთან ბრძოლის ძირითადი მახასიათებელი ნიშანი ტერორიზმის მარგინალურ, არალეგიტიმურ ხასიათში მდგომარეობს. ამა თუ იმ პოლიტიკურ პარტიას, ხელისუფლების სათავეებში მყოფ ძალებს შეიძლება დაუპირისპირდნენ სხვა პოლიტიკური ძალები ან პოლიტიკური პარტიები, მაგრამ დაპირისპირების ეს ფორმები პოლიტიკური თამაშის წესებს მიუყვება მაშინ, როდესაც ტერორისტული ბრძოლის ფორმები სრულიად განსხვავებულია და თვისი ბუნებით აპოლიტიკურად ითვლება. ტერორიზმის ერთ-ერთი გავლენიანი კონცეფციის მიერ მიჩნეულია, რომ ტერორიზმს გაცილებით უფრო მეტი აქვს კრიმინალთან, ვიდრე საკუთრივ პოლიტიკასთან.

კითხვაზე – „რა არის ტერორიზმი?“ – არ არსებობს მარტივი პასუხი. უმრავლესობისთვის მისაღები დეფინიციის მოძიება, არაერთი დისკუსიის ობიექტი ყოფილა. ტერორიზმი პოლიტიკური ძალადობაა მიუღებელი ფორმებით. ცხადია, ამგვარი თვალსაზრისი მთლად გამართული არ არის, რადგან ძნელია ვისაუბროთ იმის თაობაზე, თითქოს არსებობს ძალადობის მისაღები და მიუღებელი ფორმები. ტერორიზმი უდანაშაულო ადამიანების მიზანმიმართული, სისტემა-

ტური ხოცვა, დასახიჩრება და დაშინებაა იმ მიზნით, რომ მიღწეულ იქნეს გარკვეული პოლიტიკური შედეგები. არც ეს განსაზღვრებაა იდეალური.

ზოგიერთი ავტორი (ჰენსლინი) ცდილობს ტერორიზმი დანაშაულის კატეგორიის კონტექსტში კი არ განიხილოს, არამედ ომის კატეგორიის კონტექსტში. ის ფიქრობს, რომ ტერორიზმი. განსაკუთრებით კი მაშინ თუ საქმე ეხება პოლიტიკურ ტერორიზმს, ომის წარმოების ანალოგიით უნდა გავიგოთ, რადგან პოლიტიკური მიზნების მისაღწევად ტერორიზმი იგივე საშუალებებს იყენებს, რასაც ომი, ანუ მიმართავს დაშინებას, ძალდატანებას, სიცოცხლისათვის საფრთხის შექმნას და შეიარაღებულ ძალადობას. ტერორისტი საკუთარი მიზნების განხორციელებას ცდილობს შიშის ატმოსფეროს შექმნით და უბრალო მოქალაქეების სამხედრო სამიზნეებად ქცევით.

რაც შეეხება მსხვერპლს, მათ შორის ყველაზე უფრო ხშირად აღმოჩნდებიან ხოლმე პოლიციის თანამშრომლები, დიპლომატები, ოფიციალური პირები, სამხედრო პერსონალი, ბიზნესმენები.

ტერორისტული აფეთქებების ყველაზე უფრო ხშირი ობიექტებია ბანკები, ბიზნეს-ცენტრები და მარკეტები, სამხედრო დანიშნულების ობიექტები და სამთავრობო ოფისები. მიძველებად ყველაზე უფრო ხშირად პოლიტიკური მოთხოვნების გასაკეთებლად, აჰყავთ ბიზნესმენები ან ოფიციალური პირები.

ძალზე ზოგადი სახით, **პოლიტიკურ ტერორიზმს სამ ნაწილად ყოფენ. ეს არის რევოლუციური ტერორიზმი, რეპრესიული ტერორიზმი და ნარკო-ტერორიზმი.** რევოლუციურ ტერორიზმს განსაზღვრავენ როგორც სახელმწიფო შიდა მტრების მიერ ხელსუფლების შეცვლის მიზნით მიმართულ ძალადობრივ საქმიანობას. ამისგან განსახვავებით, რეპრესიულ ტერორიზმს უკვე თავად სახელმწიფო მიმართავს საკუთარი მოქალაქეების წინააღმდეგ იმ მიზნით, რომ მიაღწიოს მათ აბსოლუტურ მორჩილებას. დაბოლოს, ნარკოტერორიზმი წარმოადგენს ნარკობიზნესის და საკუთრივ ტერორიზმის უცნაურ ჰიბრიდს.

რევოლუციური ტერორიზმის აქტივობა შეიძლება ოთხ ძირითად მიზანს ისახავდეს:

1. დაჯგუფების გახშირება ფართო საზოგადოებისათვის;
2. ტერორისტების უკმაყოფილების-

მიზეზების და მოტივების გაცნობა ფართო საზოგადოებისათვის;

3. მთავრობის უნაროს დემონსტრაცია;

4. პოლიტიკური და სოციალური ცვლილებების მიღწევა ძალის გამოყენებით.

რეპრესიულს იმგვარ ტერორიზმს უწოდებენ, რომლის მომქმედი სუბიექტი ესა თუ ის პოლიტიკური რეჟიმია, ხოლო მსხვერპლი საკუთარი ქვეყნის მოსახლეობა. რა თქმა უნდა, შეიძლება სახელმწიფოს ამგვარ მოღვაწეობას „სახელმწიფო ტერორიზმი“ ან „რეპრესიული ტერორიზმი“ ვუწოდოთ.

მიუხედავად იმისა, რომ საერთაშორისო ტერორიზმი ასწლებულებს ითვლის, იგი სრულიად საფუძვლიანად ითვლება „ახალ გამოწვევად“. უბრალოდ, თუ ადრე, როგორც წესი, მისი სამიზნე კონკრეტული პიროვნებები (მონარქები და პოლიტიკოსები) იყვნენ, თანამედროვე საერთაშორისო ტერორიზმის სამიზნეს (სულ უფრო და უფრო მზარდი თანმიმდევრობითა და ფანატიკური დაუნდობლობით) მშვიდობიანი მოსახლეობა წარმოადგენს. თანამედროვე ტერორისტებისთვის ნაკლებად მიმზიდველი მსხვერპლია ესა თუ ის პოლიტიკური მოღვაწე, რომლის შეცვლით, უმეტეს შემთხვევაში, პოლიტიკური ეფექტი არცთუ შთამბეჭდავია. ცათამჯენების დანგრევა, ხალხმრავალ ადგილებში „ცოცხალი ბომბების“ აფეთქება და ათასობით უდანაშაულო ადამიანის დაღუპვა სულ სხვა რეზონანს იძენს. თანამედროვე ტერორიზმის მიზანია, შექმნას რაც შეიძლება მეტი ქაოსი და პანიკა, დანერგოს შიში. ამიტომ ძალზე დიდია იმის ალბათობა, რომ ჩაიგდებს რა ხელში საშიშ იარაღს, ტერორისტული ორგანიზაცია უმალ შეეცდება გამოიყენოს იგი თავისი მიზნების მისაღწევად.

როგორც აღვნიშნეთ, ტერორიზმი არის ძალადობრივი მეთოდებით ან ძალადობის მუქარით წინასწარ განზრახულად შიშის „შექმნა“ და გამოყენება პოლიტიკური მიზნის მისაღწევად. ყველა ტერორისტული აქტი შეიცავს ძალადობას ან ძალადობის მუქარას. ტერორიზმს სურს სპეციფიკური შორის მიმავალი ფსიქოლოგიური ეფექტის გამოწვევა. ტერაქტები მიზნად ისახავენ შიშის დანერგვას და რაც შეიძლება მეტი ადამიანის დაშინებას. ის შეიძლება მიმართული იყოს ეთნიკური ან რელიგიურ ჯგუფებისკენ, ქვეყნისკენ, მთავრობისკენ. პოლიტიკური პარტისკენ, საზოგადოებრივი აზრისკენ...

ტერორიზმი ერთი მხრივ, წარმოადგენს

საზოგადოებრივი ცხოვრების პროდუქტს, მეორე მხრივ, თვითონ ახდენს ზემოქმედებას საზოგადოებრივ ცხოვრებაზე. სარგებლოს რა ტერორისტული აქტის ჩადენისათვის მოსახერხებელი სოციალური, პოლიტიკური და სხვა პირობებით, ტერორიზმი მიზანდასახულად გარდაქმნის გარემოს დანაშაულის

ასაცდენად, ამიტომ ტერორიზმის პრობლემა უნდა შეისწავლონ და გადაჭრან არა მხოლოდ იურისტებმა, სისხლის სამართლის სპეციალისტებმა, კრიმინალისტებმა და ა. შ., არამედ სოციოლოგებმა, ფსიქოპათოლოგებმა, ფსიქოლოგებმა და ფსიქიატრებმაც.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Хольше Р., Тероризм, жестокость и ненасилие, СП-б., 2005;
2. Королев А. Л., Террор и Терроризм и современность, М., 2007;
3. James Henslin “Social Problems”, Prentice Hall, 1990;
4. ზურაბიშვილი დ., ტერორიზმი – აზროვნების სახეა, გამოცმ. „თობალისი“, 2002.

რეზიუმე

ტერორიზმი 21-ე საუკუნეში მრავალი სახელმწიფოს პრობლემაა. დასახელებულ ნაშრომში აღნიშნულია, რომ ტერორიზმი პოლიტიკური ძალადობაა მიუღებელი ფორმებით. ეს არის უდანაშაულო ადამიანების მიზანმიმართული, სისტემატური ხოცვა, დასახინჩრება და დაშინება იმ მიზნით, რომ მიღწეულ იქნას გარკვეული პოლიტიკური შედეგები. ტერაქტები მიზნად ისახავენ შიშის ჩანერგვას და, რაც შეიძლება მეტი ადამიანის დაშინებას. ამიტომ, ტერორიზმის პრობლემა უნდა შეისწავლო და გადაჭრან არა მხოლოდ იურისტებმა, სისხლის სამართლის სპეციალისტებმა, კრიმინალისტებმა და ა. შ., არამედ სოციოლოგებმა, ფსიქოპათოლოგებმა, ფსიქოლოგებმა და ფსიქიატრებმაც..

SUMMARY

TERRORISM AND POLITICAL POWER

Terrorism in 21st century is a problem of many countries. In this article is mentioned that terrorism is political violence in unacceptable form. This is the deliberate and systematic slaughter, mutilation and intimidation of innocent people in order to achieve certain political results. Terrorist attacks aimed at the more human bullying. Therefore terrorism problem must be solved not only by lawyers but also psychologists, sociologists and psychiatrists.

ამიერკავკასიის ქალაქების სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობები XVII—XVIII საუკუნეებში

მარინა მესხია

ამიერკავკასიის ქალაქების სავაჭრო ურთიერთობები ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საკითხია ამ რეგიონის ისტორიისათვის. ამიერკავკასიის ქალაქებში ხელოსნური წარმოების განვითარებამ თავის მხრივ ხელი შეუწყო საგარეო ვაჭრობის აღმავლობასაც. ამიერკავკასიის მსხვილი ქალაქები (თბილისი, გორი, შემახა, განჯა, ერევანი, ბაქო და სხვ.) მნიშვნელოვანი სავაჭრო ურთიერთობებით იყვნენ დაკავშირებული როგორც ერთმანეთთან, ასევე მეზობელ ქვეყნებთან (თურქეთი, ირანი, დაღესტანი, რუსეთი, ინდოეთი...), რეგიონის ხელსაყრელი გეოგრაფიული მდებარეობა, სადაც მნიშვნელოვანი სავაჭრო მაგისტრალები გადიოდა, კიდევ უფრო მეტად უწყობდა ხელს ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებას. ეს საქარავნო გზებისაერთაშორისო სავაჭრო მარშრუტების მნიშვნელოვან მონაკვეთებს წარმოადგენდნენ. ისინი ირანისა და თურქეთის ტერიტორიაზე გამავალ სავაჭრო არტერიებს უკავშირდებოდნენ და მათი მეშვეობით უერთდებოდნენ, როგორც სპარსეთის ყურეს, ისე თურქეთის, სირიის სავაჭრო ქალაქებს, რომლებიც ევროპის და აზიის საერთაშორისო ვაჭრობის მნიშვნელოვან ცენტრებს წარმოადგენდნენ (1,81).

აღსანიშნავია, რომ სავაჭრო მაგისტრალების მნიშვნელობა კარგად ჰქონდათ გათვალისწინებული ადგილობრივ ხელისუფლებასაც. ისინი საგანგებო ზომებსაც მიმართავდნენ მათ კეთილმოსაწყობად: ანახლებდნენ ძველს, აგებდნენ ახალ ქარვასლებს, აშენებდნენ ხიდებს, აწყობდნენ ნყალსაცავეებს. გარდა საგზაო მშენებლობისა ადგილობრივი ხელისუფალნი ცდილობდნენ ცალკეული მსხვილი ფეოდალების მარბეველი რაზმებისა და ყაჩაღების თარეშის აღაგმვას სავაჭრო გზებზე (1, 86).

ყოველივე ზემოთქმულის შედეგად XVII-XVIII საუკუნეებში ამიერკავკასიის დიდი ქალაქები საერთაშორისო ვაჭრობის მსხვილ ცენტრებად იქცნენ.

წყაროების მონაცემებით ირკვევა, რომ XVII-XVIII საუკუნეებშიამიერკავკასიის ქალაქების საგარეო ვაჭრობაში შესამჩნევი

ადგილი ეკავა აღმოსავლეთ საქართველოს, აღმოსავლეთ სომხეთისა და ჩრდილოეთ აზერბაიჯანის ქალაქებს შორის ვაჭრობას. ისინი ერთმანეთს დიდი სავაჭრო-სატრანზიტო გზებით უკავშირდებოდნენ, რომელთა შორის აღსანიშნავია შემდეგი სავაჭრო მარშრუტები: 1. განჯა-თბილისი - ახალციხე -ერზერუმი -სტამბოლი; 2. ბაქო - ნუხა- კახეთი -თბილისი - ერევანი - თურქეთი (2, 257-258).

ჩვენ ხელთ არსებული მასალა უხვად გვანვდის ცნობებს იმ საქონელ ბრუნვის შესახებ, რომელიც ამიერკავკასიის ქალაქებს შორის არსებობდა. XVII-XVIII საუკუნეებში აღმოსავლეთ ამიერკავკასიის ქალაქების აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებთან საგარეო ვაჭრობაში მრავალფეროვან საქსპორტო საქონელში განსაკუთრებული ადგილი ეკავა საფეიქრო ნაწარმს, რომელზედაც დიდი მოთხოვნილება იყო საქართველოს (განსაკუთრებით თბილისის) მოსახლეობაში(2, 258).ქართულ საბუთებში ხშირადაა დასახელებული შემახური აბრეშუმის ქსოვილები. „შემახიას რეჰანი მოვი“, „ნიმთანა შემახი(ი)ს დარაია“, „ყვითელი მოვი შემახის“(3, I, 172, 173, II, 202, 303, 524).

ჩრდილოეთ აზერბაიჯანი ქალაქებიდან საქართველოში ყველაზე მეტი ქსოვილი განჯიდან შემოდოდა.ამას როგორც კ. კუციია აღნიშნავს, საქართველოს საზღვრებთან განჯის სიახლოვე უწყობდა ხელს. თბილისსა და სხვა ქალაქებში იყიდებოდა განჯაშიწარმოებული აბრეშუმის ძვირფასი ქსოვილები: დარაია, ფარჩა, მოვი და სხვა(3, III, 61, 197, 200, 2017 316; 4, III, 301). განსაკუთრებით ხშირადაა დასახელებული დარაია და მოვი. გვხვდება ყასაბაც, მაგა., „განჯა ყასაბი ხასყირმიზი“(1, 102)

საქართველოში, გარდასაფეიქრონაწარმისა, შედიოდა იაფფასიანი ქსოვილებიც(„შემახის ყუთანი“, „ურდუარის(ორდობედის-კ.კ.) ჩითი“(2, 259) . ამავე დროს საბუთებში ხშირადაა მოხსენებული აბრეშუმისა და ბამბის სხვადასხვა ხარისხისა და მატყლის ქსოვილები, დიდი და მცირე ზომის აბრეშუმის თავსაფრები და სხვა საფეიქრო პროდუქცია. კ.კუციას ვარაუდით, თბილისში სალდებოდა

აგრეთვე ბაქოში წარმოებული ყუმაში, ნახ-
ჭევანის „ბაჰრამ-გური“ (ხელით მოხატული
ქსოვილი) და ჩითის სუფრები (1, 102)

XVIII საუკუნის II ნახევრსა და XIX საუ-
კუნის დამდეგს ქსოვილების ექსპორტი წარ-
მოებდა აღმოსავლეთ სომხეთის დედაქა-
ლაქიდანაც. მაგ., მარიამ დედოფლის
შემოსავლის ნუსხიდან (აღნიშნულია მისი
შემოსავალი ერევნიდან) ირკვევა, რომ ის
ყოველწლიურად იღებდა 500 თუმანს. ეს
თანხა მას მოსდიოდა „ნახევარი თეთრად
და ნახევარი ფარჩით“ (3, III, 389). ერევნის
საფეიქრო ნაწარმის საქართველოს დედაქა-
ლაქში იმპორტი მტკიცდება ერთ-ერთი ქა-
რთული საბუთიდანაც, რომელშიც მოხსენე-
ბულია „ერთი ერევნული საბნის პირი“ (იქვე).

გარდა საფეიქრო ნაწარმისა, თბილისსა
და აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში
იყიდებოდა ჩრდილოეთ აზერბაიჯანის ქა-
ლაქებში წარმოებული ხალიჩები. XVIII საუ-
კუნის ერთ-ერთ მზითვის ნიგნში დასახელე-
ბულია ყარაბაღული „ორხუა“ (ორპირიანი
ხალიჩა) ნყული ა“(1, 104). ხალიჩების წარ-
მოება საკმაოდ გავრცელებული იყო ამ პერი-
ოდის სომხეთშიც. ამდენად საფეიქრებელია,
რომ სომხური ხალიჩების გარკვეული ნაწილი
მეზობელ ქვეყნებში (საქართველო, თურქე-
თი) საღებოდა (1, 104)

აღმოსავლეთ საქართველოს ქალაქებში
ხდებოდა ექსპორტირება ხმლების, სატევე-
რების, საოჯახო ჭურჭლის (2, 259). XVIII საუ-
კუნის დამდეგის ერთ-ერთ ქართულ საბუთ-
ში აღნუსხულია განჯიდან შემოტანილი
საოჯახო ჭურჭელი: „ქვაბი სამი, საცხრე,
ტასტი, სა(ა)ბანოე ერთი, წრილი ტასტი ორი,
საძროხე თევზი ორი, დიდი ჯამი ორი“ (3, II,
154).

სოფლის მეურნეობის პროდუქციათა შო-
რის უწინარეს ყოვლისა უნდა აღინიშნოს ბამ-
ბა. XVII საუკუნეში არარატის დაბლობიდან
საქართველოში გადიოდა ბამბა (2, 259). XVII-
XVIII საუკუნეების აღმოსავლეთ ამიერკავკა-
სიის ქალაქების საგარეო საქონელ ბრუნვაში
დიდი ადგილი ეკავასურსათ-სანოვაგესაც.
ჩრდილოეთ აზერბაიჯანში ქრისტიანული
მოსახლეობის მიერ დაყენებული ღვინო
გარკვეული რაოდენობით საქართველოშიც
(კერძოდ თბილისში) შემოდიოდა. მაგ., 1779
წლის ერთ-ერთი ქართული საბუთის თანახ-
მად, ბატონიშვილმა ლეონმა 200 „თუნგი ღვი-
ნო განჯიდან მოატანინა“ (1, 111). სავრაუ-
დოდ, როგორც მართებულად აღნიშნავს
კ. კუცია, აზერბაიჯანული ღვინოების შემო-

ტანას საქართველოში შემთხვევითი ხასიათი
ჰქონდა, რადგან საქართველო თვითონ იყო
ღვინის მწარმოებელი და ექსპორტიორი (1,
111).

სურსათ-სანოვაგით ვაჭრობდა ქალაქი
ერევანიც. კერძოდ, სომხეთიდან შემოდიო-
და ხორბალი, ბრინჯი, ზეთი, ყველი, არაყი (1,
112). დიდი მოთხოვნილება იყო თბილის-
ში სევანის თევზზე, ე.წ. გელაქნურზე (5, II,
393, 394).

ჩრდილოეთ აზერბაიჯანიდან, კერ-
ძოდ შემახიდან და განჯიდან შემოდიოდა
შაბი, ბაქოდან ტბაზე მოპოვებული მარი-
ლი (1, 108). „ბრინჯი, რკინა ან შაბი, რომ ეკი-
დოს აქლემზედ სამი შაური, ცხენზე ორი შაუ-
რი“ (5, II, 285, 6, 75), „მარილის საპალნებზედ
შაური არის“ (5, იქვე, 6, 75, 76).

აღმოსავლეთ ამიერკავკასიის ქალაქების
ექსპორტის განხილვისას ნათლად გამოჩნდა
, სომხურ და აზერბაიჯანული ქალაქების
მჭიდრო სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერ-
თობები აღმოსავლეთ საქართველოს ქა-
ლაქებთან, განსაკუთრებით თბილისთან.
თბილისი უცხოეთიდან შემოტანილ საქონ-
ლის მარტო სანყოფი და გასაღების ბაზარი
როდი იყო. იგი თავის ნაწარმით აქტიურ
მონაწილეობას იღებდა აღმოსავლეთ ამ-
იერკავკასიის ქალაქებს შორის ვაჭრობაში.
ქართლის დედაქალაქი XVII საუკუნიდან
ეკონომიკურ აღმავლობას განიცდიდა. „მის
აღმავლობას აპირობებდა, ერთი მხრივ,
ირანთან დამოკიდებულების შედარებით
ხელსაყრელი პოლიტიკური ფორმა, ხოლო,
მეორე მხრივ, ირან-ოსმალეთის 1639 წლის
ზავი, რომელმაც ბოლო მოუღო დაუს-
რულებელ ომებს ამიერკავკასიის ტერიტო-
რიაზე და თითქმის 90 წლით უზრუნველყო
მშვიდობიანი ცხოვრება აღმოსავლეთში“ (7,
183). ყოველივე ამის შემდეგ „თბილისი...
აღმოსავლეთ ამიერკავკასიაში ერთ-ერთი
მნიშვნელოვანი ქალაქი გახდა... ეს ქალაქი
მარტო ფეოდალური ქვეყნის მმართველის
სადგომი კი არ იყო, არამედ მნიშვნელოვანი
ეკონომიკური ცენტრიც“ (8, 270).

XVII-XVIII საუკუნეებში აღმოსავლეთ
საქართველოს, უპირველეს ყოვლისა
თბილისსა და აღმოსავლეთ ამიერკავკა-
სიის ქალაქებს შორის სავაჭრო-ეკონომი-
კურ ურთიერთობებში დიდი მნიშვნელობა
ჰქონდა ქართულ საქონელსაც, რომლის ეს-
პორტირებას აწარმოებდნენ თბილელი და
უცხოელი ვაჭრები.

ჩრდილო აზერბაიჯანის ქალაქებში და

სომხეთის დედაქალაქ ერევანში დიდი რაოდენობით გადიოდა სახელგანთქმული ქართული ღვინოები. შარდენი საუკეთესო ღვინის ფასსაც კი იძლევა. მისი მონაცემების მიხედვით ჩანს, რომ ღვინის ფასზე დამოკიდებული იყო სხვა სურსათ სანოვაგის ფასებიც. "მეფეთა სასმელად თბილისიდან ღვინო დიდი რაოდენობით გააქვთ სომხეთში, მიდიას და ისფაჰანში. ერთი ცხენის საპალნე, რომელიც წონით 300 ფუტს უდრი, მხოლოდ და მხოლოდ რვა ფრანკი ღირს... საშუალო ღვინის ფასი ამის ნახევარია. ყველა დანარჩენი სურსათი ამის შესაბამისად ფასობს" (9,297). საქართველოდან ექსპორტის საგანს აგრეთვე მაღალხარისხოვანი კახური კაკალიც წარმოადგენდა, რომელიც დაახლოებით ოთხი ათასი აქლემის საპალნე გადიოდა აღმოსავლეთ ამიერკავკასიაში (იქვე). კახური კაკალი გაჰქონდათ ერევანშიც. ამაზე უნდა მიუთითებდეს XIX საუკუნის პირველ ნახევარში ერევანში იმპორტირებული ქართული საქონლის ნუსხა, რომელშიც ხელოსნური ნაწარმისა და სოფლის მეურნეობის პროდუქციის გვერდით დასახელებულია კაკალიც (1,120). საქართველოდან აღმოსავლეთ ამიერკავკასიის ქალაქებში გადიოდა აგრეთვე წითელი ფერის მცენარეული საღებავი - ენდრო, ბოსტნეული და ხილი. „ნესვი და საზამთრო საპალნეზედ(3)... კიტრი ცხენის, ჯორის, ხარის, საპალნეზედ(12) ვირისაზედ(6)(6,76) ქართული ხილის ექსპორტირება წარმოებდა არა მარტო მთელ ამიერკავკასიაში, არამედ მის ფარგლებს გარეთაც(1,121). აღმოსავლეთ ამიერკავკასიაში გაჰყავდათ შესანიშნავი ჯიშის ქართული ბედაურები, რომელიც „გურჯის“ ანუ „ქართული ცხენის“ სახელით იყო ცნობილი(იქვე). აღსანიშნავია, რომ კახური ხამი აბრეშუმი აღმოსავლეთ ამიერკავკასიის ტრანზიტით გადიოდა ევროპისა და აზიის ქვეყნებში(იქვე). აღმოსავლეთ საქართველოს, განსა-

კუთრებით თბილისის საგარეო ვაჭრობაში მნიშვნელოვანი ადგილი ეკავა ხელოსნურ ნაწარმსაც. აზერბაიჯანის ქალაქების ბაზრებში იყიდებოდა თბილისიდან შემოსული ვერცხლი და სპილენძი. საქართველოდან ლითონი გადიოდა ერევანშიც(იქვე). ხელოსნური ნაწარმიდან აღმოსავლეთ ამიერკავკასიის ქალაქებში ასევე გადიოდა ქსოვილები და სხვადასხვა ნაქსოვი პროდუქცია, მაგ., წინდები: "წინდის საპალნე აქლემზე ათი შაური, ცხენზე ხუთი შაური"(6, 75; 5,284). ჩრდილოეთ აზერბაიჯანისა და აღმოსავლეთ სომხეთის ქალაქებში იყიდებოდა ქართული ნაქარგობაც. ამაზე უნდა მეტყველებდეს ის ფაქტი, აღნიშნავს კ.კუცია, რომ ქართველი ხელოსნების ნახელავი მაღალმხატვრული ნაქარგობა დიდი პოპულარობით სარგებლობდა ირანში, თურქეთსა და საერთოდ მთელ აზიაში, სადაც ფრიად მაღალფასებში უყიდებოდა(1, 121).

გარდა ზემოდასახელებული პროდუქციისა, თბილისიდან აღმოსავლეთ ამიერკავკასიის ქალაქებში გადიოდა ცვილი, ბენვეული და სხვ.. აღმოსავლეთ საქართველოდან და უწინარეს ყოვლისა თბილისიდან ერევანში, თავრიზსა და ერზერუმში ყოველწლიურად იგზავნებოდა 150-160 ურემი(1, 122)

მოგანილი მასალიდან ირკვევა, რომ აღებული ხანის ამიერკავკასიის ქალაქების სავაჭრო საქონელი მეტად მრავალფეროვანი იყო. იგი უმთავრესად შეიცავდა ხელოსნურ ნაწარმსა და სურსათ -სანოვაგეს. დასკვნის სახით შეიძლება აღინიშნოს, რომ XVII – XVIII საუკუნეების ამ ქალაქების სავაჭრო საქმიანობაში მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა საგარეო ვაჭრობა, რომელიც ძალიან დადებით გავლენას ახდენდა ხელოსნური წარმოების აღმავლობასა და სოფლის მეურნეობის მთელი რიგი დარგების განვითარებაზე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. კუცია, აღმოსავლეთ ამიერკავკასიის ქალაქები XVI – XVIII სს., თბ. 1976;
2. კ.კუცია, თბილისისა და აღმოსავლეთ ამიერკავკასიის ქალაქების სავაჭრო ურთიერთობა XVII – XVIII სს., ძიებანი საქართველოს და კავკასიის ისტორიიდან, თბ., 1976;
3. მასალები საქართველოს ეკონომიური ისტორიისათვის, მასალები შეარცია და გამო-საცემად მოამზადა ნ. ბერძენიშვილმა, ნ. I, ნ. II, თბ. 1953, ნ. III, თბ. 1955;
4. საქართველოს სიძველენი, ტ. III, ე. თაყაიშვილის რედაქტორობით, თბ. 1910;
5. ქართული სამართლი ძეგლები, ტექსტები გამოსცა, შენიშვნები და საძიებლები დაურთო ი. დოლიძემ, ნ. II, თბ. 1965;
6. მასალები საქართველოს ეკონომიური ისტორიისათვის, გამოსცა შ. მესხიამ, მსკი, ნაკვ.

- 30, თბ. 1954;
7. ვ. გაბაშვილი, XVI- XVIII სს. საქართველოს ქალაქები მახლობელი აღმოსავლეთის სავაჭრო ურთიერთობის შუქზე, ნარკვევები მახლობელი აღმოსავლეთის ქალაქების ისტორიიდან, I, თბ. 1966;
 8. ნ. ბერძენიშვილი, საქართველო XI – XVIII სს., საქართველოს ისტორიის საკითხები, ნ. VI, თბ. 1973;
 9. შარდენის მოგზაურობა სპარსეთსა და აღმოსავლეთის სხვა ქვეყნებში, ფრანგულიდან თარგმნა, გამოკვლევა და კომენტარები დაურთო მ. მგალობლიშვილმა, თბ. 1975

SUMMARY

TRADE - ECONOMIC RELATIONSHIPS OF TRANSCAUCASIAN CITIES IN 17-TH – 18-TH CENTURIES

Marine Meskhia

The article reviews trade-economic relationships of Transcaucasian cities in 17-th- 18 thscenturies according to Georgian and oversea resources and scientific literature.

Based on the existing material the article reveals the significance of Georgian cities in foreign trade with NortherAzer and Eastern Armenian cities. The emphasis is put on the big trade- transit routes which linked Eastern Georgian cities with Eastern Transcaucasian ones.

The article proves that in the 17-th- 18-th centuries in Eastern Transcaucasian and Eastern Georgian cities the major part of the goods consisted of crafts and grocery. It had a great impact on developing craftsmanship and a number of fields in agriculture.

ქართული ჭიდაობის მსოფლმხედველობრივი და ეთიკურ-ესთეტიკური ასპექტები

ვაჟა დანელია

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი

საკვანძო სიტყვები: ქართული ჭიდაობა, ეროვნული საუნჯე, სული, სხეული, პანკრატიონი, დეციმუს იუნიუს იუვენალისი, ჯონ ჰალი, ანტიკური ოლიმპიური თამაშები, ალავერდის ტაძარი, ქართული ჭიდაობის ფრესკა, აგონი, გლადიატორი, სპორტსმენი, ეთიკა, ესთეტიკა, მუსიკა.

წარსულის მატთან, ისევე, როგორც დღევანდელი მსოფლიოს ისტორიული გააზრება, უდიდესი შემეცნებითი, აღმზრდელი, თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობისაა. ამიტომაც წინა ეპოქების ფიზიკური კულტურის ისტორიის შესწავლა აუცილებელია იმისთვისაც, რომ ფიზიკური აღზრდის სახალხო ფორმებში ადამიანთა ეთიკური და ესთეტიკური იდეალების, კულტურის გამოხატულებას პოულობ.

კაცობრიობისთვის უხსოვარი დროიდან თანამდევით პრობლემა საკუთარი თავის შეცნობა იყო. მის გადასაჭრელად იქმნებოდა აღმოსავლური თუ დასავლური რელიგიური ფილოსოფიური მოძღვრებები, რომლებიც ყველაზე ნათლად ვლინდებოდა ორთაბრძოლებში - უძველესა და უნივერსალურში, რაც კი მსოფლიოს განვითარების პროცესში ჩასახულა. ყველა ხელჩართული ბრძოლის ხელოვნება დღესაც განიხილება როგორც სულიერი აღზრდის გზა, რადგან მათი მთავარი პრინციპი ძლიერი სულის ზეობაა.

საბრძოლო ხელოვნება, ჩვეულებრივ, ძალმომრეობად მოიაზრება, თუმცა მისი ნამდვილი არსი მშვიდობისა და ჰარმონიის მოპოვება, შინაგანი რწმენის განვითარება-განმტკიცება, ხასიათის სიმშვიდე, თვითკონტროლი და ჰუმანურობაა. ის, ჩვეულებრივ, ადამიანის ჰარმონიული განვითარებისთვის - მისი სხეულისა და სულის სრულყოფილებისთვის არის გამიზნული. აი, მაგალითად, იაპონური „ვადო რიუს“ იეროგლიფების კომბინაცია იმიფრება, როგორც „მშვიდობის გზა“, „თანხმობის გზა“, „ჰარმონიის გზა“.

ამ მხრივ განსაკუთრებულია ქართული ჭიდაობა. ცხადია, ისიც ემყარება ჰუმანურ ეთიკურ-ესთეტიკურ პრინციპებს, ასევე, ზოგადად, ჩვენს რელიგიასა და ფილოსოფია-

ში განვითარებულ სულისა და სხეულის ჰარმონიის იდეალს, სადაც უმთავრესი სულიერი დისციპლინაა, ანუ საკუთარ თავთან დაპირისპირებული „მეს“ დამარცხება.

ქართულ ჭიდაობაში, როგორც ადამიანში, ორი სანყისი იყრის თავს - ზეციური, ღვთიური, ანუ სული და მატერიალური - მიწიერი სხეული. მხოლოდ სხეულის წრთობით დიდ გამარჯვებას ვერ მიაღწევ. წარმატება სული-სა და სხეულის ჰარმონიული განვითარებით არის შესაძლებელი.

რომაელი ფილოსოფოსი და დრამატურგი, პოეტი, პოლიტიკური მოღვაწე ლუციუს ანეუს სენეკა (ძვ. წ. აღ. 4 - ახ. წ. აღ. 65) უმცროს მეგობარ ფილოსოფოს ლუცილიუსს სწერდა: „ივარჯიშო იმისთვის, რომ ხელები გახდეს უფრო ღონიერი, მხრები - განიერი, გვერდები - ძლიერი, ამგვარი მეცადინეობა სულელურია და განათლებული ადამიანისთვის შეუფერებელი. რამდენიც უნდა დააგროვო ცხიმი და გაიზარდო კუნთები, სულერთია, ვერც წონითა და ვერც ძალით ნასუქ ხარს ვერ გაუტოლდები. თანაც სხეულის მასის ზრდა სულს ამძიმებს და მოძრაობის საშუალებას არ აძლევს მას. ამიტომ, რითაც შეგიძლია, სხეული შეზღუდე და სულისთვის ადგილი გამოათავისუფლე“.

არც ის არის შემთხვევითი, რომ მე-10 საუკუნის ქართველი მწერალი გიორგი მერჩულე „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“ ერთგვარი სიამაყით აცხადებს - სულით ძლიერთა კაცთა ხორცითა ძლიერ კაცთა სძლიესო, როცა აშოტ კურაპალატმა უძღურების ნიშნად თქვა: „ნეტარ მას კაცსა, ვინც ცოცხალ არღარა არსა“.

საგულისხმო ფაქტია, რომ ალავერდის ტაძრის კედელზე მე-15 საუკუნეს განეკუთვნება ქართული ფრესკა, რაც უნიკალური შემთხვევაა - ეროვნული საუნჯე ნმინდანების დონეზე აღზევებული. თუმცა მსოფლიოს ისტორიაში ეს არ არის იშვიათი გამონაკლისი, რადგან ჭიდაობის სცენები არის აღწესებული უნგრული და უკრაინული ტაძრების კედლებზე, შუასაუკუნეების ინგლისისა და ისლანდიის ეკლესიების ბარელიეფებზე.

ალავერდის ფრესკაზე პერსონაჟთა სახეები, სამოსი და მოძრაობის პლასტიკა ერთმნიშვნელოვნად მიაჩნება ქართულ ტრადიციულ საჭიდაო ხელოვნებაზე. ამასთანავე, მას იდეოლოგიური დატვირთვაც აქვს: წმინდანების გვერდით გამოსახვა მებრძოლებისთვის სტიმული უნდა ყოფილიყო სულიერი განწყობის, ბრძოლისუნარიანობის ასამაღლებლად. მსგავსი შეჯიბრებები ხომ საქართველოში თან სდევდა რელიგიურ დღესასწაულებს და ეს რელიგიურ-ფილოსოფიური ბირთვი, რომელიც მორკინალს ღმერთის დონემდე სრულყოფილებისკენ ორიენტაციის საშუალებას აძლევდა, ქართულმა ჭიდაობამ დღემდე შეინარჩუნა. ის სპორტის ამალღებული, ვაჟკაცური სახეობაა, რომელიც ლაზათით, მიმზიდველობით, ფორმითა და შეჯიბრების წესებით არსებითად განსხვავდება სხვა ორთაბრძოლებისგან.

ქართული ჭიდაობისთვის დამახასიათებელია რაინდული სული: „კატეგორიულად მიუღებელია სარბიელიდან გაქცევა, ჭიდაობა მიმდინარეობს დგომში, იკრძალება ნაქცეულ და დაჩოქილ მეტოქეზე შეტევა, მასზე მიწოლა ან გადაგორება, მტკივნეული და მახრჩობელა ილეთების ჩატარება, შებოჭვა, ხელის მუცელში მიბჯენა, მაჯის, თითებისა და მკლავის მოგრება, ფეხებში ხელის ნაწვლევა, მოწინააღმდეგის განზრახ დაშავების მცდელობა. ქართული ჭიდაობა პირდაპირია - ხელი ხელს ებრძვის, ფეხი-ფეხს, თეძო-თეძოს. აქ გამორიცხულია მიპარვა ან მზაკვრული მოქმედება. ფალავნები ჭიდაობის დაწყებისას მუდამ ერთმანეთის პირისპირ უნდა იდგნენ, თუკი ჭიდაობის პროცესისას რომელიმე დაეცემა, მეორე მოშორებით ელოდება მის წამოდგომას. ილეთები სრულდება მაღალ ტემპში, საჭიდაო მუსიკასთან ერთად, სწრაფად და ელვისებურად“.

მოკლედ რომ ვთქვათ, ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ქართული ჭიდაობის წარმატების საიდუმლო სულის, გონისა და სხეულის ჰარმონიულ ერთიანობაშია. ამიტომაც არის ის ჩვენი ერის იდენტობის განმსაზღვრელი და თვითმყოფადობის გამოხატულება. სწორედ ეს გახდა საბაზი იმისა, რომ იუნესკომ ქართული მრავალბიანობის, ქვევრის ღვინის დაყენების უძველესი ქართული ტრადიციული მეთოდისა და ქართული ანბანის 3 სახეობის გვერდით, ქართული ჭიდაობა მსოფლიოს არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ნუსხაში შეიტანა.

ჩვენს ეროვნულ საუნჯეს არა მარტო

აღმზრდელობითი და ეთიკური მნიშვნელობა აქვს, არამედ უდიდესი ესთეტიკური სიამოვნების მომნიჭებელიცაა. ესთეტიკა, მოგეხსენებათ, ბერძნული სიტყვაა და ფილოსოფიურ მოძღვრებას ნიშნავს, საერთოდ, მშვენიერების შესახებ. მშვენიერია ის, რომელშიც ფორმა და (შინა)არსი ჰარმონიულ ერთიანობაშია, ის, რაც მიზანშეწონილი და სრულყოფილია.

საუკუნეთა განმავლობაში ესთეტიკა მხოლოდ ხელოვნების სფეროთი შემოიფარგლებოდა. მაგრამ დღეს თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ათლექებისა და მაყურებლებისთვისაც სპორტი ესთეტიკური სიამოვნებისთვის ფართო შესაძლებლობებს იძლევა, ხელოვნება სპორტში ხედავს ესთეტიკური ტკბობის წყაროს. სასპორტო ესთეტიკა ერთი მსოფლმხედველობითი პრობლემაა.

ბოლო წლების გამოკვლევებმა აჩვენა, რომ სპორტთან დაკავშირებულია ესთეტიკური მოვლენების ფართო სპექტრი. კერძოდ, სპორტსმენები, როგორც მხატვრები, სილამაზის კანონებით მოქმედებენ; სპორტსმენები და ხელოვნების წარმომადგენლებიც შემოქმედებითი ადამიანები არიან; სპორტისა და ხელოვნების მეშვეობით სილამაზესა და სრულყოფილებას ეხებიან, შეიმეცნებენ და აფასებენ მათ.

ამიტომ სასპორტო საქმიანობას უზარმაზარი ესთეტიკური პოტენციალი აქვს. ნიმუშად მირონის „ბადროსმტყორცნელიც“ გამოდგება, რომ არაფერი ვთქვათ ნახერხმოყრილ სარბიელზე დატრიალებულ ქართული ჭიდაობის ელვისებურ ფანდებზე, რომლებიც დასაბამიდანვე მუსიკის თანხლებით სრულდება.

ის ფაქტი, რომ მუსიკას ადამიანის არა მარტო ფსიქოლოგიურ მდგომარეობაზე შეუძლია უდიდესი ზემოქმედება, არამედ გარკვეული დოზით მის მსოფლმხედველობასა და იდეოლოგიასაც რომ აყალიბებს, ანტიკურ ეპოქაშიც იყო შემჩნეული. აი, მაგალითად, პითაგორა დარწმუნებულია, რომ „მინიერი“ მუსიკა სფეროების კოსმოსური ჰარმონიის გამოვლინებაა და ამ მიზეზით ამაღლებული „ადამიანური“ მუსიკის ჟღერადობას შეუძლია ადამიანის შინაგან სამყაროში ისეთივე ჰარმონიული წესრიგი დაამყაროს, როგორსაც „მსოფლიო მუსიკა“ ქმნის კოსმოსში.

კონფუციის აზრით, „თუ გინდა გაიგო, რომელიმე ქვეყანას მმართველობის საქმე როგორ მისდის და მისი ზნე-ჩვეულებანი ჯანსაღია თუ არა, მაშინ მოუსმინე მის მუსიკას“.

კას“.

არისტოტელე მუსიკის ეთიკური ზემოქმედების ფენომენს ხსნიდა იმ ვითარებით, რომ მუსიკის სულიერ საფუძველში დევს „ზნეობრივი მდგომარეობის ჩანასახები“. „მელოდია შეიცავს მოძრაობას, ეს მოძრაობები აქტიურია, ქმედებები კი ეთიკური თვისებების ნიშანთა არსია. მუსიკას სულის ეთიკურ მხარეზე გარკვეული ზემოქმედება შეუძლია“.

გვჯერა, ჩვენი წინაპრები ქართული ჭიდაობის ილეთებს რომ ხვეწდნენ, უპირველესად, მოხერხებულობასთან ერთად, სილამაზეზე ამახვილებდნენ ყურადღებას. ცხადია, ამ მიზანს ემსახურებოდა ქართული საჭიდაო მუსიკაც, რომელიც ხელს უწყობდა „ზნეობრივი მდგომარეობის ჩანასახების“ სამზეოზე წარმოჩენას. შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ქართულ ჭიდაობაში ორთაბრძოლა და კულტურა ჰარმონიულად შეერწყა ერთმანეთს.

ქართული ჭიდაობის მუსიკა საკუთრივ სპორტის ამ სახეობისთვის არის ოდითგანვე შექმნილი. მისი სამშობლო ქართლ-კახეთია. ცნობილმა ქართველმა კომპოზიტორმა რევაზ ლალიძემ ქართულ საჭიდაოზე სიმფონიური ორკესტრისთვის ნაწარმოები შექმნა. ამით მან, ქართველ ერს შემოუნახა საკუთრივ ჭიდაობისთვის შექმნილი მელოდია, რომ წლების შემდეგ რომელიმე სხვა ტომის შვილებს მასზე პრეტენზია არ გამოეთქვათ.

უხსოვარი დროიდან ხალხთა ზოგადი მორალურ-ეთიკური შეხედულებები რელიგიურ ასპექტებში იყო გამოხატული და სპორტის განვითარების ფაქტორებად ევლინებოდა კაცობრიობას. ამიტომაც ეროვნულ თამაშებსა და შეჯიბრებებში წარმოჩენილი ხალხთა ეთნოკულტურული ტრადიციების რელიგიური კონფესიების მხრიდან მფარველობის პრაქტიკა მსოფლიოში ფართოდ იყო გავრცელებული. თვალსაჩინოდ გამოდგება ქრისტიანობასა და ისლამთან დაკავშირებული ჭიდაობისა და ცხენოსნობის სხვადასხვა სახეობა კავკასიისა და აზიის ხალხებში, ინდუიზმთან - ინდური იოგას საკრალური ვარჯიშების კომპლექსი, ბუდიზმთან - ჩინური, კორეული და იაპონური ორთაბრძოლები.

ჩვეულებრივ, ამა თუ იმ საქმიანობის ფუნქციური მიზნები, როგორც ეს მიღებულია მსოფლიოში, რელიგიურ ცნებებს უკავშირდება. თვით ელიზური თამაშებიც რელიგიური რიტუალებიდან წარმოიშვა: პირველი შეჯიბრება იყო ზევსის საკურთხევლამდე (სამსხ-

ვერპლომდე) რბენა - ღმერთისთვის ენერგიის რიტუალური შეწირვა. თანაც ასპარეზობის დაწყებამდე ერთი დღე რელიგიურ განწმენდასა და დალოცვა-დარიგებას ეძღვნებოდა. ათლეტები შეჰყავდათ საკურთხევლის შესაკრებელთან, სადაც ზევსის ქანდაკება იდგა ელვით ხელში. ღმერთის მკაცრი მზერის ქვეშ ქურუმი ხარის გენიტალიების შეწირვას რომ მორჩებოდა, შეჯიბრების მონაწილეები ზევსის წინაშე ფიცს დებდნენ, რომ პატიოსნად იბრძოდნენ და წესებს დაიცავდნენ.

ცნობილია ისიც, რომ აღმოსავლური ორთაბრძოლების სისტემების მაღალეთიკური, ზოგადსაკაცობრიო პრინციპები, ფიზიკური და ზნეობრივი სრულყოფილები-საკენ სწრაფვა, კრიტიკულ სიტუაციებში გრძნობების კონტროლი და თავდაცვის ილეთების ცოდნაც სულიერად და ფიზიკურად ძლიერი, ფსიქოლოგიურ-ინტელექტუალურად მომზადებული ადამიანის აღსაზრდელად იყო გამიზნული, რადგან, უმთავრესად, სულიერებაზეა დაფუძნებული. მათში გადაწყვეტილია სულიერი, ფილოსოფიური და ზნეობრივი საკითხები.

იაპონელ სამურაებს მოწინააღმდეგესთან შებრძოლებისას, უპირველესად, სულის უმფოთველობა უნდა შეენარჩუნებინათ, მსგავსად წყლის მშვიდი ზედაპირისა, რადგან ქარის დაბერვისას წყლის ზედაპირი ირევა. ასევე, განრისხებულსა და შეშინებულ ადამიანს თავის დაცვა და ელვისებურ იერიშზე გადასვლა არ შეუძლია. ამიტომაც იაპონურში „დო“ (კარატე-დო) და ჩინურში „დაო“ გზას ნიშნავს, ადამიანის სულიერი სრულყოფილებისკენ სავალს.

საუკუნეთა განმავლობაში, სამუნხაროდ, ყველაფერი რადიკალურად შეიცვალა. რუს მკვლევარ ალექსეი პერედელსკის მიაჩნია, რომ ოკინაველი ოსტატების მიერ იაპონური ესტეტიზმისა და რიტუალიზმის შესაფერისად გადაკეთებული კარატე დღეს მოხეტიალე მეომარი ბერების სულიერ-ფსიქოფიზიკური სისტემის მხოლოდ აჩრდილს წარმოადგენს, ძიუდო გადაკეთებული ჯიუ-ჯიცუს მიზანმიმართული კომერციალიზებული პროექტია, უშუ კი საკრალურ-იზოთერული სისტემიდან საბრძოლო ხელოვნებად იქცა.

რაც შეეხება დასავლურ ორთაბრძოლებს, აქაური სკოლებისა და სტილების ერთგვარი აღორძინების მიუხედავად, ისინი ფილოსოფიური დოქტრინების დონეზე ვერ ამაღლდა. მეტიც, დასავლური სამყარო საუკუნეების განმავლობაში აგრესიული სტილის ორთაბრძოლების სამჭედლო იყო. დასტურად, შეგვი-

ძლია დავასახელოთ რუსული სამბო, ელინური ოლიმპიური თამაშების პროგრამაში შემავალი პანკარტიონი ან გლადიატორების სისხლიანი ორთაბრძოლები.

ჩვენ ახლაც მკაცრ ეპოქაში ვცხოვრობთ. პუბლიკას დღესაც უფრო მძაფრი პაექრობები უნდა. ზოგჯერ ისეთი შთაბეჭდილება გრჩება, თითქოს თანამედროვე გლადიატორების დაპირისპირებას უყურებ. 1998 წელს კიევში საერთაშორისო ტურნირზე (ბრძოლა წესების გარეშე) ხარკოველმა ზოლოტარიოვმა ამერიკელ დეუგლასს აჯობა, უბრალოდ, კი არ მოუგო, არამედ მოკლა იგი. არადა, შეეძლო ნოკაუტით დაკმაყოფილებულიყო. ქართულ ჭიდაობაში კი, ძლეული მეტოქისთვის ხელუხლებლობის პრინციპი რუსთაველის ეპოქაში „ოდეს მტერსა მოერიო, ნულარ მოკლავ დაიყოვნეს“ ფილოსოფიამდე რომ ამაღლდა, ასეთი რამ დაუშვებელია.

რენესანსის ეპოქის მხატვრები და მოაზროვნეები ანტიკურ პერიოდს „ოქროს ხანად“ წარმოგვიდგენენ. კერძოდ, ძველი საბერძნეთის ეთიკურ-ესთეტიკურ ეტალონად გვისახავდნენ პიროვნებას, რომელშიც თითქოს ჰარმონიულად იყო შერწყმული ფიზიკურ-სხეულბრივი და სულიერ-ინტელექტუალური სრულყოფილება. ალექსეი პერედელსკის აზრით, შესაძლებელია, ჰარმონიულად განვითარებული ადამიანის მსგავსი იდეალი ნამდვილად არსებობდა, მაგრამ როგორც იდეალი, უმთავრესად, ფილოსოფოსთა აზროვნებაში, ვიდრე კონკრეტულ-ისტორიულ სინამდვილეში.

ცნობილია, რომ ძველი ბერძნები სპორტის ძლიერებითა და სილამაზით აღფრთოვანებული იყვნენ, თუმცა მათ ველურობა და ძალადობაც იტაცებდა, რადგან ამაში ცხოვრების მეტაფორას ხედავდნენ.

„ბრძოლას“, „შეჯიბრებას“ ბერძნულად „აგონი“ (აქედან მომდინარეობს სიტყვა აგონია - ორგანიზმის სიკვდილისწინა მდგომარეობა, სიცოცხლის უკანასკნელი წუთები) ჰქვია. ელინური თამაშების სახელწოდებაც „აგონი“ იყო, რადგან უფრო გვიან პუბლიკას სულთმობრძავობად ეჩვენებოდა გლადიატორთა ბრძოლები, რომლებშიც აგონისტები მონაწილეობდნენ. ასპარეზობის კონტექსტში „აგონი“ ნიშნავდა შეჯიბრებას ტყვილის, ნამების, მწვავე კონკურენციის შეგრძნებით. ძველბერძნული ოლიმპიური თამაშების მონაწილეები არა მარტო სისხლს ღვრიდნენ, არამედ სიცოცხლესაც სწირავდნენ დიდებისა და პირველობისთვის, მარცხისა და სირცხვილის თავიდან ასაცილებლად. სისხლიანი

ხელჩართული ორთაბრძოლებისა თუ ეტლებით რბოლებისას ძალიან ცოტა თუ აღწევდა ფინიშამდე.

ჩვენს ერამდე 688 წელს ოლიმპიური თამაშების პროგრამაში მუშტი-კრივი შეიტანეს, მოგვიანებით (648 წელს) კი უფრო სასტიკი სახეობა პანკრატიონი - უძველეს სპორტში ძალადობის განსახიერება. ორთაბრძოლა მანამ გრძელდებოდა, სანამ ერთ-ერთი ათლეტი არ დანებდებოდა, მაგრამ მებრძოლები ამგვარ დამამცირებელ წაგებას სიკვდილს ამჯობინებდნენ.

პანკრატიონში ნებადართული იყო ცემა, ხელის კვრა, მოხრჩობა, ძვლების გადამტყვევა, კბენისა და თვალების ამოთხრის გარდა, ყველაფერი, რასაც მოისურვებდნენ.

მიზანი ნებისმიერ საშუალებას ამართლებდა.

ქართული ჭიდაობისთვის ამგვარი ფილოსოფია მიუღებელია, რადგან ჩვენს საუნჯეში ერის თვითშემეცნების გზაა ასახული ისევე, როგორც ძველი ქართული ლიტერატურის შედეგებში, განსაკუთრებით - „აბოს წამებასა“ და „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრებაში“, აღარაფერს ვამბობთ „ვეფხისტყაოსანზე“, რომლითაც შოთა რუსთაველმა სულით ძლიერთა მსოფლმხედველობა სამზეოზე გამოიტანა.

ელინურ ოლიმპიურ თამაშებში გამარჯვება ადამიანის ფიზიკურ ღირსებებს გონებრივ შესაძლებლობებზე მაღლა აყენებდა. მუშტი-კრივიცა და პანკრატიონიც ბრბოსთვის სპორტის საყვარელ სახეობად იქცა, რადგან სიკვდილის რისკი ძალიან მაღალი იყო.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, ცოტა არაბუნებრივად გვეჩვენება იმის მტკიცება, რომ მთარული ფრთიანი ფრაზა - „ჯანსაღ სხეულში ჯანსაღი სულია“ (Mens sana in corpore sano), თითქოს ანტიკური ეპოქიდან იღებდეს სათავეს, რადგანაც ციტირება ლათინურად ხდება. ზოგის აზრით, ის ძველ ბერძნებს ეკუთვნის.

ღვთაებრივი პლატონი ბრძანებს: „ვეფიქრობ, რომ ადამიანს როცა სხეული წესრიგში აქვს, არა მგონია, ის თავისი კეთილი თვისებებით საუკეთესო სულიერ მდგომარეობას ინვევდეს. მიმაჩნია, რომ პირიქითაა, კარგი სულიერი განწყობა კეთილი თვისებებით სხეულის საუკეთესო მდგომარეობას განაპირობებს“.

მაშ, საიდან მომდინარეობს ეს აფორიზმი თუ დევიზი - „**ჯანსაღ სხეულში ჯანსაღი სულია!**“

მეცნიერთა ვარაუდით, ეს გამონათქვამი

არის ამოგლეჯილი, დამახინჯებული ფრაზა პირველი საუკუნის (დაახლ. 60 – 170 წ.წ.) რომაელი პოეტის - დეციმუს იუნიუს იუვენალისის მე-10 სატირიდან (გთავაზობთ რუსული ტექსტის ჩემეულ თარგმანს):

„უნდა ვილოცოთ, ჯანსაღ სხეულში რომ დაიბუდოს საღმა გონებამ, ჰკითხე კეთილ სულს: მან რად არ იცის სიკვდილის შიში და დამონება, რომ საზღაურად ნიჭის წყალობის რას გაიმეტებს სიცოცხლის ბოლოს. რომ ისევ ძალუძს, კვლავ დაითმინოს ესე სიმუხთლე ნებისმიერი, სულს, განუტევოს, უცს, მრისხანება და მრავალგვარი ვნება ცბიერი“.

როგორც ვხედავთ, აქ ჯანსაღ სხეულში ჯანსაღი სულის არსებობაზე სიტყვაც არ არის თქმული. მეტიც, ავტორს სპორტი არც უგულისხმია. პოეტის კადნიერ სტილს თუ გავითვალისწინებთ, დავრწმუნდებით, რომ ის ამგვარ ბანალურ განაცხადს საკუთარ თავს ვერც აკადრებდა.

ზოგიერთი ევროპელი მეცნიერის მტკიცებით, ზემოთ ნახსენები აფორიზმი პოპულარული გახდა მას შემდეგ, რაც ის ინგლისელმა ფილოსოფოსმა ჯონ ლოკმა (1632-1704, შრომაში - „აზრები ალზრდაზე“) და ფრანგმა მწერალმა-განმანათლებელმა ჟან ჟაკ რუსომ (1712-1778) გამოიყენეს.

სხვათა შორის, *ens sana in corpore sano* საყვარელი, გამორჩეული ფრაზა ყოფილა ამერიკის შეერთებული შტატების 33-ე პრეზიდენტი (1945-1953) ჰარი ტრუმენისა, არადა, სწორედ მისი ბრძანებით 1945 წლის აგვისტოში ჰიროსიმასა და ნაგასაკში ატომური ბომბები ჩამოყარეს.

ამ გამოთქმის დამკვიდრებაზე უფრო მართებულ მოსაზრებად სხვა ვერსია მიგვაჩინია: 1861 წელს იუვენალისის ტექსტიდან ხუთი სიტყვა ამოულია ინგლისელ ჯონ ჰალის თავისი ლივერპულის სასპორტო კლუბის დევიზად („ჯანსაღ სხეულში ჯანსაღი სული!“), რაც, თურმე, სრულიად შეესაბამებოდა მე-19 საუკუნის სპორტის ელიტურ ხედვას. ინგლისურ სკოლა-ინტერნატებში შეძლებული ოჯახების შვილები არა მარტო ინტელექტუალურ განათლებას იღებდნენ, არამედ საფუძვლიან ფიზიკურ მომზადებასაც გადიოდნენ, რაც ადამიანის ჰარმონიულ აღზრდაზე იყო ორიენტირებული.

ამდენად, ტრადიციული გაგება ამ ფრთიანი გამონათქვამისა („ჯანსაღ სხეულში ჯანსაღი სულია“) სრულიად საპირისპიროს წარმოადგენს იმისას, რაც თავიდან ყოფილა მასში ჩადებული: ადამიანები წინადადების მეორე ნაწილს პირველის შედეგიდან გამომდინარე აღიქვამენ. არადა, ჯანსაღი სხეული ჯანსაღი სულის არსებობის გარანტიას არ იძლევა. პირიქით, უნდა მივალწიოთ ამ ჰარმონიას, რადგან ის რეალობაში იშვიათად გვხვდება. გამონათქვამის ავტორის მიზანი იყო, აზრი ჩამოეყალიბებინა ჰარმონიულად განვითარებულ ადამიანზე, ანუ ფიზიკურად და ინტელექტუალურად სრულყოფილ პიროვნებაზე.

„ჯანსაღ სხეულში ჯანსაღი სული!“ უფრო სწორად, „საღი გონება საღ სხეულში“ - უნივერსალურობის იდეალია, რომელიც ქართული ჭიდაობის ეთიკურ-ესთეტიკურ პრინციპებს ეხმიანება და ამიტომაც უნდა ვესწრაფოთ მას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. .პლატონი, „სახელმწიფო“, 2003
2. გიორგი მერჩულე, ცხოვრება გრიგოლ ხანძთელისა, 1982,
3. აბრამიშვილი შ. ალავერდის ახლად გახსნილი კედლის მხატვრობა; “ძეგლის მეგობარი”, X-XI, 1967
4. დეციმუს იუნიუს იუვენალისი, მე-10 სატირა
5. ლუციუს ანეუს სენეკა – მორალური წერილები ლუცილიუსისადმი (ლათინურიდან თარგმნა ლალი კოჭლამაზაშვილმა), „არილი“, 2003
6. იური ყვინაშვილი, რაინდულო საქართველოვ, აღსდექ! 2012
7. უცხო სიტყვათა ლექსიკონი (შეადგინა მ. ჭაბაშვილმა), 1964
8. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ერთტომეული (არნ. ჩიქობავა), 1986
9. ვ. ელაშვილი, ქართული ჭიდაობა, 1975
10. ს. მაისურაძე, ქართული ჭიდაობა, 1984
11. 11. Питер Дж. Арнольд, Эстетические аспекты спорта. Философия спорта. Хрестоматия/Сост. Пешков А.И. 2005
12. 12. Алексей Передельский, Двумикий Янус. Спорт как социальный феномен. Сущность и онтологические основания, 2016

რეზიუმე

ქართული ჭიდაობა სპორტის ერთ-ერთი უძველესი და ულამაზესი სახეობაა. იგი საუკუნეების ქარტახილებში, თავდასხმებსა და ბრძოლების ქარცეცხლში გამონართობილი ხალხის მიერ დახვეწილი ეროვნული საუნჯე და კულტურული მემკვიდრეობაა. მან მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ქართველ მეომართა ბრძოლისუნარიანობის ამაღლებასა და ფიზიკურ წრთობაში, რადგან ეს არის მთელი სისტემა, ბუნებაში, სულიერებასა და საზოგადოებაში ადამიანის ცხოველქმედობის ჰარმონიზაციისკენ მიმართული. ქართულმა ჭიდაობამ, რომლის ფილოსოფიაც ცხოვრების ფილოსოფიაა, საუკუნეთა განმავლობაში ფიზიკური, სულიერი და გონებრივი განვითარების უმაღლეს წერტილს მიაღწია. მისთვის ზნეობის ნორმები და ამ ნორმების შესაბამისად ქცევა უმთავრესია.

SUMMARY

GEORGIAN WRESTLING WORLD VIEW AND ETHICAL-AESTHETIC ASPECTS

**VAJA DANELIA,
PHD STUDENT GEORGIAN TECHNICAL UNIVERSITY**

Georgian wrestling is one of the oldest and most beautiful sports. It is a sophisticated national treasure and cultural heritage by people trapped in ages in ages, attacks and fights. He has played an important role in raising the combat capabilities of the Georgian warriors and physical training, because it is the whole system, aimed at harmonizing human life in nature, spirituality and society. Georgian wrestling whose philosophy is a philosophy of life has reached the highest point of physical, spiritual and mental development for centuries. The norms of morality to him and the behavior are the most important.

МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛИЗМ И ПРИНЦИПЫ МЕЖНАЦИОНАЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ

МАРИНА ИЗОРИЯ

доктор политических наук, профессор

Мультикультурализм является политикой, которая предполагает культурный плюрализм и способствует его развитию. Это связано с уважением прав всего населения любой страны независимо от этнических, расовых и религиозных различий людей. В мультикультуралистическом обществе все граждане страны имеют равные права в развитии своей культуры, языка, традиций, этнических и религиозных ценностей. В таком обществе открывают национальные школы, выпускаются газеты и журналы на национальном языке. Кроме того, принципы мультикультурализма широко поддерживаются не только политической элитой, но также другими представителями нации, не занимающими высоких должностей.

Теоретической базой мультикультурализма является либерализм, особенно такие его ценности, как свобода, равенство и братство. Кроме того, мультикультуралистическое общество является либеральным обществом, при котором возможно победить не только социальную несправедливость, но также несправедливость, связанную с расизмом. Однако в отличие от либерализма, мультикультурализм занимается правами этнических и культурных групп, а не отдельных индивидуумов.

Мультикультурализм является политикой, очень близкой по своей сущности с политикой толерантности. Важнейшей чертой толерантного общества является параллельное существование различных культур. В толерантном обществе мультикультурализм способствует взаимному обогащению культур, и это связано с процессом проникновения одной культуры в другую в целях дальнейшего культурного объединения людей.

Мультикультурализм является одной из разновидностей культурного многообразия, проявляющегося в обществе. Кроме него, мы можем отметить и другие явления, связанные с культурным многообразием, такие, как изоляционизм, ассимиляция и апартеид.

Мультикультурализм как всеупотребимое в науке и массовой культуре понятие относится к политике, стратегии управления обществом, государством, включающим разные

этнонациональные группы с различающимися ценностями и моделями поведения. Мультикультурализм следует отличать от термина «мультикультурность», который идентичен поликультурности, и указывает на многонациональный, полиэтнический характер государства.

Усиление полиэтнического, мультикультурного характера в Европе приходится на период после Второй мировой войны. Это связано с рядом причин. Во-первых, в массовом сознании начало преобладать состояние отвращения к нацизму, ксенофобии и колониализму, что дало толчок к формированию толерантного к разным культурам отношения. Во-вторых, мир, Европа понесли огромные человеческие утраты. В период экономического роста рабочих рук не хватало. Так, для работы в Германии, в частности, были приглашены рабочие (гастарбайтеры – «работающие гости»), в основном из Турции, которые вскоре в Германии и остались. В-третьих, развитие постиндустриального общества, усиление интеграционных процессов в Европе и мире способствовали более свободному перемещению трудовых ресурсов и капиталов. Этническая картина Европы менялась: здесь появлялись не свойственные ей ранее этнические общности, отличные по ментальности и культурным паттернам. Все эти причины-факторы инициировали необходимость выстраивания новых принципов национально-этнической политики и межкультурных отношений в Европе и мире, формирования новой концепции взаимоотношений между титульными нациями и этническими меньшинствами, позволяющей сохранять их культуру и самобытность. Так, в 1957 г. государственная политика Швейцарии получила статус мультикультурной.

Начался пересмотр и политики «плавильного котла» в Соединенных Штатах Америки, предусматривавшей ранее формирование единой нации на основе общих принципов и ценностей (английский язык, протестантская вера и протестантская трудовая этика). Правда, следует отметить, что в США, «плавильный котел», или «плавильный тигль» не привел к

потере многочисленными культурами своего «лица»: мексиканцы, афроамериканцы, индусы, ирландцы, русские, украинцы, евреи не забывали о своей этнокультурной идентичности. Разразившиеся в 1960-х гг. массовые социальные движения против расовой дискриминации, антивоенные выступления также диктовали необходимость разработки новой стратегии. Появились сторонники так называемого мультикультурализма, который придерживался позиции признания права каждой этнической и национальной группы сохранять свою культурную принадлежность и поддерживать собственные культурные традиции. Сторонники мультикультурализма рассматривали увеличение потока иммигрантов не как угрозу американской англо-саксонской идентичности, а как возможность трансформации американской культуры «снизу» – прибывающими и живущими в США иммигрантами. Поэтому к культуре США стали применяться определения «мозаика», «оркестр», «миска с салатом» («salad bowl»). При этом в американском мейнстриме продолжала существовать так называемая ассимиляционистская позиция, согласно которой этнические меньшинства должны были быть максимально инкорпорированы в модель американского образа жизни и фактически растворены в ней. Несмотря на понимание сложности межэтнического взаимодействия в США, новое его измерение в виде мультикультурной парадигмы не приобрело в них статус официальной политики.

Впервые мультикультурализм как закрепленная на государственном уровне политика межкультурной коммуникации возникла в Канаде. События 1960–70-х гг. в Квебеке свидетельствовали о нарастании франкофонного национализма. Королевская комиссия по билингвизму и бикультурализму, занимающаяся вопросами взаимодействия англофонного (англоговорящего) и франкофонного (франкоговорящего) населения Канады, стремилась достичь англо-французского компромисса. Комиссия обратила внимание и на неправомерность указывать лишь на бикультурность страны, поскольку издавна на ее территории проживало как минимум три многочисленных этноса: иммигрировавшие в страну англо- и франкоговорящие европейцы, а также коренное население, которое долгое время не рассматривалось как часть культурной картины государства.

В 1971 г. федеральное правительство Канады

во главе с Пьером Трюдо сделало официальное заявление об избрании мультикультурализма политическим курсом страны. Его лозунгом стал призыв: «Одна нация, два языка, много народов и культур». Это означало исключение расовых, этнических или культурных характеристик групп населения при решении вопросов общегосударственного характера. Наряду с критерием общеканадской политической идентичности, для самоидентификации групп была предложена лингвистическая характеристика. Канадское правительство отказалось от использования таких терминов, как «англоканадец» и «франкоканадец», заменив их на «англофон» и «франкофон». Это способствовало формированию идентичности граждан прежде всего по языку, а не на основе этнической принадлежности. Правительством делался также акцент на переходе от понимания Канады как бикультурного государства к модели мультикультурного общества, в котором обеспечиваются условия сохранения культурного наследия этнических меньшинств, улучшения межэтнических отношений в виде поддержки равных возможностей для всех групп населения, независимо от их расовой и этнической принадлежности.

Избранная в 1971 г. канадским правительством политика мультикультурализма была закреплена в «Декларации прав и свобод», принятой в 1982 г. В ней, в частности, говорилось: «Таким образом, политикой правительства Канады провозглашается признание и поддержка сознания того, что мультикультурализм отражает культурное и расовое разнообразие канадского общества и подтверждает право всех его членов сохранять, увеличивать и распространять их культурное наследие» [1].

Постепенно в США, западноевропейских государствах мультикультурализм стал официальной политикой. Однако понимание его сущности оставалось тогда и остается в настоящее время дискуссионным. Наиболее распространенными являются две версии (стратегии) мультикультурализма. Первая предполагает взаимодействие и взаимопроникновение этносов и культур на основе активной межкультурной коммуникации индивидов в поликультурном государстве, обществе. Мультикультурализм видится в таком случае политикой обеспечения этнокультурным группам условий для независимого саморазвития в рамках индивидуального способа организации и функционирования.

При этом индивиды, этнические группы сохраняют свою идентичность, но принимают или вынуждены принимать ценности и нормы, «правила игры», сложившиеся в данном мультикультурном обществе, активно коммуницируют с представителями разных этнокультурных образований.

Вторая версия мультикультурализма опирается на принцип sandwich-цивилизации («бутербродной цивилизации»). Фактически она представляет собой разновидность концепции национально-культурной автономии. Ее суть состоит в признании существования в рамках определенного общества (государства) тех групп населения, которые обладают абсолютной независимостью. Они входят в состав единого государственного образования, но при этом не смешиваются и не проникают друг в друга, лишь соприкасаясь как части одного многослойного бутерброда. Государство же в этом случае призвано решать лишь некие общие административные вопросы.

Близкой этой версии мультикультурализма является так называемый мозаичный мультикультурализм, который по мнению российского исследователя В.А. Мамоновой, предполагает наличие в пределах одного государственного образования четко разделяемых общностей, которые сохраняют свои границы, подобно элементам мозаики. Собственно, мультикультурализм в такой ситуации выступает как способ регуляции культурной мозаики с помощью социальных механизмов: «Мозаичный мультикультурализм предполагает определенный набор механизмов, обеспечивающих его долгосрочное функционирование: эгалитарная взаимность, добровольное самопричисление, свобода выхода и ассоциации» [2].

Эти два понимания мультикультурализма находят в той или иной степени воплощение в его следующих концепциях.

– «Жесткий» мультикультурализм У. Кимлики (либеральный культурализм) [см. 3]. Уилл Кимлика – канадский политический философ, автор теоретических работ по мультикультурализму и мультикультурному гражданству. Кимлика – сторонник теории либерализма. В работе «Либеральное равенство» он уделил пристальное внимание проблеме защиты так называемых «основных свобод», под которыми понимаются обычные гражданские политические права, признаваемые в либеральных демократиях:

право голосовать, право баллотироваться на какую-либо должность в государстве, право на законный суд, свободу слова, право на передвижение. Следствием базового принципа демократии — равенства прав — является тезис о равенстве возможностей. Однако на практике равенство прав и возможностей не реализуются. Более того, общие гражданские права не учитывают специфические права отдельных групп. Модель «гражданства как прав» малоэффективна, поскольку приводит к маргинализации разных общностей по социально-экономическому статусу или культурной идентичности. Это значит, что, с точки зрения Кимлики, общенациональная, общекультурная идентичность, основанная на идее равенства и гражданства, на самом деле не учитывает индивидуальные или групповые, в том числе, этнонациональные модели. В связи с этим национальные или иные, например, сексуальные меньшинства должны быть наделены дополнительными правами. Так, либеральное государство, в частности, США должно создать меньшинствам условия, компенсирующие необходимость интеграции, пусть даже частичной, в более широкое национально-культурное целое посредством проведения специальной политики поддержания базисных ценностей культур этих меньшинств.

– «Мягкий» мультикультурализм Ч. Кукатоса [см. 4]. Чандрэн Кукатос, британско-американский политолог, профессор политической теории Лондонской школы экономики. Возникновение проблемы мультикультурализма в статье «Теоретические основы мультикультурализма» он объясняет притоком иммигрантов: «... многие люди хотят остаться в стране, в которую приехали. Именно в связи с этим встает вопрос: до какой степени культурное многообразие можно считать приемлемым и относиться к нему терпимо и как обеспечить гармонию в этих условиях? Когда в рамках одного общества сосуществуют люди с разными культурными традициями, необходимо решить ряд проблем, чтобы обеспечить четкие и устраивающие всех правила общежития. Так, требуется общее согласие не только относительно того, какие нормы поведения считать приемлемыми или обязательными в общественных местах, но и какие вопросы могут легитимно считаться прерогативой государства». Проблема состоит в том, что у разных культурных общностей свое представление о правильном и неправильном, должном и неприемлемом.

Постоянное возрастание миграции заставляет заново осмысливать основания, паттерны собственной культуры, традиционные для данного общества. Актуальными оказываются вопросы о том, какие сферы жизни должны контролироваться государством, а какие должны оставаться в ведении личности и группы, в том числе и этнокультурной.

Сценарий мультикультурализма во многом зависит от сложившихся в той или иной стране традиций межкультурного взаимодействия и отношения государства, исторических наций (постоянно проживающих на территории определенного государства этносов) к прибывающим новым этническим группам.

В настоящее время концепт мультикультурализма подвергается критике. Так В. Миронов считает, что мультикультурализм выступает, в первую очередь, как политика льгот и компенсаций в отношении этнических меньшинств [5]. Решая таким образом проблему сглаживания разрушительных последствий расизма, дискриминации и ксенофобии, мультикультурализм приводит к другой, не менее острой проблеме – «тирании меньшинств», которые постоянно увеличивают свои требования по отношению к доминирующим этнокультурным группам. В такой ситуации последствия мультикультурализма становится трудно оценить однозначно. С одной стороны, мультикультурализм отрицает культурный универсализм и ассимиляцию и способствует усилению ситуации культурного плюрализма. С другой – мультикультурализм опасен размыванием национальной идентичности, потерей уникальности этнонациональной культуры. В. Миронов усматривает слабость мультикультурализма в том, что он отдает предпочтение различию и игнорирует общее, в то время как для полного социального равенства одного признания достоинства культуры недостаточно. В то же время стремление к формированию гомогенных культурных обществ может оказаться опасным с точки зрения распада и самого общества, и государства. В такой ситуации сохранение культурного многообразия становится необходимым для построения гармоничного мультиэтнического сообщества.

Другие исследователи полагают, что мультикультурализм изжил себя и представляет собой не диалог этнических общностей, а конкуренцию между культурами. К тому же позитивная направленность мультикультурализма на сохранение

этнокультурной идентичности часто приводит на деле не к конструктивному диалогу или полилогу этносов и культур в гетерогенном обществе, а к отчуждению и сепарации: «Апология инакости превратилась в проповедь чуждости».

Еще одно мнение – мультикультурализм на самом деле является прикрытием монокультурности, единообразия, диктуемого властью. Ученые дают и резко отрицательную оценку мультикультурализму: «Мультикультурализм – это расизм, который освобождается от всякого положительного содержания (мультикультуралист – это не открытый расист, он не противопоставляет Другому особенные ценности своей культуры, но тем не менее сохраняет эту позицию как привилегированное пустое место всеобщности, с которого он может давать оценку совершенно иным особым культурам). Уважение мультикультуралиста к личности Другого и есть форма утверждения собственного превосходства» [6, с. 110].

На самом высоком, государственном, уровне о тупике мультикультурализма заявил ряд европейских политиков. Так, в книге председателя Бундесбанка Тило Сарацина «Германия самоликвидируется» прозвучало предостережение о ее скорой гибели вследствие неконтролируемого потока иммиграции. Осознание кризиса мультикультурализма нашло отражение в стратегическом документе Совета Европы, который был принят еще в 2008 г. Этот документ предложил государствам и обществам доктрину межкультурного и межрелигиозного диалога, которая получила название Белой книги Совета Европы. Ее появление есть результат подготовительного процесса, начавшегося в 2005 г. Во Введении к документу, в частности, говорится: «Третий саммит глав государств и правительств стран-участниц СЕ определил межкультурный диалог (включая его религиозное измерение) в качестве средства продвижения компетентности, понимания, примирения и толерантности, а также предотвращения конфликтов и обеспечения интеграции и социальной сплоченности». Необходимость ее принятия обусловлена следующими причинами: нарастанием потока мигрантов и беженцев со всего мира; глобальным характером средств коммуникации, который приводит к тому, что межкультурные контрасты и конфликты затрагивают все государства и людей. Кроме того, сепарированные и сегрегированные культуры и

общества создают ситуацию напряженности в мире, лишая личность автономии и возможности осуществлять собственные права и свободы.

В Документе дана достаточно четкая формулировка межкультурного диалога, который понимается «как открытый и уважительный обмен мнениями на основе взаимопонимания и уважения между отдельными людьми, а также группами людей различной этнической, культурной, религиозной и языковой принадлежности, имеющими разные исторические корни. Диалог действует на всех уровнях – внутри обществ, между европейскими обществами, а также между Европой и остальным миром. Заинтересованные стороны – это все группы и отдельные индивиды, принадлежащие как к меньшинству, так и к большинству, играющие определенную роль и имеющие собственные интересы в межкультурном диалоге» [7].

Отметим, что равноправный межкультурный диалог, с точки зрения Белой книги, в рамках стратегии мультикультурализма невозможен, поскольку она «требовала политического признания особой жизненной модели меньшинств в качестве равной модели “принимающего» большинства». Вопрос способности культурного плюрализма заменить мультикультурализм и стать эффективным, действенным механизмом межкультурной коммуникации, способом преодоления конфликтов и межконфессиональной розни решается через примирение культурного разнообразия и прав человека. В качестве ценностной основы межкультурного диалога утверждаются именно права человека, демократия и верховенство закона. На первый план выдвигается самоидентификация – человек волен выбирать культуру, к которой он чувствует свою принадлежность. При этом «этнические, культурные, религиозные и лингвистические традиции не могут быть основанием для того, чтобы препятствовать индивидам в осуществлении их основных прав или в участии в общественной жизни» [7].

-Новая культурная реальность Европы, согласно Белой книге, — это рождающаяся межкультурная система, основанная на признании факта культурного многообразия, и диалог на основе «равного достоинства и общих ценностей». Как примирить между собой свободу выбора, в том числе и религиозной принадлежности, культуры, с системой паттернов, составляющих уникальность

определенной культуры и не всегда отвечающих требованиям индивидуальной свободы личности, фактически остается неясным. Проявление различных фобий и нетерпимости предлагается пресекать в рамках законодательств стран.

Констатация дискредитации практики мультикультурализма во Франции нашла отражение и в заявлении президента Франции Николя Саркози 10 февраля 2011 г.: «Мы были слишком озабочены идентичностью того, кто приезжает в страну, и обращали недостаточно внимания на идентичность страны, которая принимает приезжего» [цит. по 8]. Заявление французского главы государства оказалось созвучным с выступлениями канцлера Германии Ангелы Меркель и премьер-министра Великобритании Дэвида Кэмерона, что свидетельствовало о существовании во Франции общей для всей современной Европы тенденции переосмысления результатов проведения мультикультурной политики.

Последние события в Европе, связанные с террористическими актами, усиление миграционных потоков на фоне продвижения ИГИЛ (или ИГ «Исламское государство»; «Исламское государство Ирака и Леванта»), конфликт вокруг Украины, межкультурные конфликты в ряде стран Европы в который раз привели к необходимости пересмотра концепции и политики мультикультурализма.

В настоящее время выдвигаются разные видения межкультурного взаимодействия, представляющие альтернативу мультикультурализму: интеркультурализм, концепт плюринационального государства, транскulturация. Последняя представляет собой не просто стратегию межкультурной коммуникации в ситуации одновременно существующих реалий интеграции и сепаратизма в глобализирующемся мире, а по мнению М.В. Глостановой, новое видение мира [9]. Принято считать, что стратегия транскulturальности была предложена Фернандо Ортисом, который заявил, что нация-государство на его родной Кубе в принципе транскulturально, а не монокультурно. Такая же ситуация наблюдается и в Андском регионе Латинской Америки. Транскulturация, тем не менее, не является локальным проектом, а может быть экстраполирована на широкое поле этно-, расо-, национального взаимодействия.

-Отличительной характеристикой транскulturальности является то, «что в отличие от мультикультурализма, строящегося по-прежнему на западной игре со

временем и игнорировании пространства, транскulturация смело развоплощает эту модель и реабилитирует пространство и субъектность “иного”, ставя под сомнение сами изобретенные в западноевропейской культуре понятия модерности и традиции и выступая за реальный диалог равных культур в настоящем. Транскulturация проявляется практически во всех сторонах общественной жизни от этноконвергенции и межэтнических браков до военных, территориальных и расовых конфликтов» [9]. На наш взгляд, модель транскulturальности отражает идеалистическое стремление и чаяния людей жить в мире и согласии без барьеров и негативных стереотипов. Но и такая стратегия не снимает проблему сохранения национальной, этнической идентичности и ряд других вопросов.

Проблема мультикультурности, межконфессиональных и межнациональных отношений не обошла стороной и Беларусь. Достаточно известным является факт толерантности, присущий национальной ментальности белорусов, позволявшей на протяжении столетий более или менее мирно жить христианам (греко-католикам, римо-католикам, православным, протестантам), мусульманам, иудеям, представителям разных национальностей – белорусам, украинцам, литовцам, полякам, русским, евреям, татарам. В настоящее время в социокультурном пространстве Беларуси при сохранении доминирования титульной нации отмечается увеличение доли так называемых исторически не свойственных Беларуси наций – туркмен, китайцев, узбеков, сирийцев, вьетнамцев, афганцев и других народов. За десятилетие, с 1999 г. по 2010 г. численность китайцев, постоянно проживающих на территории Беларуси, выросла более чем в 20 раз, туркмен – в 2,3 раза. В настоящее время 84% относят себя к белорусам, на

долю оставшихся 16% приходится около 140 национальностей [10]. Поликонфессиональный характер белорусской культуры подтверждает существование на территории Беларуси 26 религиозных конфессий и направлений. Самыми влиятельными являются православие, римско-католическая деноминация, протестантизм, иудаизм, ислам. Среди христианской конфессии постоянно возрастает количество протестантских на Евразийский научный форум 2016 года правлений и униатов (греко-католиков). Существуют также общины старообрядцев, буддистов, бахаев, кришнаитов.

Основной миграционный приток в Беларусь наблюдается из России, Украины, Казахстана, на долю которых приходится около 90% от общего числа прибывающих в Беларусь. Как показывает практика, это не вызывает большой обеспокоенности граждан Беларуси. В то же время усиливающаяся мультикультурность и поликонфессиональность в стране при невысоком уровне национально-культурного самосознания создает проблему сохранения идентичности и требует формирования стратегий коммуникации с национальными общностями, система культурных паттернов которых имеет отличия от исторических для Беларуси этносов. Вполне очевидно, что перед Беларусью стоит задача выработки стратегии межкультурной коммуникации с культурами и народами как за ее пределами, так и внутри государства. Применима ли стратегия и политика мультикультурализма в Беларуси, есть ли в ней вообще необходимость – этот вопрос остается открытым. Невозможно также однозначно сказать, насколько плюралистичным являются белорусское общество и культура, вокруг каких ценностей возможна интеграция разных этнических и конфессиональных общностей страны.

Литература:

- [1]. Canadian Multiculturalism Act. – [Электронный ресурс] URL: <http://laws-lois.justice.gc.ca>
- [2]. Мамонова В.А. Мультикультурализм: разнообразие и множество / В. А. Мамонова // Теоретический журнал CREDO NEW [Электронный ресурс]. – 2007. – Режим доступа: <http://www.credonew.ru/content/view/606/32/> Дата доступа: 11.11.2016.
- [3]. Kimlicka W. Liberalism, Community and Culture / W. Kimlicka. – Oxford, 1990.
- [4]. Kukatos Ch. The Liberal Archipelago: A Theory of Diversity and Freedom / CH. KUKATOS. – OXFORD, 2003.
- [5]. Миронов В.В. Мультикультурализм / В.В. Миронов // Философия: учебник для ВУЗов // Библиотека “Полка букиниста” [Электронный ресурс] – 2006. – Режим доступа: <http://society.polbu.ru/>

mironov_philosophy/ch127_i.html Дата доступа: 22.10.2016.

[6]. Жижек С. Интерпассивность. Желание: влечение. Мультикультурализм / С. Жижек. – СПб., 2005.

[7]. Трещанин Д. Мультикультурализм – это тупиковая стратегия / Д. Трещанин // Свободная Пресса [Электронный ресурс] – 2011. – Ре-жим доступа: <http://svpressa.ru/society/article/38872/> Дата доступа: 10.01.2016.

[8]. «Белая книга» по межкультурному диалогу. [Электронный ресурс]. URL: <http://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices>

[9]. Информация о миграционной ситуации в Республике Беларусь. [Электронный ресурс] URL: <http://mvd.gov.by/ru/main.aspx?guid=9871>

[10]. Тлостанова М.В. От философии мультикультурализма к философии транскulturности: учеб. пособие / М.В. Тлостанова. – М.: РУДН, 2008.

SUMMARY

MARINA IZORIA

MULTICULTURALISM AND PRINCIPLES OF INTERETHNIC RELATIONS

Multiculturalism is a policy that involves cultural pluralism and contributes to its development. This is due to respect for the rights of the entire population of any country, regardless of ethnic, racial or religious differences of people. In a multicultural society, all citizens of the country have equal rights in the development of their culture, language, traditions, ethnic and religious values. In such a society, national schools are opened, newspapers and magazines are published in the national language. In addition, the principles of multiculturalism are widely supported not only by the political elite, but also by other members of the nation who do not occupy senior positions.

The theoretical basis of multiculturalism is liberalism, especially its values such as freedom, equality and fraternity. In addition, a multicultural society is a liberal society in which it is possible to defeat not only social injustice, but also injustice associated with racism. However, unlike liberalism, multiculturalism deals with the rights of ethnic and cultural groups, rather than individuals.

Multiculturalism is a policy that is very close in its essence to the policy of tolerance. The most important feature of a tolerant society is the parallel existence of different cultures. In a tolerant society, multiculturalism promotes the mutual enrichment of cultures, and this is due to the process of penetration of one culture into another for the purpose of further cultural unification of people.

Multiculturalism is one of the varieties of cultural diversity, manifested in society. In addition to it, we can note other phenomena associated with cultural diversity, such as isolationism, assimilation and apartheid.

Multiculturalism as a concept commonly used in science and popular culture refers to politics, a strategy for managing a society, a state that includes different ethno-national groups with differing values and behavioral models. Multiculturalism should be distinguished from the term “multiculturalism”, which is identical to multiculturalism, and indicates the multinational, multi-ethnic nature of the state.

БОСНИЯ И ГЕРЦЕГОВИНА В МЕЖДУНАРОДНЫХ ОТНОШЕНИЯХ 1992-1995 ГГ

Гурам Мархулия

Доктор истории, ассоциированный профессор Сухумского государственного университета
(Грузия)

Политический кризис в бывшей Социалистической Федеративной Республике Югославии (СФРЮ), обострившийся в конце 1980-х — начале 1990-х годов, привел к распаду многонационального государства и возникновению нескольких вооруженных конфликтов. Центральное место среди них занимал конфликт в Боснии и Герцеговине, получивший название Боснийская война (1992–1995 гг.). В этой бывшей республике СФРЮ столкнулись между собой три населяющие ее национальные общины: боснийские мусульмане, боснийские хорваты и боснийские сербы, — которые пытались отстаивать свои национальные интересы с оружием в руках. Анализируя их интересы, следует подчеркнуть, что у них было различное отношение к распаду СФРЮ и проявлениям сепаратизма. Боснийские мусульмане настаивали на выходе Боснии и Герцеговины из состава Югославии, образовании независимого унитарного государства и распространении ислама на всю территорию Боснии. Сербы выступали за сохранение Югославии, но в случае неосуществимости этой цели, не отказывались «от собственного государства» [3, с. 807]. Хорваты проводили политику, направленную на образование собственного государства и присоединение к Хорватии, однако в ходе конфликта американским дипломатам удалось убедить их вступить в коалицию с мусульманами и образовать Мусульманско-хорватскую федерацию (официальное название — «Федерация Боснии и Герцеговины») в противовес Республике Сербской, образованной сербами. Противоречия между общинами вылились в ожесточенную борьбу за национальные, этнически «чистые» территории. «Каждая из противоборствующих сторон, — отмечает Е.Ю. Гуськова, — надеялась создать и защитить свое собственное государство» [3, с. 810].

Определенным сигналом к боснийской войне стало признание Боснии и Герцеговины со стороны США, Европейского сообщества и Хорватии 7 апреля 1992 г. Боснийские мусульмане во главе с А. Изетбеговичем применили

тактику, апробированную в Хорватии. По всей республике начались нападения на казармы и военнослужащих Югославской народной армии (ЮНА), к которой выдвигалось требование передать оружие правительственным силам БиГ и покинуть территорию страны. В конфликт активно вмешивались внешние силы: боснийским мусульманам оказывала поддержку широкая коалиция, в которую входили США, Турция, Саудовская Аравия, Иран. На стороне правительственной боснийской армии воевали тысячи добровольцев из мусульманских стран. Оружие мусульманам шло главным образом через Хорватию в нарушение эмбарго на поставку оружия, введенное 25 сентября 1991 г. резолюцией Совета Безопасности ООН № 747. При этом Хорватия, получавшая оружие для себя, согласилась обеспечить его транзит и для боснийских мусульман, забирая себе из каждой партии до 50% [3, с. 816]. Боснийских хорватов, как и Хорватию в целом, поддерживали Германия и США. На стороне хорватов воевали подразделения хорватской армии. Боснийские сербы в отличие от мусульман и хорватов не имели внешней поддержки; против них ополчились не только США, но и Европейское сообщество и ООН. Россия занимала пассивную позицию, чаще разделяя мнение Запада, хотя в обществе имелись симпатии к сербам. На начальном этапе конфликта боснийским сербам оказывали помощь Сербия и ЮНА, но эта помощь не могла гарантировать эффективную защиту их национальных интересов. Организация Объединенных Наций предпринимала попытки мирного урегулирования конфликта. Совет Безопасности ООН направил в начале 1992 г. миротворческие силы в Хорватию, а затем распространил их мандат на Боснию и Герцеговину. Военный контингент ООН в бывшей Югославии получил название «Силы Организации Объединенных Наций по охране (СООНО)». В миротворческой операции ООН в Боснии и Герцеговине приняла участие организация НАТО, которой удалось легализовать себя как миротворческую структуру под эгидой ООН. НАТО действовала

самостоятельно наряду с контингентом ООН. В ходе этой операции альянс формировал и апробировал свою концепцию миротворчества, соединившую в себе черты операций по поддержанию мира и принуждения к миру, а также откровенной агрессии.

Легализация НАТО в миротворческих структурах ООН проходила в течение всего периода вооруженного конфликта и его урегулирования. Ведущие члены альянса, особенно США, прилагали большие усилия, чтобы доказать необходимость сохранения НАТО в изменившихся условиях после окончания холодной войны и пытались обосновать ее новую роль. Первый шаг был предпринят в ноябре 1991 г., когда лидеры стран союза приняли новую Стратегическую концепцию альянса, в которой обосновывался широкий подход к обеспечению безопасности. Кризис в бывшей Югославии явился удобным предлогом, чтобы начать практическую реализацию новой стратегии. В июне 1992 г. министры иностранных дел стран НАТО на сессии Североатлантического совета в Осло объявили о «своей готовности оказывать поддержку — на разовой основе и в соответствии со своими собственными процедурами — миротворческой деятельности под эгидой Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе (СБСЕ)...» А в декабре 1992 г., Североатлантический союз выразил готовность оказывать поддержку миротворческим операциям под эгидой Совета Безопасности ООН. С сентября 1992 г. начинается процесс постепенной легализации НАТО как миротворческой силы под эгидой ООН. Совет Безопасности ООН принял резолюции, которые в завуалированной форме давали полномочия Североатлантическому альянсу. Обращения к НАТО маскировались выражениями: «региональные учреждения или механизмы», «региональные учреждения или соглашения» и т. п. Например, в резолюции № 776 от 14 сентября 1992 г. государства-члены призывались «на национальном уровне или через региональные учреждения или механизмы предоставить Генеральному секретарю такую финансовую или другую помощь, какую он сочтет уместной...».

Смысл использования Советом Безопасности ООН отмеченных формулировок разъясняет бывший Генеральный секретарь ООН (1992–1996 гг.) Б. Бутрос-Гали. Он прямо указывает, что за этими выражениями скрываются США и НАТО. Анализируя сущность резолюции Совета

Безопасности ООН № 836, Бутрос-Гали пишет: «6 июня 1993 года Совет Безопасности одобрил резолюцию № 836, которая давала СООНО право в порядке самообороны применять любые средства, включая использование силы, в случае обстрела сербами “безопасных районов” или вооруженного вторжения в эти зоны. Совет также постановил, что страны-члены ООН, действуя самостоятельно или через международные организации (то есть Соединенные Штаты в одиночку или совместно с НАТО), могут с разрешения Совета Безопасности принимать „все необходимые меры“, в том числе наносить авиационные удары вокруг „безопасных районов“ или в их окрестностях для поддержки вооруженных сил Организации Объединенных Наций» [1, с. 129]. Следует подчеркнуть, что США сыграли решающую роль в легализации НАТО в миротворческих структурах ООН. Без их активной поддержки ничего подобного произойти не могло бы. Используя свое положение как единственной сверхдержавы после распада СССР, США оказывали решающее влияние на политику ООН. От позиции США зависело принятие или отклонение мирных планов по бывшей Югославии, создание международных миротворческих сил или привлечение НАТО. Администрация президента США Б. Клинтона, пришедшая в Белый дом в январе 1993 г., потребовала нанесения воздушных ударов по боснийским сербам и отмены эмбарго на поставки оружия в БиГ. Кроме того, был подвергнут резкой критике мирный план Вэнса-Оуэна как, якобы, попустительствующий сербам, что привело к ухудшению ситуации в Боснии и Герцеговине и затягиванию конфликта. По признанию Бутроса-Гали, боснийские сербы приняли план Вэнса-Оуэна, а боснийские мусульмане всячески его саботировали. «Узнав об отрицательном отношении к нему Б.Клинтона, — пишет Бутрос-Гали, — они (боснийские мусульмане) решили попытаться выторговать для себя более выгодные условия» [1, с. 106]. Политика США по отношению к миротворческим усилиям ООН в Боснии и Герцеговине свидетельствовала о том, что американская администрация проявляла мало заинтересованности в успехе этой деятельности. Более того, наблюдалось стремление помешать принятию необходимых решений, а вся ответственность за неудачи возлагалась на ООН. Под влиянием США Совет Безопасности ООН принимал решения, которые были невыполнимы. Резолюция

Совета Безопасности № 752 от 15 мая 1992 г. требовала, чтобы «были либо выведены, либо переданы в ведение правительства Боснии и Герцеговины, либо распущены и разоружены» подразделения Югославской народной армии и элементы Хорватской армии, находившиеся на территории республики. Кроме того, требовалось, чтобы «все нерегулярные силы в Боснии и Герцеговине были распущены и разоружены». При этом не учитывалось, что для решения таких задач легковооруженные «голубые каски» ООН не имели ни сил, ни средств. В результате такой политики СООНО, размещенные в БиГ, не смогли остановить кровопролитие, что вызывало общественное недовольство, подогреваемое СМИ. Бутрос-Гали считает, что миротворческая операция ООН в Боснии и Герцеговине является одной из самых неудачных. «Лично у меня, — пишет он, — создалось впечатление, что операция СООНО была использована европейскими странами и Соединенными Штатами для того, чтобы показать, что все-таки «кое-что делается», а затем обвинить Организацию Объединенных Наций в неспособности прекратить весь этот ужас, сделав ее козлом отпущения» [1, с. 73]. Из возникшей ситуации вполне логично напрашивался вывод о необходимости привлечения более успешной организации, в качестве которой была представлена НАТО. Необходимо подчеркнуть, что возможность участия НАТО в миротворческой операции в БиГ признавал сам Генеральный секретарь ООН, хотя ранее такой взгляд не входил в его концепцию миротворчества. Бутрос-Гали неоднократно обращался к Генеральному секретарю НАТО с просьбой о нанесении воздушных ударов по боснийским сербам, которые обвинялись в различных нарушениях. В изданиях НАТО сообщается о нескольких случаях таких обращений: 9 февраля 1994 г. после провокации со взрывом на рынке в Сараево, 22 апреля 1994 г. во время боев вокруг города Горажде. Летом 1995 г. между ООН и НАТО был подписан секретный меморандум, в котором говорилось, что «в случае нападения сербов на любой из четырех оставшихся «безопасных районов» — Горажде, Сараево, Бихач и Тузла — по сербским войскам будет «немедленно нанесен сокрушительный воздушный удар» [1, с. 343]. Бутрос-Гали полностью поддержал массированные бомбардировки Республики Сербской, предпринятые авиацией НАТО при поддержке Сил быстрого развертывания ООН в

конце августа — первой половине сентября 1995 г. В легализации НАТО как миротворческой силы в Боснии и Герцеговине важную роль сыграла Контактная группа (КГ), созданная в апреле 1994 г. Образование и деятельность этого политического органа окутаны тайной, однако известно, что в ее составе были представители пяти государств: США, Великобритании, Германии, Франции и России. Создание Контактной группы было обусловлено несколькими причинами: во-первых, стремлением США усилить свое влияние на процесс урегулирования боснийского кризиса, во-вторых, желанием облегчить принятие предлагаемых ими решений. Узкий состав КГ позволял принимать решения, минуя Резолюция 776 (14 сентября 1992 г.) // Международные организации и кризис на Балканах.

Обсуждение в Европейском союзе и Совете Безопасности ООН. Кроме того, такой состав давал возможность управлять действиями России, которая не имела здесь права вето. Контактная группа брала на себя функции ООН по урегулированию конфликта в БиГ, а функции СООНО переходили к НАТО. «Контактная группа, — пишет Е.Ю. Гуськова, — стала мостом между ООН и НАТО. Она должна была взять инициативу урегулирования кризиса в БиГ в свои руки, подготовить проект, с которым никогда не согласится Республика Сербская, и создать условия для использования авиации НАТО, тем самым легализовать участие НАТО в «миротворческих» операциях» [4, с. 438]. В рамках Контактной группы была разработана карта размежевания между Мусульманско-хорватской федерацией и Республикой Сербской. Предложения КГ, зафиксированные на этой карте, были крайне невыгодны для сербов, так как они теряли в соответствии с этим планом значительную часть контролируемой ими территории. Их принуждали согласиться на 49% территории БиГ, в то время как под их контролем находилось более 70%. Предложения КГ носили ультимативный характер, их нужно было или принимать, или отвергать. Никакие другие варианты не предусматривались. Отказ от принятия плана означал натовские бомбардировки. Все лето 1994 г. вопрос о разделении территории БиГ обсуждался на переговорах в Женеве. На боснийских сербов, которые отказывались принять план КГ, оказывалось мощное давление со стороны западных государств, России и Союзной Республики Югославии. Превращение НАТО из

миротворца в участника конфликта в Боснии и Герцеговине произошло не сразу, хотя такие предпосылки были заложены в самой сущности альянса. На начальном этапе боснийского кризиса (1992–1993 гг.) действия НАТО заключались в основном в проведении относительно мирных операций военно-морскими и военно-воздушными силами. С июля 1992 г. корабли НАТО, находившиеся в Средиземном море, начали операции по контролю за соблюдением режима эмбарго на поставки оружия на территорию бывшей Югославии и режима санкций против Союзной Республики Югославии (Сербии и Черногории), введенных Советом Безопасности ООН (резолюции № 713 от 25 сентября 1991 г. и № 757 от 30 мая 1992 г.). В октябре 1992 г. авиация НАТО начала операции по контролю за воздушным пространством над Боснией и Герцеговиной как ответ на решение Совета Безопасности ООН о введении запрета на военные полеты над территорией БиГ (резолюция № 781 от 9 октября 1992 г.)¹. Резолюция Совета Безопасности ООН № 836, принятая в июне 1993 г., разрешала применение военно-воздушных сил в поддержку выполнения миссии миротворческих сил ООН и для защиты так называемых «безопасных районов», установленных ранее (резолюция СБ ООН № 824 от 6 мая 1993 г.). Безопасными районами были объявлены города Сараево, Бихач, Горажде, Жепя, Сребреница, Тузла. Силам ООН по охране было предписано «сдерживать нападения на безопасные районы, наблюдать за прекращением огня, содействовать выводу военных или полуввоенных формирований, не являющихся формированиями правительства Республики Боснии и Герцеговины...». Установленные Советом Безопасности ООН безопасные районы стали, к сожалению, весьма опасными, превратившись в зоны ожесточенных столкновений. Дело в том, что боснийские мусульмане активно использовали эти районы для накопления и перегруппировки сил, осуществления провокаций и совершения набегов на сербские села. В июне 1993 г. министры иностранных дел государств-членов НАТО приняли решение о предоставлении защиты с воздуха силам ООН в бывшей Югославии. Самолеты НАТО начали проводить учебные полеты, готовясь к выполнению принятого решения. На рубеже 1993 и 1994 гг. произошел переход к новому этапу миротворческой деятельности НАТО в Боснии и

Герцеговине. Прикрываясь миротворческой фразеологией и решениями Совета Безопасности ООН, авиация альянса начала наносить воздушные удары по одной из сторон конфликта — боснийским сербам. Произошло превращение блока НАТО из миротворца в участника гражданской войны. Первый кризис разразился в начале февраля 1994 г. после взрыва на центральном рынке Маркале в Сараево, приведшего к гибели 68 человек и ранению около 200 [2, с. 133]. Хотя организаторов и исполнителей этого преступления установить не удалось, вина была возложена на боснийских сербов. Российский историк К.В. Никифоров сообщает, что штаб миротворческих сил в Загребе направил в ООН в Нью-Йорк секретное письмо, в котором было высказано предположение, что мина, взорвавшаяся на рынке, «скорее всего была выпущена с мусульманской стороны, а не сербами...» [6, с. 34]. Однако этому письму хода не дали. Провокация на рынке в Сараево послужила поводом для НАТО, чтобы начать игру военными мускулами. Уже 9 февраля 1994 г. Североатлантический совет принял решение о нанесении воздушных ударов по артиллерийским и минометным позициям в Сараево и вокруг него, с которых, как установлено СООНО, производился обстрел гражданских объектов в городе. Совет НАТО предъявил ультиматум участникам конфликта в десятидневный срок вывести свое тяжелое вооружение из двадцатикилометровой зоны вокруг Сараево. В противном случае это вооружение подлежало уничтожению посредством воздушных ударов¹. Кризис вокруг Сараево удалось разрешить при помощи российской дипломатии. Спецпредставитель Президента России по югославскому урегулированию В. И. Чуркин сумел уговорить боснийских сербов отвести тяжелое вооружение от Сараево, а свое место в окрестностях города уступить российским миротворцам, которые должны были совершить стремительный марш-бросок из Восточной Славонии в Хорватию [6, с. 34]. Успех российской дипломатии сорвал планы НАТО, однако в последующем предотвратить воздушные удары не удалось. 28 февраля 1994 г. истребители НАТО сбили четыре военных самолета сербов, которые совершали полет в запретной зоне. В апреле 1994 г. возник новый кризис, связанный с безопасным районом вокруг города Горажде. Ситуация развивалась по обычному сценарию: боснийские мусульмане начали наступление из

города, объявленного ООН безопасным районом, где никаких незаконных военных формирований не должно было быть. В ответ на это боснийские сербы предприняли контрнаступление, которое встретило угрозы применения военно-воздушных сил НАТО. На этот раз авиационные удары предотвратить не удалось, хотя такие усилия предпринимались. 10 и 11 апреля 1994 г. по позициям боснийских сербов были нанесены воздушные удары НАТО. Следует обратить внимание на то, что решение о бомбардировках принималось не Советом Безопасности ООН, а командующим миротворческими силами ООН британским генералом М. Роузом, представителем Генерального секретаря ООН Я. Акаси и командованием НАТО. Здесь и в других случаях был использован изобретенный в ООН и НАТО принцип «двойного ключа», исключавший Совет Безопасности ООН из принятия решений о нанесении воздушных ударов. Этот механизм был еще более упрощен по просьбе генсека НАТО в 1995 г., когда из него исключили не только Совет Безопасности ООН, но и спецпредставителя Генерального секретаря ООН Я. Акаси. Остались два генерала, которые принимали решения: командующий контингентом ООН в бывшей Югославии и командующий ОВС НАТО в Южной Европе [1, с. 343]. Начиная с апреля 1994 г. и до начала августа 1995 г. включительно силы НАТО регулярно совершали воздушные удары по боснийским сербам. По признанию спецпредставителя Генерального секретаря ООН Я. Акаси, он давал санкции на применение авиации НАТО в БиГ одиннадцать раз. Несмотря на это президент США Б. Клинтон обвинил ООН в том, что ее нежелание применять силу является причиной тяжелого положения в БиГ [1, с. 343]. В конце августа и первой половине сентября 1995 г. Североатлантический альянс, отбросив всякие условности международно-правового характера, провел против Республики Сербской крупномасштабную операцию с использованием массированных воздушных ударов при поддержке Сил быстрого реагирования (СБР) ООН. Поводом для начала операции послужила очередная провокация, устроенная 27 августа 1995 г. на центральном рынке в Сараево. Взрыв мины, унесший жизни около 40 человек, послужил сигналом для ужесточения пропагандистской кампании против сербов и для начала силовых акций НАТО и СБР. Попытки объективного расследования инцидента, предпринятые

российским миротворцем полковником А.В. Демуренко, были проигнорированы. Виновниками, как и в феврале 1994 г., были объявлены боснийские сербы. Операция против РС готовилась совместными усилиями НАТО и ООН, между которыми был подписан секретный меморандум. Подразделения миротворцев СООНО отводились из районов, контролируемых сербами, чтобы они не могли стать жертвой ответных действий. Совет Безопасности ООН направил в БиГ Силы быстрого реагирования в количестве 12 500 человек, оснащенных тяжелым вооружением, мотивировав это необходимостью предоставления защиты Силам ООН по охране и содействия выполнению ими своего мандата (резолюция № 998 от 16 июня 1995 г.). Операция НАТО началась в ночь с 29 на 30 августа 1995 г. и продолжалась до середины сентября. Самая мощная военно-политическая организация провела массированные бомбардировки небольшой республики боснийских сербов, не имевшей никакой возможности для ответа на агрессию. Авиационным ударам были подвергнуты сербские позиции в районе городов Сараево, Пале, Озрен, Маевица, Горажде, Фоча, Чайниче, Тузла. В ходе бомбардировок разрушались центры связи, системы противовоздушной обороны, склады с оружием и боеприпасами. При помощи крылатых ракет большой дальности «Томагавк» поражались телекоммуникационные центры, радио- и телетрансляторы, линии электропередач, резервуары с водой и другие жизненно важные объекты инфраструктуры. Командующий операцией НАТО американский адмирал Л. Смит на своей пресс-конференции в Неаполе 15 сентября 1995 г. заявил, что авиация альянса наносила удары по Республике Сербской в течение 16 дней, совершив 3500 боевых вылетов, в среднем по 220 вылетов в день. Каждая цель подвергалась бомбардировкам 13–14 раз. Всего в воздушных операциях участвовало около 320 боевых самолетов НАТО, поднимавшихся с авиабазы в Италии, и несколько десятков самолетов, базировавшихся на американских авианосцах. По разным данным, натовскими «миротворцами» было уничтожено 100 объектов, убито более 1 тыс. человек, из них 60% гражданского населения [4, с. 460–461, 464]. В координации с действиями НАТО наступление против боснийских сербов развернули войска Мусульманско-хорватской федерации. Имеются сведения о том, что командующий мусульманской армией Р. Делич

координировал свои действия с командованием НАТО, указывая цели, которые мешали продвижению его войск [6, с. 168]. Под ударами сил НАТО и МХФ боснийские сербы познали горечь поражений и были вынуждены пойти на уступки. Несколько туров переговоров завершились на американской базе ВВС в Дейтоне в ноябре 1995 г., а в декабре того же года Дейтонские соглашения были подписаны президентами СРЮ, БиГ и Хорватии. Боснийская война закончилась на американских условиях. В соответствии с Дейтонскими соглашениями на территорию БиГ вводились войска НАТО, миротворческие Силы ООН по охране заменялись силами альянса. По оценке известного международного эксперта Мэри Калдор, война в Боснии и Герцеговине, продолжавшаяся с 6 апреля 1992 г. по 12 октября 1995 г., стала самой долгой и самой разрушительной войной в Европе после 1945 г. [5, с. 148]. С родных мест было перемещено почти две трети всего населения, погибло от 100 до 260 тыс. человек. Эта война стала «прообразом нового типа военных действий, возникшего после холодной войны» [5, с. 83]. Ее влияние на мировое общественное сознание было больше, чем какой-либо другой войны последнего десятилетия XX в. Для НАТО это была самая крупная операция, когда-либо предпринимаемая альянсом. Широкомасштабное развертывание войск НАТО обернулось, по мнению Калдор, далеко идущими последствиями, повлиявшими на роль НАТО, институциональные основы европейской безопасности [5, с. 84]. Суть изменений в «миротворческой» концепции НАТО, оформившихся в ходе войны в Боснии и Герцеговине, сводится к следующему: 1) стремление НАТО заявить о себе как новой глобальной силе, способной заменить ООН и взять на себя функции урегулирования конфликтов и кризисов, в том числе за пределами действия Вашингтонского договора 1949 г.; 2) отказ НАТО от признанных принципов миротворчества, таких как беспристрастность и объективность; превращение из миротворца в участника конфликта; 3) опора НАТО на военную силу, боевые корабли, авиацию, крылатые ракеты, бомбардировки как основной арсенал миротворчества альянса; 4) действия НАТО под управлением и в интересах США для установления их глобального лидерства.

Таким образом Босния и Герцеговина вышла из войны благодаря Дейтонскому соглашению, которым сформулирована конституция,

представляющая собой компромисс между воевавшими сторонами. Мирное соглашение было парафировано 21 ноября 1995 года на военной базе США в Дейтоне (штат Огайо) и подписано 14 декабря 1995 года в Париже лидером боснийских мусульман Алией Изетбеговичем, президентом Сербии Слободаном Милошевичем и президентом Хорватии Франьо Туджманом, а также несколькими странами-гарантами, включая Россию.

По Дейтону, сербы получили 49% территории страны, мусульмане и хорваты - 51%. Послевоенное устройство Боснии и Герцеговины таково: страна состоит из двух энтитетов - Федерации БиГ (мусульмано-хорватской) и Республики Сербской. Это союз двух территориальных образований, имеющих обособленное положение. Дейтонская модель предполагает сложную систему власти, учитывающую интересы боснийских мусульман (бошняков), сербов и хорватов.

На протяжении всех послевоенных лет политическая ситуация в БиГ остается сложной. В стране сохраняются те же проблемы и противоречия, что и в прошлом. У лидеров трех государствообразующих народов во многом несовпадающие цели и разные взгляды на то, как следует развивать государство, преобразовывать дейтонскую систему и обеспечивать права граждан. Отсутствие нормального политического диалога и взаимодействия между боснийскими сторонами сказывается на всех сферах жизни страны и отражается на ее международном имидже.

Многие эксперты сходятся во мнении, что Дейтон положил конец кровопролитию и в то же время узаконил искусственные разделительные линии, препятствующие примирению общества и созданию работоспособного государства. Раскол коснулся всех сфер жизни: политики, экономики, образования, человеческих отношений.

Спустя 15 лет после войны Босния и Герцеговина не имеет единой стратегии собственного развития и выстраивания отношений с внешним миром. Зато есть самая дорогостоящая в Европе администрация: огромный бюрократический аппарат олицетворяет предусмотренную Дейтоном многоуровневую систему власти.

Литература:

1. Бутрос-Гали Б. Непокоренная Организация Объединенных Наций: История отношений между Организацией Объединенных Наций и Соединенными Штатами Америки. М. : Изд. дом XXI век — Согласие, 2000.
2. Военная политика стран НАТО на Балканах и обеспечение безопасности России на рубеже XX–XXI вв. М. : Академический Проект, 2006.
3. Гуськова Е.Ю. Босния и Герцеговина: трагедия трех народов // Югославия в XX веке: Очерки политической истории / отв. ред. К.В. Никифоров. М. : Индрик, 2011.
4. Гуськова Е.Ю. История югославского кризиса (1990–2000 гг.). М. : Русский нац. фонд : Соловьев, 2001.
5. Калдор М. Новые и старые войны: организованное насилие в глобальную эпоху / пер. с англ. А. Апполонова, М. Дондуковского. М. : Изд-во Института Гайдара, 2016.
6. Никифоров К.В. Между Кремлем и Республикой Сербской (Боснийский кризис: завершающий этап). М. : Институт славяноведения РАН, 1999.
7. References 1. Boutros-Ghali B. Unvanquished: A US-UN Saga. М. : Publishing house the 21st century — Consent [XXI vek — Soglasie], 2000. (in rus)
8. . Military policy of the NATO countries in the Balkans and safety of Russia at a boundary of the 20–21st centuries М. : Academic Project [Akademicheskii Proekt], 2006. (in rus)
9. . Guskova E. Yu. Bosnia and Herzegovina: the tragedy of three people // Yugoslavia in the XX century: Sketches of political history / ex. edition K. V. Nikiforov. М. : Indrik, 2011. (in rus)
- 10.. Guskova E. Yu. History of the Yugoslavian crisis (1990–2000). М. : Russian National fund : Solovyov [Russkii nats. fond : Solov'ev], 2001. (in rus)
11. Kaldor M. New and old wars: Organised Violence in a Global Era / translation from English A. Appolonov, M. Dondukovsky. М. : Publishing house of Gaidar Institute [Izd-vo Instituta Gaidara], 2016. (in rus)
12. Nikiforov K. V. Between the Kremlin and the Republika Srpska (The Bosnian crisis: final stage). М. : Institute of Slavic studies RAS [Institut slavyanovedeniya RAN], 1999. (in rus)

RESUME

Guram Markhulia

Doctor of Historical Sciences, Professor of Sokhumi State University (Georgia)

BOSNIA AND HERZEGOVINA IN INTERNATIONAL RELATIONS 1992-1995

In the 90s in the Balkans, the crisis associated with the collapse of Yugoslavia. Especially difficult situation was in Bosnia and Herzegovina, where armed clashes between ethnic and religious communities were accompanied by mass atrocities and violations of human rights. In order to coordinate approaches to resolving the situation in the Balkans, a Contact Group on the former Yugoslavia composed of Russia, the United States, Great Britain, France and Germany was formed under the auspices of the UN. Her task was to find a way to reconcile the parties and propose a settlement plan. In 1992 -94, representatives of the UN, the EU, and the Contact Group prepared several versions of a plan for dividing Bosnia into Serbian, Croatian, and Muslim parts, but none of the projects was accepted by the belligerents.

The US administration has concluded that it is necessary to use force against the Bosnian Serbs and their supporting Serbia. The NATO leadership decided to use the Armed Forces to intervene in Bosnia. In 1994, at the initiative of the United States in Bosnia, the Muslim-Croatian Federation was created to more successfully fight the Bosnian Serbs. In February 1994, the NATO Air Force for the first time used weapons on the territory of the former Yugoslavia, shooting down 4 Serbian military aircraft. After this, the scale of NATO intervention in the Bosnian conflict began to increase. In 1995, NATO forces were brought into Bosnia and Herzegovina under the sanction of the UN Security Council.

The Serbian government behaved cautiously, President S. Milosevic decided to secretly agree with the

President of Croatia F. Tudjman about the “exchange”: Serbia would agree to put up with the suppression by the Croats of the Serbian resistance inside Croatia - Serbian Krajina, and Croatia would agree to secession from Bosnia of the Serb parts and their accession to Serbia, while the Muslim-Croat Federation could also be absorbed by Croatia. As a result of this “compromise”, Croatia suppressed the armed resistance of the Serbs in the Serbian Krajina, which was accompanied by ethnic cleansing and victims among the migrant population. However, despite this sacrifice, the Serbian leadership could not achieve the accession of the Serbian parts of Bosnia. In the second half of 1995, the armed forces of NATO began to inflict airstrikes on the positions of the Bosnian Serbs. NATO actions in Bosnia went beyond the UN mandate and exceeded the limits of the peacekeeping operation. This caused objections of the Russian Federation, however, these objections did not affect the course of events.

After a series of military defeats, Serbian forces in Bosnia agreed to negotiations. In November 1995, a meeting of the leaders of Serbia, Croatia, Bosnia and Herzegovina was held in Dayton (USA) with the participation of representatives of the United States, the Russian Federation and the EU, during which Dayton agreements were concluded to resolve the Bosnian conflict. Bosnia and Herzegovina were turned into a confederation of 2 parts - the Republika Srpska and the Muslim-Croat Federation - with a weak central government. On December 14, 1995, a settlement agreement was signed in Paris between Croatia, Serbia and BiH, which actually provided for the resolution of the conflict on the basis of mass resettlement of the civilian population. The principle of cohabitation of different ethnic groups, which existed in BiH for centuries, was destroyed.

ბავშვთა უფლებები საქართველოში

ნაილი ფხიკიძე
ასისტენტ პროფესორი
თამარ ქარუმიძე
მაგისტრი

. ბავშვები ყველაზე მნიშვნელოვანი ძალაა მსოფლიოში! მომავალი... ეს არის ის რომელიც უპირველესად ბავშვთან ასოცირდება, მსოფლიოს ყველაზე ნარმატივულ ქვეყნებში ბავშვის უფლებები ერთერთი ყველაზე პრიორიტეტულია. პროცესში აუცილებლად ჩართულები უნდა იყვნენ პროფესიონალები - ფსიქოლოგები, ექსპერტები, რომლებიც მუდმივ მონიტორინგს გაუწევენ ბავშვების მშობლებთან და საზოგადოებასთან ურთიერთობას. საქართველოში ჯერჯერობით არ ვდგავართ იმ საფხურზე, რომ ასე პროფესიონალურად მოეკიდოს შესაბამისი ორგანოები, ბავშვთა უფლებებს მაგრამ ვითვალისწინებთ რა იმ სისტემებს და ვცდილობთ ჩვენთანაც დამკვიდრდეს ის რაც უკვე სხვაგან აპრობირებულია და ნარმატივულად შედგა პროექტი. ვგულისხმობ, რომ სახელმწიფომ ყველაფერი უნდა გააკეთოს ბავშვთა უფლებების დასაცავად, ვალდებულია პატივი სცეს ყველა იმ ადამიანის უფლებას, რომელიც ბავშვის აღზრდაში მონაწილეობს. თუ გავითვალისწინებთ იმ ფაქტს, რომ ბავშვს დაბადებისთანავე აქვს უფლება, ჰქონდეს სახელი, გვარი და მოაქალაქეობა. ასევე აქვთ, იზრდებოდეს მშობლების და ჯანსაღ გარემოცვაში, რაც სახელმწიფომ აუცილებლად უნდა უზრუნველყოს.

დღევანდელ რეალობაში ძალიან ხშირ შემთხვევაში ირღვევა ბავშვთა უფლებები. „ბავშვის უფლებათა კონვენცია“, რომელიც გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ 1989 წლის 20 ნოემბერს ერთხმად დაუჭირა მხარი, მსოფლიო მასშტაბის იურიდიული დოკუმენტია. კონვენცია, რომელიც 54 მუხლისაგან შედგება, მოიცავს არა მარტო სამოქალაქო და პოლიტიკურ უფლებებს, არამედ სოციალურ და ეკონომიკურ უფლებებსაც. ამ მხრივ კონვენციას უთუოდ გამორჩეული ადგილი უკავია ადამიანთა უფლებების თემაზე შექმნილ დოკუმენტთა შორის. მსოფლიო საზოგადოება ბავშვთა მდგომარეობით პირველად 1923 წელს დაინტერესდა, როდესაც ახლადდაარსებულმა არასამთავრობო ორგანიზაციამ „გადავარჩინოთ ბავშვები საერთაშორისო კავშირმა“ მიიღო ხუთი მუხლისაგან შემდგარი ბავშვთა უფლებების დეკლარა-

ცია, რომელიც ჟენევის დეკლარაციის სახელითაა ცნობილი. ბავშვის უფლებათა ჟენევის დეკლარაცია 1924 წელს ერთა ლიგის მეხუთე ასამბლეამ დაამტკიცა. 1948 წელს გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის გენერალურმა ასამბლეამ მიიღო დეკლარაციის გავრცობილი ვერსია და 1959 წელს — ახალი დეკლარაცია, რომელიც ბავშვთა დაცვისა და კეთილდღეობის ათ ძირითად პრინციპს შეიცავდა. ბავშვთა უფლებების ამსახველი კონკრეტული დებულებანი შესულია ადამიანის უფლებებისადმი მიძღვნილ თუ ჰუმანიტარული სამართლის სხვადასხვა დოკუმენტში. მიუხედავად ამისა, როგმა სახელმწიფოებმა საჭიროდ მიიჩნიეს შექმნილიყო სრულყოფილი დოკუმენტი ბავშვთა უფლებების შესახებ, რომელიც საერთაშორისო კანონმდებლობით იქნებოდა განმტკიცებული. ამგვარი მოსაზრების სისწორეს ადასტურებდა უამრავი მასალა, რომელიც ბავშვთა მიმართ ჩადენილ უსამართლობასა და ძალადობაზე მეტყველებდა, აგრეთვე ბავშვთა სიკვდილიანობის მაღალი დონე, პრობლემები ბავშვების სამედიცინო მომსახურებაში, ბავშვთა მიერ ბაზისური განათლების მიღების შეზღუდული შესაძლებლობები. არსებობდა შემაშფოთებელი მონაცემები ბავშვთა ექსპლუატაციის ისეთ ფორმებზე, როგორცაა პროსტიტუცია და მუშაობა მძიმე შრომით პირობებში, ასევე საპატიმროებში მყოფი, ლტოლვილთა და საომარი მოქმედებების შედეგად დაზარალებული ბავშვების შესახებ. 1979 წელს, რომელიც ბავშვთა საერთაშორისო წლად იყო აღიარებული, გაეროს კომისიამ ადამიანის უფლებების თაობაზე, პოლონეთის მთავრობისაგან მიღებული წინადადების საფუძველი, დაიწყო ახალი იურიდიული დოკუმენტის პროექტზე მუშაობა. გაეროს გენერალური ასამბლეის მიერ „ბავშვის უფლებათა კონვენციის“ მიღებამ სათავე დაუდო სახელმწიფოთა მიერ კონვენციის რატიფიცირებასა და მისი მონიტორინგის მიზნით საგანგებო კომიტეტის შექმნას. 1990 წლის სექტემბრისათვის კონვენციას 20-მა სახელმწიფომ მოაწერა ხელი, რის შედეგადაც იგი ოფიციალურად შევიდა ძალაში. დღეისათვის კონვენციის რატიფიცირება მოახდინა მსოფლიოს თით-

ქმის ყველა ქვეყანამ ამერიკის შეერთებულ შტატებისა და სომალის გარდა. ამგვარი მონაცემები საფუძველს იძლევა „ბავშვის უფლებათა კონვენცია“ ადამიანის უფლებათა ხელშეკრულებებს შორის ყველაზე ფართოდ აღიარებულ დოკუმენტად მივიჩნიოთ. ბავშვთა დაცვის საერთაშორისო დღედ 1 ივნისი საფრანგეთის ქალთა დემოკრატიულმა ფედერაციამ დაანება, გაერომ კი ბავშვთა უფლებების კონვენცია მხოლოდ 40 წლის შემდეგ, 1989 წელს მიიღო. საქართველო ამ კონვენციას 1994 წელს შეუერთდა, რაც იმას ნიშნავს, რომ ქვეყანამ კონვენციით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულების პასუხისმგებლობა აიღო. თუმცა, დღემდე საქართველოში არ არსებობს კანონი ბავშვთა უფლებების დაცვის შესახებ, როგორც ეს სხვა ქვეყნებშია მიღებული. ბავშვთა უფლებების დაცვას საქართველოში სახალხო დამცველის აპარატი კურირებს. რატიფიკაციის შემდგომ თითოეული ქვეყანა ხდება კონვენციის მონაწილე სახელმწიფო, რომელიც ვალდებულია გადასინჯოს ეროვნული კანონმდებლობა კონვენციასთან შესაბამისობაში მოყვანის მიზნით და ყოველმხრივ შეუწყოს ხელი კონვენციის განხორციელებას ქვეყანაში. ამ პროცესს თვალყურს ადევნებს გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტი, რომლის წევრებიც არჩეულნი არიან მონაწილე სახელმწიფოთა მიერ ფარული კენჭისყრით. თითოეულ სახელმწიფოს უფლება აქვს დაასახელოს მხოლოდ ერთი კანდიდატი. მონაწილე სახელმწიფოები ვალდებული არიან გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტს წარუდგინონ ანგარიში ქვეყანაში კონვენციის განხორციელების შესახებ რატიფიციებიდან ორი და ყოველი მომდევნო ხუთი წლის შემდეგ.

ბავშვთა უფლებები ძალიან ხშირად ირღვევა საქართველოში. ქართულ მედიის ყურადღების ცენტრში ბავშვი მხოლოდ მაშინ ხვდება, როდესაც ის ან ძალადობის მსხვერპლია, ან მოძალადე. ჟურნალისტებსა და მის ხელმძღვანელებს ხიბლავთ ექსპრესიული კადრები, ვინაიდან ასეთი ინფორმაცია ხალხში მითქმა-მოთქმას იწვევს, შესაბამისად ბევრი უყურებს და მაუწყებლის რეიტინგიც იზრდება. ბავშვთა უფლებების დარღვევის სტატისტიკა გამაოგნებელია. საქართველოში ყოველი მე-3 ბავშვი სხვადასხვა სახის ძალადობის მსხვერპლია. ბოლო დროის განმავლობაში უამრავი შემზარავი ინფორმაცია მოვისმინეთ, მშობლები თავიანთი ხელით უსპობენ შვილებს სიცოცხლეს, ართმევენ ყველაზე ძვირფას და ღირებულ უფლებას, სიცოცხ-

ლესა და ბავშვობას. რაც არ უნდა გასაკვირი იყოს XXI საუკუნეში შვილებს აქირავებენ, როგორც მონებს, ართმევენ ბავშვობას და უზღუდავენ ყველაფრის უფლებას. საქართველომ „ბავშვის უფლებათა დაცვის კონვენციის“ რატიფიციებით, ამ კონვენციით გათვალისწინებული ვალდებულებები იკისრა, თუმცა დღესდღეობით მათი უმრავლესობა უყურადღებოდ არის დატოვებული. ქვეყანაში არსებულმა მძიმე სოციალურმა მდგომარეობამ გააჩინა რისკის ჯგუფის ბავშვები (ქუჩის ბავშვები) და მათი რიცხვი არ მცირდება. ქუჩის ბავშვებისთვის უდიდეს პრობლემას ტოქსიკომანია, ქურდობა, პროსტიტუცია და მათხოვრობა წარმოადგენს. ამ ბავშვების კრიმინალურ სამყაროსთან დაახლოების რისკი ძალიან დიდია და მათი აღზრდის საკითხი საზოგადოებისათვის მეტად აქტუალურია. უმეტეს შემთხვევაში ქუჩაში გამოსული ბავშვები ობლები არ არიან, ხშირად სწორედ მათ უწევთ ოჯახის რჩენა. ეს გარემოება კი მათ აიძულებს მუდმივად იმუშაონ, რაც თავის მხრივ იწვევს ბავშვების ამოვარდნას რეგულარული სასწავლო პროცესიდან და სერიოზულ პედაგოგიურ და პიროვნულ ჩამორჩენას. უმრავლესობა წერა-კითხვის უცოდინარია. მშობლების მხრიდან მანანნალობის იძულება და მათი ბავშვთა სახლებიდან და თავშესაფრებიდან გამოყვანა თავისთავად სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენს, რადგან საქართველოში არ არსებობს ქმედითი მექანიზმი, რომელიც დაიცავს ბავშვს ასეთი მშობლებისაგან და ნათესავებისგან. ეს ბავშვის უფლებათა უხეში დარღვევაა, განათლების უფლება კონვენციის 28-ე მუხლით არის დაცული. აღსანიშნავია, რომ ქუჩის ბავშვებში გავრცელებული ტოქსიკომანიის პრობლემა სახელმწიფოს მხრიდან იგნორირებული რჩება. არ არსებობს კანონი ან ნორმატიული აქტი, რომელიც ბავშვებს ამისგან დაიცავს. არ ხორციელდება არც ერთი სახელმწიფო პროგრამა, რომელიც ტოქსიკომანი ბავშვების რეაბილიტაციას შეუწყობს ხელს.

უსახლკარო მანანნალა ბავშვების არსებობას თანს სდევს მათი დიდი ნაწილის კრიმინალურ ქმედებებში ჩაბმა, რაც ხშირად ამ ბავშვების პასუხისგებაში მიცემით მთავრდება. ციხე კი უფრო მეტად ამძიმებს იქ მოხვედრილ უსახლკარო ბავშვთა ყოფას და მათ ფსიქიკას განადგურებით ემუქრება. თავისუფლების აღკვეთის ღონისძიება, არასრულწლოვანთა დანაშაულებრივი ქმედების დროს, უკიდურესი ზომაა. სასჯელის მოხდის შემდეგ არასრულწლოვანი ხშირად

უკვე ჩამოყალიბებულ კრიმინალად გვევლინება. საქართველოში, ასეთ ბავშვებთან მიმართებაში არ არსებობს სასჯელის მოხდის შემდგომი რეაბილიტაციის და სოციალური ინტეგრაციის პოლიტიკა და მექანიზმები.

აუცილებელია სახელმწიფომ ყველანაირ ზომებს მიმართოს და გარკვეულ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობით აღმოფხვრას ეს პრობლემები. ბავშვებს არ წაართვან ბავშვობა და გაულამაზონ ცხოვრება. მიმაჩნია

საქართველოს მთავრობამ და პარლამენტმა ერთობლივი მუშაობისა და ურთიერთთანამშრომლობის საფუძველზე აუცილებელია მიიღონ „ბავშვთა უფლებების დაცვის“ კანონი, სადაც დეტალურად იქნება განერილი თითოეული კატეგორიის ბავშვთა უფლებები და რომელიც კიდევ ერთი წინგადადგმული ნაბიჯი იქნება ქვეყნის საკანონმებლო პოლიტიკისა და ამ სფეროში არსებული პრობლემების აღმოფხვრის დარგში.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. 2005–2007 წლების ბავშვთა დაცვისა და დეინსტიტუციონალიზაციის სამთავრობო სამოქმედო გეგმის, ბავშვთა დაცვისა და დეინსტიტუციონალიზაციის სამთავრობო კომისიის და ბავშვთა დაცვის და დეინსტიტუციონალიზაციის სამთავრობო კომისიის დებულების დამტკიცების დადგენილება 73. (2005 წლის 21 აპრილი). თბილისი.
2. 2008–2011 წლების ბავშვთა კეთილდღეობის სამთავრობო სამოქმედო გეგმის დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის განკარგულება 503. (2008 წლის 14 ივლისი). თბილისი.
3. ადამიანის უფლებათა საყოველთაო დეკლარაცია. (1948). ჩამოტვირთულია 2015 წლის 7 ნოემბერი
4. ბავშვზე ზრუნვის სისტემის რეფორმის ძირითადი მიმართულებები: 2011–2012 წლების სამოქმედო გეგმა. (2010). თბილისი.
5. ბავშვთა კეთილდღეობისა და დაცვის 2012–2015 წლების სამოქმედო გეგმის დამტკიცების შესახებ საქართველოს მთავრობის განკარგულება 762. (2012 წლის 24 აპრილი). თბილისი.
6. ბავშვთა სექსუალური ექსპლუატაციისა და სექსუალური ძალადობისგან დაცვის ევროპის საბჭოს კონვენცია. (2007 წლის 25 ოქტომბერი).

რეზიუმე

ბავშვები ყველაზე მნიშვნელოვანი ძალაა მსოფლიოში! მომავალი... ეს არის ის რომელიც უპირველესად ბავშვთან ასოცირდება, მსოფლიოს ყველაზე წარმატებულ ქვეყნებში ბავშვის უფლებები ერთერთი ყველაზე პრიორიტეტულია. პროცესში აუცილებლად ჩართულები უნდა იყვნენ პროფესიონალები - ფსიქოლოგები, ექსპერტები, რომლებიც მუდმივ მონიტორინგს გაუწევენ ბავშვების მშობლებთან და საზოგადოებასთან ურთიერთობას. საქართველოში ჯერჯერობით არ ვდგავართ იმ საფხურზე, რომ ასე პროფესიონალურად მოეკიდოს შესაბამისი ორგანოები, ბავშვთა უფლებებს მაგრამ ვითვალისწინებთ რა იმ სისტემებს და ვცდილობთ ჩვენთანაც დამკვიდრდეს ის რაც უკვე სხვაგან აპრობირებულია და წარმატებულად შედგა პროექტი. ვგულისხმობ, რომ სახელმწიფომ ყველაფერი უნდა გააკეთოს ბავშვთა უფლებების დასაცავად, ვალდებულია პატივი სცეს ყველა იმ ადამიანის უფლებას, რომელიც ბავშვის აღზრდაში მონაწილეობს. თუ გავითვალისწინებთ იმ ფაქტს, რომ ბავშვს დაბადებისთანავე აქვს უფლება, ჰქონდეს სახელი, გვარი და მოაქალაქეობა. ასევე აქვთ, იზრდებოდეს მშობლების და ჯანსაღ გარემოცვაში, რაც სახელმწიფომ აუცილებლად უნდა უზრუნველყოს.

SUMMARY

CHILDREN'S RIGHTS IN GEORGIA

As. Professor Naili Pkhikidze
Master Tamar Qarumidze

Children - the most important force throughout the world! Future ... this firstly is associated with a child. Children's rights are one of the most privileged rights in the most successful countries worldwide. Professionals permanently monitoring relation of children with parents and society. Psychologists and experts are by all means involved in the process. So far Georgia is not at that stage in order to have undertaken job on children's rights by appropriate bodies so professionally, but by taking into account those systems, we try to have

established the systems, already approved in other countries and have successfully implemented the project. I mean that the state has to do its best for the protection of children's rights, is obliged to respect right of all those people participating in the process of bringing up a child. If we consider the fact that the child has a right immediately after the birth to have a name, surname and citizenship, also the child has a right to be brought up by parents and in a healthy environment that is to be by all means provided by state.

ДИСКУССИОННЫЕ ВОПРОСЫ СУЩНОСТИ И ФУНКЦИЙ ФИНАНСОВ

Г.П. Имедашвили, А.Б. Курганидзе,
Авиационный университет Грузии

Ключевые слова: Финансы, экономика, доход, платеж, функции финансов, финансы предприятия, прибыли, функция, императивность, отношения, распределительные, системы

Введение

Финансы (фр. *finanse* от лат. *finansia* — доход, платеж) возникли в условиях регулярного товарно-денежного обращения в связи с развитием государства и его потребностей в ресурсах. Сущность финансов, закономерности их развития, сфера, охватываемых ими товарно-денежных отношений и роль в процессе общественного воспроизводства определяются экономическим строем общества, природой и функциями государства.

Финансы — это не деньги. Когда финансы превращаются в прилагательное (финансовые фонды, финансовые ресурсы и т.п.), тогда финансы уже становятся деньгами.

Научный подход к управлению финансами определяет многоплановый характер и системный подход к управлению ими в каждой сфере финансовых отношений, в каждом их звене.

При выработке управленческих решений финансового характера, оформляемых в юридических законах, финансовых прогнозах и планах, постановлениях и др. следует учитывать требования экономических и юридических законов, результаты экономического анализа не только итогов прошлого хозяйственного периода, но и перспективы, экономико-математические методы и автоматизированные системы управления финансами, рациональное сочетание экономических и административных методов управления.

В финансовой науке существует ряд дискуссионных вопросов и прежде всего вопрос об экономической природе и границах финансовых отношений. Часть ученых считает, что финансы возникают на второй стадии воспроизводственного процесса - при распределении и перераспределении стоимости общественного продукта. Другие рассматривают финансы как категорию воспроизводства в целом, включая в состав финансов также денежные отношения на стадии обмена.

Внутри предприятия включают отношения между филиалами, цехами, отделами, бригадами и т. д., отношения с рабочими и служащими, а также с акционерами и инвесторами предприятия. Отношения между подразделениями предприятия связаны с оплатой работ и услуг, распределением прибыли, оборотных средств и др. Роль их состоит в установлении определенных стимулов и материальной ответственности за качественное выполнение принятых обязательств. Отношения с рабочими и служащими — это выплата заработной платы, премий, пособий, материальной помощи, а также взыскание штрафов за причиненный ущерб, удержание налогов. Отношения с акционерами и инвесторами — это выплата процентов и дивидендов по акциям или инвестициям в предприятие.

Направления инвестирования денежных средств предприятия могут быть различными, связанными как с основными видами деятельности предприятия по производству продукции (работ, услуг), так и с чисто финансовыми вложениями. Для получения дополнительных доходов предприятия вправе приобретать ценные бумаги других предприятий и государства, вкладывать средства в уставный капитал других предприятий и банков. Временно свободные средства предприятия можно обособить из общего денежного оборота и поместить в банк на депозитные счета и т. д. Кроме того, разные предприятия могут объединять финансовые ресурсы в рамках совместной деятельности в различных хозяйственных ассоциациях.

Поэтому к финансовым отношениям относят денежные отношения, возникающие также:

1. Между предприятиями и организациями при уплате и получении штрафов, неустоек за нарушения условий договора;
2. Между предприятиями при распределении прибыли, полученной от кооперации производственных процессов;
3. В процессе инвестирования средств в акции и облигации других предприятий, получения по ним дивидендов и процентов;
4. Между государством и предприятиями в процессе осуществления программы

приватизации (перераспределения с помощью финансов национального богатства между субъектами собственности) и прочие.

Финансы предприятий выполняют те же функции, что и государственные финансы, а именно, распределительную и контрольную. Однако круг деятельности финансов предприятий значительно шире круга деятельности государственных финансов. Государственные финансы осуществляют функции в основном на стадии вторичного распределения национального дохода в процессе формирования и исполнения государственного бюджета, местных бюджетов, других централизованных фондов государства, в то время как финансы предприятий осуществляют свою деятельность как на стадии образования национального дохода, так и на стадии первичного и вторичного распределения и перераспределения его. Поэтому та часть финансов, которая функционирует в сфере материального производства, а именно, финансы предприятий, и участвует в процессе создания денежных доходов и накоплений, выполняет не только) распределительную и контрольную, но и функцию формирования денежных доходов (см.рис.1).

Распределение — связующее звено между производством и потреблением. В условиях рыночных отношений производство и распределение валового продукта и национального дохода осуществляется с помощью финансов. Этот процесс происходит путем получения предприятиями денежного дохода за проданную продукцию и использования его на возмещение израсходованных средств производства, образование прибыли предприятия. Определенная доля этого дохода поступает в бюджеты всех уровней и централизованные фонды, а часть остается в распоряжении предприятия для образования фондов оплаты труда, экономического стимулирования и финансирования затрат на расширение и развитие производства.

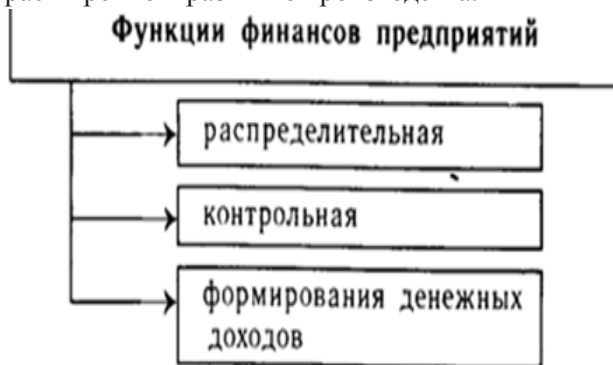

Рис. 1. Функции финансов предприятий.

Однако распределение и обмен - это разные стадии воспроизводства, имеющие свои, особые экономические формы выражения

Тем не менее финансовые отношения, будучи распределительными по характеру, одновременно являются неотъемлемой составной частью всей системы производственных отношений, органически взаимосвязаны со всеми стадиями воспроизводственного процесса и могут оказывать воздействие на них.

Большинство экономистов, разделяющих распределительную трактовку сущности финансов, возражают против ограничения финансов только перераспределительными отношениями, поскольку именно благодаря финансам осуществляется процесс первичного распределения стоимости на отдельные составные части, каждая из которых получает определенное целевое назначение.

Наиболее остро вопросы сущности и функций финансов дискутировались в финансовой литературе в 70 - 80-х годах прошлого столетия.

Всё многообразие дискуссий об экономической природе финансов можно свести в три группы. Первая - вопросы сущности финансов и границ финансовых отношений. Вторая - дискуссии по поводу функций финансов. Третья группа - вопросы субъективности финансов, отнесения данной категории к категории базиса или надстройки.

В первой группе дискуссий выделяются две концепции сущности финансов - распределительная и воспроизводственная.

Главным аргументом сторонников воспроизводственной концепции является тот, что без финансов не может осуществляться сам процесс производства и поэтому неверно относить финансы к категории распределения.

Сторонники распределительной концепции вовсе не отрицают тот факт, что финансы активно влияют на весь воспроизводственный процесс. Более того, одна из наиболее ярких сторонниц распределительной концепции В.М. Родионова отмечает², что финансы являются категорией воспроизводства, а утверждение о возникновении и функционировании финансов призвано лишь подчеркнуть место и границы действия финансовых отношений, их специфику в системе экономических отношений, а не область и направления их влияния.

Спорными являются вопросы о границах финансовых отношений, определяющих внутреннее содержание данной категории. Некоторые авторы ограничивают финансы

только перераспределительными отношениями, приравнивая финансовые отношения в основном к бюджетным.³ В настоящее время именно благодаря финансам осуществляется первичное распределение общественного продукта и образуются денежные фонды, без которых невозможен процесс воспроизводства.

Существует также мнение, что кредитные отношения являются частью финансовых отношений. Однако, несмотря на сходство этих двух категорий и их родственную экономическую природу, кредит всё - таки является самостоятельной экономической категорией и имеет иную сущность, выполняет другие функции.

Следующей группой дискуссий являются дискуссии о функциях финансов. В литературе можно насчитать более десяти, . Наиболее часто встречаются такие функции, как распределительная, контрольная, воспроизводственная, стимулирующая, образования фондов денежных средств, перераспределительная, обслуживания кругооборота фондов, образования денежных доходов и накоплений, использования фондов денежных средств, регулирующая, стабилизационная и другие. ,

Третья группа дискуссий охватывает вопросы субъективности (объективности) финансов и влияния государства на финансовые отношения. рассматривает финансы как систему денежных отношений, имеющих императивный характер и выражающих процесс перераспределения доходов и фондов участников воспроизводства в соответствии с социальной политикой государства.

К числу дискуссионных относится вопрос

о качественных признаках, определяющих специфику финансов как экономической категории. Споры идут в основном о том, включать или не включать в определение финансов такой их признак как императивность. Причем термин "императивность" трактуется учеными по-разному: одни видят в нем активную роль государства по организации финансовых отношений, другие причину, порождающую функционирование финансов.

.Посредством финансов систематически контролируются выполнение производственных планов и соблюдение режима экономии в использовании материальных и трудовых ресурсов общества. Контроль посредством основных финансовых показателей осуществляется внутри предприятия, во взаимоотношениях предприятия с другими предприятиями, с вышестоящей организацией и с финансово-кредитными учреждениями. Внутри предприятия контролируются количество и качество труда, использование основных и оборотных фондов, образование и использование поощрительных фондов и др.

Наличие дискуссионных вопросов обуславливает необходимость дальнейшей разработки теоретических проблем сущности и функций финансов. Более глубокое знание экономической природы финансов и присущих им свойств позволит активнее разрабатывать пути лучшего использования данной категории в практике хозяйствования, научно обосновывать меры, направленные на финансовое оздоровление экономики и совершенствование системы финансовых взаимосвязей.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Финансы : под редакцией Дробозиной Л.А.Учебник для вузов. – М. : ЮНИТИ, 2010.
2. Финансы, под редакцией Родионовой В. М.. Учебник. - М.: Финансы и статистика, 20010.
3. Основы финансового менеджмента. под редакцией Холт Р.Н.– М.: Экономика и жизнь №1,1993.4Дело.2015
- 4.Финансы. под ред Родионовой В. МУчебник для вузов / . М. : Финансы и статистика.2016.
6. ТЕОРИЯ ФИНАНСОВ Конспект лекций для студентов . под редакцией. Мигурский П.С. МОГИЛЕВ 2016.
7. Теория экономического анализа. Баканов М.И., Мельник М.В., Шеремет А.Д. 5-е изд., перераб. и доп. - М.: Финансы и статистика, 2015.
8. Теория Финансов-BePrime.ru. 2016

რეზიუმე

სადისკუსიო საკითხები ფინანსების ფუნქციის არსის შესახებ

პროფესორი გ. იმედაშვილი

პროფესორი ა. კურტანიძე

სტატიაში განხილულია თანამედროვე პირობებში ფინანსურ მეცნიერებაში არსებული მთელი რიგი სადისკუსიო საკითხები. უპირველესად ეს ეხება ფინანსების ეკონომიკურ ბუნებას და საფინანსო ურთიერთობების საზღვრებს, სახელმწიფოს გავლენას საფინანსო ურთიერთობებზე, ასევე ხარისხობრივ მაჩვენებლებს, რომლებიც განსაზღვრავენ ფინანსების სფეროში, როგორც ეკონომიკურ კატეგორიას.

კვლევის შემდგომი ფორმირებისა და სრულყოფისათვის, აუცილებელია თეორიული პრობლემების არსის და ფუნქციების ღრმადი ანალიზი, ფინანსური და ეკონომიკური ხასიათის განვითარების გზების მოძიება, რათა გაუმჯობესდეს ფინანსების პრაქტიკული მართვა, მეცნიერულად დასაბუთებული იქნეს ზომები, რომელიც მიმართული იქნება ეკონომიკის ფინანსური გაჯანსაღებისა და ფინანსური ურთიერთობების სისტემის დახვეწისაკენ.

SUMMARY

Disputable Topics About The Essence Of Financial Functions Of The Finances.

PROFESOR G. IMEDASSSHVILI, A. KURTANIDZE

In the present article number of disputable cases existing finance science are being discussed.

Firstly it concerns the economic nature of finances and limits of financial relations, the influence of the government on financial relations as well as qualitative indicators that define the characteristics of the finances as an economic category.

For further elaboration and formation of theoretical problems about the essence and functions of finances, more profound knowledge of economical nature of the finances and its characteristics is needed, in order to improve the practical management of the finances and to scientifically prove the measures that will be directed to financial improvement of the economy and perfection of systems of financial interconnection.

THE INTERNATIONAL AIRLINES TECHNICAL POOL (IATP)

A. Kurtanidze, M. Latsabidze, I Baqradze
Georgian Aviation University

Abstract: What is The International Airlines Technical Pool? What does mean pooling agreement? The pooling agreement provides close commercial collaboration between the collaborators. It determines different kinds of issues between the airlines, like: number of flights, flights' schedules, aircrafts' capacity, flights's identical loading between the airlines and so on. Pooling agreements are independent legal documents and they are concluded separately. Basically there are bilateral and multilateral pooling agreements, segregated by the number of partners.

Keywords: Airlines; Technical pool; Pooling agreement; Bilateral; Multilateral;

1. INTRODUCTION

The International Airlines Technical Pool (IATP) is a convention of airlines made up of over 100 member airlines. In the spirit of co-operation, members of the aviation industry gather twice yearly to discuss sharing of resources, reducing costs, while improving operating efficiency. Under its auspices, members share aircraft recovery kits, aircraft parts and tooling, ground handling equipment and manpower/facilities.

2. BASIC PART

About the organization

The membership has grown to boast 300 delegates around the world, making it a diverse and multi-cultural community. There are no boundaries and every member is encouraged to bring forward their ideas, suggestions and opinions without any political prejudice. In the spirit of a "global village" environment, IATP promotes goodwill towards all its members, explores new directions within the frame of the mission of IATP and respects the interest of all member airlines.

Within its 59 year history promoting unparalleled safety in the skies, this association has not only contributed immensely to the aviation industry as we know it today, but has also forged strong bonds between airlines around the world. Competing airlines are united in the technical field. This bond, which began in 1948, was originally based solely on a gentlemen's agreement.

With the dawn of the 21st Century propelling

IATP forward, its mission to provide excellent technical performance in aircraft operations is unmatched due to the high degree of mutual assistance from all member airlines.

IATP governance is assured by a Management Committee.

IATP Mission Statement

IATP Mission:

The IATP is a convention of Airlines sharing Technical Resources to generate economic savings and support on time dispatch reliability and operational safety.

IATP Organization Definition :

The IATP is a non-profit, independent, non-political global organization based on a democratic culture with equal opportunities for all member Airlines and their delegates.

Technical Resources Definition

Technical Resources includes, but not limited to, aircraft spare parts, line maintenance, ground handling equipment, aircraft recovery kits and technical training.

History of IATP

1948 A few European airlines started sharing aircraft materials, equipment and manpower resources. This cooperation, although covered by a contract, was a gentlemen's agreement and entirely reciprocal without financial settlement

1950 By this year, more international airlines had joined the group and it became difficult to maintain a reciprocal balance of pooled resources, so formulas were introduced to provide for financial settlement.

1960 In March 1960, at a meeting in Lucerne, Switzerland, the "Consolidated Pool" was formulated under the guidance of a "Steering Committee". The family of airlines counted around 24 members.

1967 In February 1967 at a meeting in Paris the organization's name was changed to "International Airlines Technical Pool" and has been known since that date, throughout the world, as IATP.

1971 In April 1971 the term "Steering Committee" was changed to "Management Committee".

1977 A second organization, the "North American Airlines Technical Pool" (N.A.A.T.P.), con-

sisting of 16 airlines from North America, merged with IATP in February 1977.

2000 The IATP commissioned an outside consulting firm to review of IATP's operations and management.

2002 The consultant presented its recommendations defining the future of IATP in terms of:

Reorganisation of IATP and improvement of its structure;

Increasing the service platform for members (i.e. Technical and Flight Training, Technical Audits);

Increasing the membership (Associate Member, Regional Airlines, etc.);

Cooperation with other organisations;

Collaboration with aviation and airport authorities.

2003 First members of the paid staff hired. The synergies of IATA / IATP are being explored;

2004 Following the consultant's recommendations, the first Associate Members were allowed to join the organization;

2005 Opening of the IATP Administrative and Operational Office in Luxembourg with permanent, paid staff on board;

2006 3rd Conference held both in Rome (93rd) and in Osaka (94th);

2007 95th Conference, first time in Manama, Bahrain;

2008 New staff establishment at the Corporate Office;

2009 100th Conference in Luzern;

2010 102nd Conference, first time in Istanbul, Turkey;

2011 New platform introduction;

As a member of the IATP, you can expect to improve the quality of services you provide to your customer (Passenger and Air-Carrier) as well as gaining cost savings.

What benefits does IATP offer to its members:

- Provides a global airline network to facilitate the exchange of ideas and cooperation
- Reduces aircraft parts inventory expense while simultaneously lowering operational risk at non-stocked stations
- Reduces airline operational delays & cancellations by sharing resources
- Provides processes to effectively plan the allocation of resources
- Provides formal, standardised, industry and authorities accepted processes to allow resource sharing among members

- Offers, at the discretion of each member, computer system accessibility to member airlines inventories

- Provides venues where members can express concerns and propose new ideas

- Conferences enable the airlines, associate members, and non-associate members to save time and travel costs

How to become a Member Airline:

An Airline may be eligible to become member of the IATP if:

1. it is an IATA member or performs scheduled air services for the public transport of passengers, mail, or cargo.

2. it is fit, willing and able to act as Provider at not less than one station in respect of each group in which it wishes to participate.

3. it has familiarized itself with the procedures and practices of pooling.

4. at stations within its own country the pooling of technical facilities or services under this Agreement is not in any way restricted or prohibited.

5. If an airline satisfies the conditions above and wishes to join the organization the following procedures are to be followed:

6. all decisions concerning the admission of new parties shall be taken at a Consolidated Meeting.

7. the applicant shall submit a Letter of Application and a Standard Application Form (see Annex "A") to the Management Committee Membership Coordinator. Full documentation must be received at least 60 days prior the start of the Consolidated Meeting for the season in which the airline desires to be admitted. (Note: Also see Chapter 4, Annex "A" – Membership – Conditions for Membership into I.A.T.P.)

8. the Management Committee Membership Coordinator, having ascertained that the form has been fully completed, shall send a copy thereof to all parties.

9. the applicant shall be admitted as a party to this Agreement when:

10. 90% of the members present at the Consolidated Meeting (whether in person or by proxy) vote to accept the applicant as a member of IATP

- The applicant has executed and lodged with the Custodian a counterpart of this Agreement.

A party to this Agreement may become a member of any pool group upon receiving the approval of the members of that group. A standard Application Form shall first be submitted to the group chairman (unless such form has already been submitted in re-

spect of that group under the foregoing provisions of this Article) and the chairman shall send a copy to each group member. The applicant shall become a member of the group upon receiving the approval of 90% of the members of the group present at the meeting (whether in person or by proxy) at which the vote is taken.

IATP Members Airlines

Currently 107 airlines are members of the International Airlines Technical Pool.

No.	Code	Airline Name
1	3S	AEROLOGIC
2	3U	SICHUAN AIRLINES
3	3V	ASL AIRLINES BELGIUM
4	5X	UNITED PARCEL SERVICE
5	5Y	ATLAS AIR
6	6B	TUIFLY NORDIC
7	7C	JEJU AIR
8	9C	SPRING AIRLINES
9	9W	JET AIRWAYS LTD.
10	A3	AEGEAN AIRLINES SA
11	AA	AMERICAN AIRLINES
12	AB	AIR BERLIN
13	AC	AIR CANADA
14	AF	AIR FRANCE
15	AI	AIR INDIA
16	AM	AEROMEXICO
17	AR	AEROLINEAS ARGENTINAS
18	AT	ROYAL AIR MAROC
19	AV	AVIANCA
20	AY	FINNAIR
21	AZ	ALITALIA
22	BA	BRITISH AIRWAYS
23	BG	BIMAN BANGLADESH AIRLINES LTD.
24	BI	ROYAL BRUNEI AIRLINES
25	BR	EVA AIRWAYS
26	BW	CARIBBEAN AIRLINES
27	BY	THOMSON AIRWAYS
28	CA	AIR CHINA
29	CC	AIR ATLANTA ICELANDIC
30	CI	CHINA AIRLINES
31	CV	CARGOLUX
32	CX	CATHAY PACIFIC AIRWAYS
33	CZ	CHINA SOUTHERN AIRLINES
34	DE	CONDOR FLUGDIENST GMBH
35	DL	DELTA AIR LINES
36	DY	NORWEGIAN AIR SHUTTLE
37	EI	AER LINGUS
38	EK	EMIRATES AIRLINE
39	ET	ETHIOPIAN AIRLINES
40	EY	ETIHAD AIRWAYS
41	FI	ICELANDAIR

42	FX	FEDERAL EXPRESS
43	FZ	FLYDUBAI
44	GA	GARUDA INDONESIA
45	GF	GULF AIR
46	HA	HAWAIIAN AIRLINES
47	HU	HAINAN AIRLINES
48	HX	HONG KONG AIRLINES
49	IB	IBERIA, LINEAS AEREAS DE ESPANA, S.A. OPERADORA
50	IY	YEMEN AIRWAYS
51	JJ	TAM LINHAS AEREAS
52	JL	JAPAN AIRLINES
53	JU	AIR SERBIA
54	KC	AIR ASTANA
55	KE	KOREAN AIR
56	KL	KLM ROYAL DUTCH AIRLINES
57	KM	AIR MALTA
58	KQ	KENYA AIRWAYS
59	KU	KUWAIT AIRWAYS
60	KZ	NIPPON CARGO AIRLINES
61	LA	LATAM AIRLINES
62	LG	LUXAIR
63	LH	LUFTHANSA
64	LN	LIBYAN AIRLINES
65	LO	LOT POLISH AIRLINES
66	LX	SWISS INTERNATIONAL AIRLINES
67	LY	EL AL ISRAEL AIRLINES
68	ME	MIDDLE EAST AIRLINES
69	MH	MALAYSIA AIRLINES BERHAD
70	MK	AIR MAURITIUS
71	MS	EGYPTAIR
72	MU	CHINA EASTERN AIRLINES
73	NH	ALL NIPPON AIRWAYS
74	NX	AIR MACAU
75	NZ	AIR NEW ZEALAND
76	OK	CZECH AIRLINES
77	OM	MIAT-MONGOLIAN AIRLINES
78	OS	AUSTRIAN AIRLINES
79	OZ	ASIANA AIRLINES
80	PC	PEGASUS AIRLINES
81	PK	PAKISTAN INTERNATIONAL AIRLINES
82	PO	POLAR AIR CARGO WORLDWIDE
83	PR	PHILIPPINE AIRLINES
84	QF	QANTAS AIRWAYS
85	QR	QATAR AIRWAYS
86	RJ	ROYAL JORDANIAN AIRLINES
87	RO	TAROM ROMANIAN AIR TRANSPORT
88	SA	SOUTH AFRICAN AIRWAYS
89	SK	SCANDINAVIAN AIRLINES

SYSTEM	10	BOE	BOEING
90 SQ	11	CAS	CASL (CHINA AIRCRAFT SER-
91 SU	VICES LTD.)	12 DMX	Direct Maintenance
NES	13 GAI	14 GAT	GLOBAL AIRTECH
92 SV	15 GMF	16 HAE	GA TELESIS LLC
93 SW	17 HSA	18 JAE	PT. GMF AEROASIA
94 TG	VICES	19 LHT	HAECO HONG KONG
95 TK	20 M2M	21 MNX	AMETEK MRO FLORIDA
96 TP	22 NAY	23 PAI	JAS AERO-ENGINEERING SER-
97 TS	24 SCS	25 SEC	VICES
98 TU	26 SMS	27 SNA	Lufthansa Technik
99 UA	28 SRT	29 STA	Mach 2 Maintenance
100 UL	29 STA	30 TAE	MNX GLOBAL LOGISTICS
101 UO	30 TAE	31 TIM	Nayak Aircraft Service
AIRWAYS	31 TIM	32 TKT	Perform Air International
102 US	32 TKT	33 UTA	STERLING COURIER
103 VN	33 UTA	34 WAV	SIA Engineering Company
104 VS	34 WAV		SKY MART SALES CORP.
105 WY			SABENA AEROSPACE
106 X3			SR TECHNICS
107 ZB			Singapore Technologies Aerospace
			HAECO XIAMEN
			HAECO AMERICAS
			TURKISH AIRLINES TECHNICAL
			INC.
			UTC AEROSPACE SYSTEMS
			WORTHINGTON AVIATION

IATP Associate Members:

In 2004 IATP increased its membership base accepting service providers, spare providers, manufacturers, and MROs and giving them the status of Associate Member.

Currently 34 companies have the status of Associate Member:

No.	Code	Company
1	AAI	FOKKER SERVICES B.V.
2	ACE	Aeroplex of Central Europe Ltd.
3	ACI	AVIATION CONCEPTS INC.
4	AIB	AIRBUS
5	AJW	AJ WALTER AVIATION
6	AME	Ameco - Beijing
7	AVC	AVIACARE HOLDING B.V.
8	AWC	AWAC Technics
9	BAE	BAE SYSTEMS

3.CONCLUSION

The IATP is a convention of Airlines Sharing Technical Resources to generate economic savings and support on time dispatch reliability and operational safety. IATP represents a unique tool for cost saving, AOG resolution, operations simplification, technical updates and networking. It helps it's members to save time and travel cost.

References :

1. <https://www.iatp.com//index.aspx>
2. საჰაერო ტრანსპორტის კომპერციული ექსპლუატაცია.

SUMMARY

A. Kurtanidze, M. Latsabidze, I Baqradze.

(Georgian Aviation University,)

The 21st century is an era of: increased competition, fighting for the customers and searching for the best product. Especially in aviation, because there are hundreds of airlines and they're trying to attract passengers with new services and with low tariffs too. For the lower tariffs, they need to decrease expenses on different aspects and IATA gives them that opportunity. The member (and non-members too) Airlines help each other, they improve their technical equipments, reduce costs on supplies and materials and what's more important, they satisfy their passengers' demand.

РЕЗЮМЕ

А. КУРТАНИДЗЕ М.ЛАТСАБИДЗЕ И БАКРАДЗЕ .

(ГРУЗИНСКИЙ АВИАЦИОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ)

21 век является эрой возросшей конкурентной борьбы за поиск лучших продуктов для потребителя-особенно в авиации, т.к. в этой сфере оперируют тысячи авиакомпаний, которые стараются привлечь пассажиров новыми низкими тарифами и улучшенным обслуживанием. А для снижения тарифов необходимо снизить затраты на другие аспекты- эту возможность дает IATA. Авиакомпании совместно помогают друг другу в этом- уменьшают затраты на то или иное оборудование, но в то же время удовлетворяют потребности своих пассажиров.

კიდევ ერთი ახალი სახელმძღვანელო...

საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსმა, ეკონომიკის დოქტორმა, პროფესორმა ბატონმა ნოდარ გრძელიშვილმა ბოლო პერიოდის განმავლობაში კიდევ ერთი საინტერესო და შინაარსობრივად ძალზედ სრულყოფილი ახალი სახელმძღვანელო შესთავაზა სამივე დონის სტუდენტებსა და ევროკავშირის რეგიონული პოლიტიკით დაინტერესებულ მკითხველთა ფართო წრეს სათაურით “ევროკავშირის ქვეყნების რეგიონული პოლიტიკა”, წიგნი საკმაოდ დიდი მოცულობისაა და ავტორს წარმოდგენილი აქვს დანართების სახით ევროპის საბჭოს მიერ მიღებული რეკომენდაციებისა და დადგენილებების სრული კოლექცია.

წიგნის გამოცემა ფინანსურად უზრუნველყო ახალმა უმაღლესმა სასწავლებელმა მისი რექტორის, პროფესორის ქალბატონ თამარ გარდაფხაძის ხელმძღვანელობით, რომლის პროფესორიც ბრძანდება ამ წიგნის ავტორი.

წიგნის რედაქტორები ბრძანდებიან ბატონები: აკადემიკოსი ნიკოლოზ ჩიხლაძე და პროფესორი ვალერი მოდებაძე.

წიგნის რეცენზირებაზე იმუშავეს თქვენმა მონა მორჩილმა, ასევე მეცნიერების დოქტორებმა, პროფესორებმა ქალბატონებმა ინეზა გაგნიძემ, ეკა ბუხრაშვილმა და ქართლოს ფრიდონაშვილმა, წიგნის კონსულტანტი გახლდათ საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის დოქტორანტი, “ახალგაზრდა ევროპელი ელჩი” – საქართველოდან ბატონი გიორგი აგირბაია.

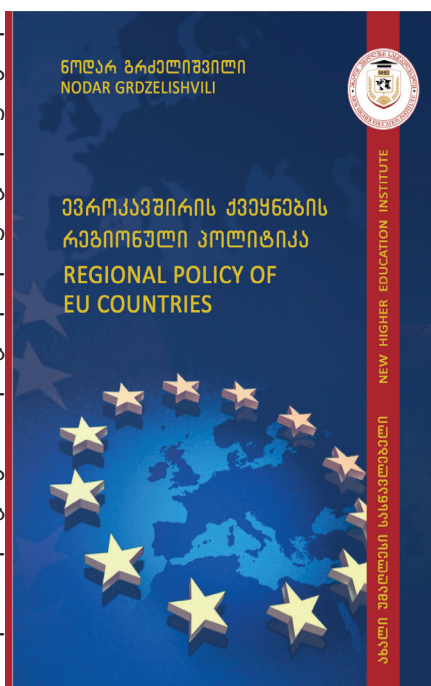
წიგნში განხილულია ისეთი მნიშვნელოვანი საკითხები, როგორცაა ევროკავშირის რეგიონული პოლიტიკის ძირითადი პრინციპები და ჩამოყალიბების ეტაპები, ევროკავშირის რეგიონული პოლიტიკის მიზნები და ამოცანები, რეგიონული პოლიტიკის რეგულირება ევროკავშირის ქვეყნებში, ევროკავშირის რეგიონული პოლიტიკის ფინანსური ბაზა და ევროკავშირის გაფართოებით გამოწვეული ცვლილებები, ასევე ყურადღება გამახვილებულია ევროკავშირის სივრცით – ტერიტორიულ მოწყობასა და რეგიონების კონკურენტუნარიანობის ინდიკატორებზე, აგრეთვე ფისკალური დეცენტრალიზაციის საკითხებსა და კოჰეზიის პოლიტიკაზე, ევროკავშირის ქვეყნების მთიანი რეგიონების განვითარების გამოცდილებაზე და სამოქალაქო აქტორების ჩართულობის ევროპულ პრაქტიკაზე.

აღსანიშნავია, რომ ნაშრომი სტილისტურად და ორთოგრაფიულად გამართულია, სტამბური დონე მაღალ პოლიგრაფიულ სტანდარტებს აკმაყოფილებს რაც ვიზუალურადაც კარგად არის წარმოჩენილი.

პროფესორი ბატონი ნოდარ გრძელიშვილი უაღრესად დიდი პასუხისმგებლობით ეკიდება მის მიერ დაწყებულ ყველა საქმეს და ბოლომდე უდიდესი სკურპულოზულობით აგვირგვინებს მათ, ამის ნათელი დასტურია მის მიერ კიდევ ერთი ახალი სახელმძღვანელო, რომელიც დღეისათვის მაქსიმალურად პასუხობს ყველა იმ მოთხოვნებს რომელიც დღეს ჩვენი ქვეყნის წინაშე დგას ევროკავშირის მიერ დაწესებული პროგრამების განხორციელების საქმეში.

გულითადად ულოცავ ავტორს ამ შემოქმედებით წარმატებას და უსურვებ კიდევ მრავალი საინტერესო ნაშრომის შექმნას.

თეიმურაზ ბაბუნაშვილი
წიგნის რეცენზენტი, ეკონომიკურ მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი, საქართველოს ბიზნესის
მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი,
ქალაქ თბილისის საპატო მთავარი

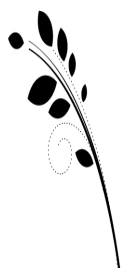
საქართველოს ბიზნესის მეცნიერებათა აკადემია გული-
თადად ულოცავს სანიუბილეო თარიღებს აკადემიკოსებს

მერაბ
გვიშვიანი

ლარისა
თაკაჩუკა

ვაჟა ნადირაშვილი
80

დალი სოლო-
ვაშვილი

რათი
აბულაძე

ბისურვებთ ჯანმრთელოზას, ჰედნიერეზას, უემოქმედებით
ნარმატეზებს თქვენს ოჯახეზთან ერთად.